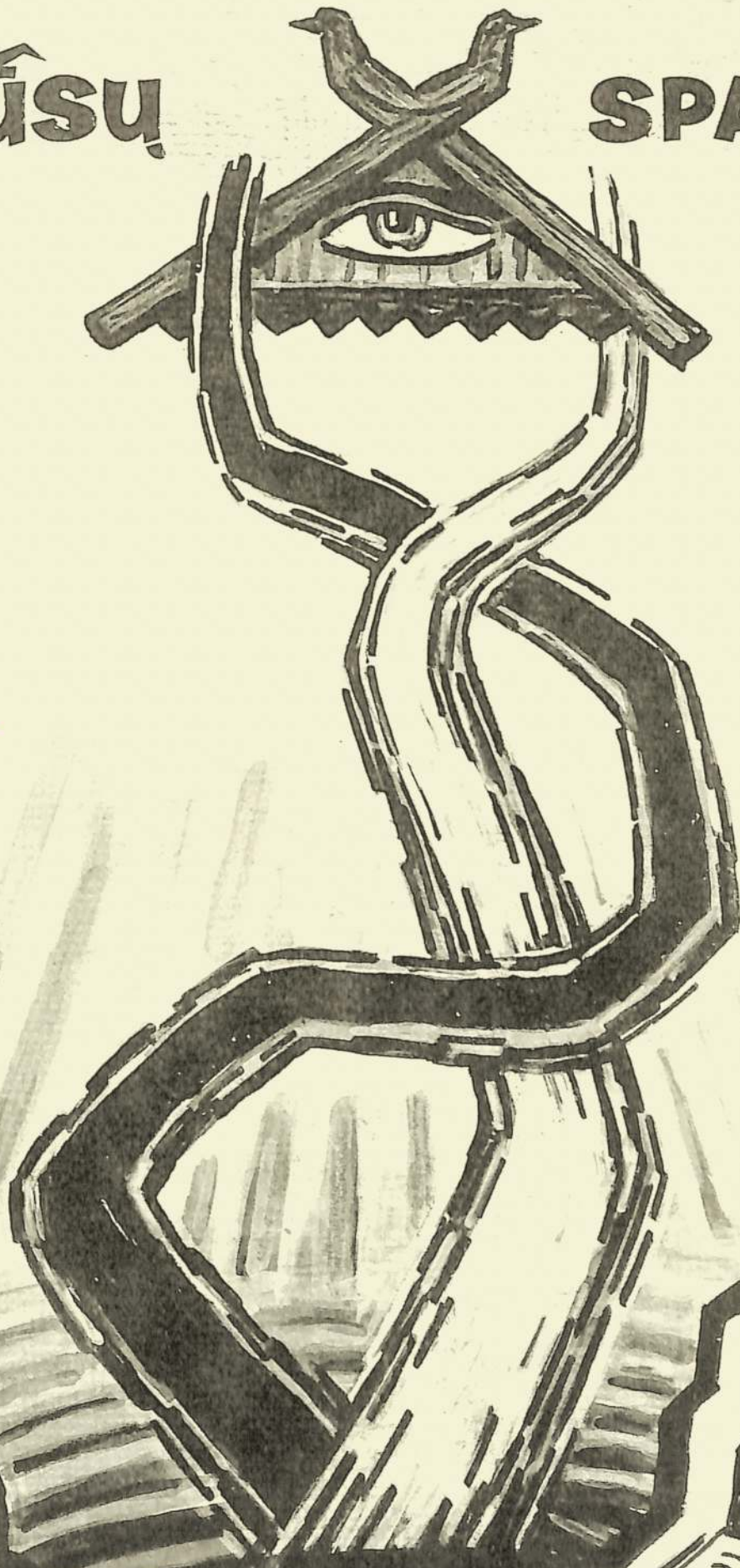

MŪSU

SPARNAI

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

-Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
-Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
-5230 So. Artesian Ave., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.

TURINYS

Psl.

Dail. Dagys	GYVENIMO PRASMĖS BEIEŠKANT(viršelis)	
Dail. J. J. Neimanai	VINJETĖS	
Kun. St. Neimanas	MOTERYSTĖ	2
Nemuno Dukra	KALĖDOS	7
J. Valiūnas	VIENAM DIEVUI GARBĖ	8
Dagys	EILĖRAŠTIS	9
Dagys	SENA ŠVENTOVĖ LONDONE	10
Jonas Kutra	PASAULIO BAŽNYČIŲ TARYBA	11
V. Karosas	LIETUVA VATIKANO POLITIKOJE	17
***	BALTIJOS EVANGELIKŲ MEMORANDUMAS	25
J. Valiūnas	DIEVIŠKOJI PALAIMA	26
Dagys	ANT TEMZĖS TILTO	27
Kun. St. Neimanas	LIET. EV. REFORM. BAŽNYČIA LAISVOJE LIET-JE	28
J. Jašinskas	POETAS STANISLOVAS DAGILIS	36
Stasys Palšis	BIRŽŲ APS. ŽEMĖS TVARKYTOJO ĮSTAIGA	41
M. Tamulėnas	AMERIKOS SKANDINAVAI	44
J. Kregždė	XXV TREMTIES SINODAS	46
Kun. Povilas Dilys	KRISTUPAS GUDAITIS	53
M. Karaša	JONAS STAKIONIS	57
J. Kregždė	1863 M. SUKILIMO LEMIAMASIS MŪŠIS	61
Jonas Jokubonis	PAPILIEČIŲ PADAVIMAI	74
M. Tamulėnas	NEŽYMI PAŽANGA	83
***	SARVAPALLI RADHAKRIŠNAN MINTYS	84
Fr. Skėrys	VASARIO 16 GIMNAZIJA	85
***	KONFIRMACIJOS	91
***	AKADEMINIS JAUNIMAS	92
***	KRONIKA	96

LEIDĖJAS
REDAKcinė KOMISIJA

-Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija Trentyje
-Petras BRUŽAS, Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽDĖ,
Palmyra LAMPSATIENĖ, generalinis superintendentas
kun. Stasys NEIMANAS, Jonas PALŠIS, Arvydas RAMONIS

REDAGUOJA

-Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st. St., Chicago, Ill.,
60632, U. S. A.

ADMINISTRUOJA

-Jonas PALŠIS, 5718 S. Richmond St., Chicago, Ill.,
60629, U. S. A.

KAINA

-AUKA

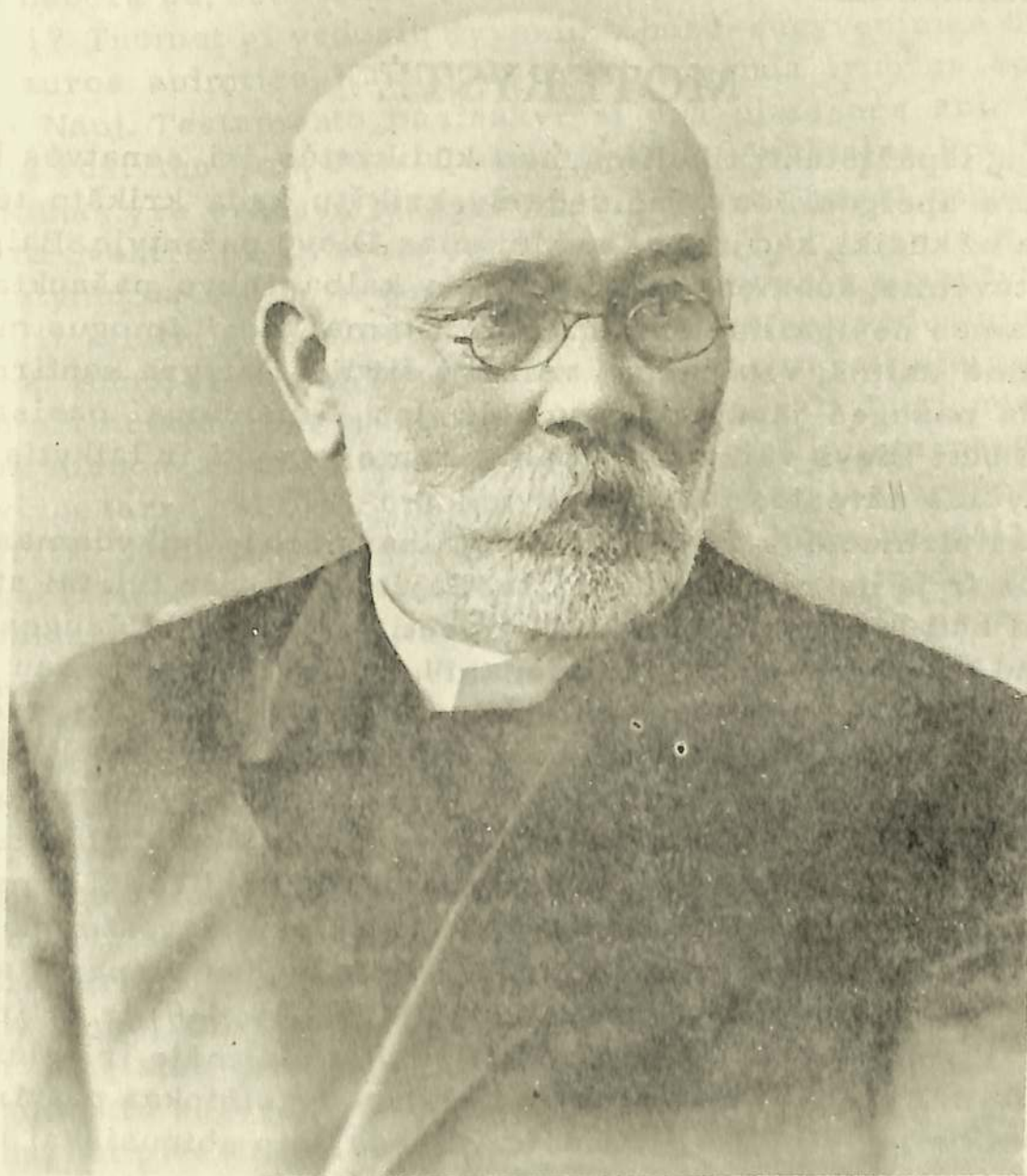
REDAKCIJA rankraščius taisy, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autorių pavarde, slapyvarde ar inicialais nebūtinai reiškia leidėjo ar redakcijos nuomonę.

 MŪSU SPARNAI
LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951

1972 GRUODIS

Nr. 33

STANISLOVAS DAGILIS
Mažutiškiai, 1843.III.3 - Biržai, 1915.XI.19

Kun. St. NEIMANAS

MOTERYSTĖ

Žmogų, išpažįstantį tikėjimą, nuo kūdikystės iki senatvės lydi bažnytinės apeigos. Jos prasideda šv. krikštu, kada krikšto tėvai pasižada už kūdikį, kad jis bus auklėjamas Dievo pažintyje. Baigiasi laidotuvėmis, kuomet atsisveikinimo kalba Dievo pašauktasis atestuojamas nesigailint žodžių. Užmirštama, kad: "Žmogus mato, kas regima akims, Viešpats gi veizdi į širdį". Dar yra konfirmacija, kada paaugęs jaunuolis-jaunuolė jau sąmoningai pasisako, kad nori būti Dievo vaiku ir Jo paklusnume gyventi ir laikytis savo Bažnyčios užvestos tvarkos.

Vaikas pirmuosius žingsnius žengti bando prisilaikydamas tėvų rankos ir ją nenoromis paleidžia. Pajutęs, kad jau tvirtai stovi, nebenori būti kitų vedžiojamas. Nori būti savistovus. Užaugęs pajunta, kad "negera žmogui būti vienam". Ieško ir suranda sau kitą ranką, kurios jau nebemano paleisti: nori kartu keliauti-gyventi, kartu dalintis džiaugsmu bei vargais. Senatvėje, vienam iš jų iškeliauvus, vienišu likęs džiaugiasi, jei meile išaugintas vaikas jo neapleidžia, palaiko ir padeda pailsusiam nuo žemiškos kelionės.

Viens kitą suradę, Dievo Žodžio pagraudenti: "Todėl žmogus turi palikti savo tėvą bei motiną ir laikytis prie savo žmonos, ir tuoduturi tapti vienu. Tuo būdu juodu nebėra du, bet vienas. Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria"(Mork. 10, 4-9) ir artimųjų apsupti iškilmingai pasižada viens kitą mylėti, laimėje ir nelaimėje nepalikti. Rankų padavimu ir priesaika dvasininkas patvirtina ir palaimina jų valią. Toji diena ir valanda, taip abipusiškai laukta, yra jų gyvenime tik naujo etapo pradžia. Tas gyvenimas gali būti pilnas džiaugsmo, sėkmės, gražaus ir darnaus sugyvenimo, arba pradžia nesutarimų, kai viens kitą daugiau ir arčiau pažins. Sutuoktuvių bažnytinė apeiga, paremta Dievo Žodžio pamokymu: "Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria", kuri jau liečia ne

vieną, bet du asmenis ir galiojanti kaip įstatymas, -įpareigoja gyventi kartu prisilaikant Dievo Žodžio raidės, bet ne dvasios, kad bažnyčios patarnavimas nebūtų paniekintas.

Statistikos duomeniai rodo, kad šiuo metu kai kuriose valstybėse, ypač JAV, beveik pusė susituokusių siekia skyrybų. Chicagos "Sun Times" 1972.VII.5 rašo: "The holy estate of matrimony is in deep trouble in America, and statistics suggest it won't be long before more than half the partnerships that begin at the altar end up on the rocks". Apie laimingą ar nelaimingą sugyvenimą mažai Šv. Rašte užsiminta. Koks gi galėjo būti sunkus vedusiųjų gyvenimas, kai su Bažnyčios palaiminimu kartu užsisklęsdavo durys lauktam palaimintam sugyvenimui? Vien vedybos dar nesudaro santuokos apvainikuotos sugyvenimu.

Kaip turime suprasti Sen. Testamento pasakymą: "Tuo būdu juodu nebėra du, bet vienas"; ar čia manyta tik apie psichologinį santykį? Tuomet gi vedusių gyvenimo bazė - sugyvenimas būtų labai siauros apimties. Kūnas be dvasios genda ir būna apmiręs. Sen. ir Nauj. Testamento pasisakymai yra platesnės apimties ir reiškia susivienijimą dvasia, siela ir kūnu. Apaštalas Povilas sako: "Kūnas yra brangus indas, kuriame Dievo Dvasia randasi; kūnas yra Šventosios Dvasios šventykla".

Įstatymų davėjų buvo susirūpinta ir įstatymais suvaržyta kitataučių ir kitatikių vedybos, kad dalinai užtikrinus vedusiųjų sugyvenimą. Kūno, sielos ir dvasios susijungimas negali staiga įvykti. Tokio užtikrinimo bei palaiminimo niekas negali duoti, nes tai ne vienos dienos ar savaitės aktas, ir tai ne civilinio tarnautojo, ar bažnyčios tarno galioje. Sutuoktuvės vystosi - bręsta, auga, pagaliau, nusistovi. Susituokę ne staiga tampa vienu kūnu, bet palaipsniui suauga į vieną moterystės kūną. Šis procesas, atrodo, greičiau vystosi jaunesniųjų tarpe, kurių būdas dar lankstesnis, negu vyresniųjų. Jaunesniųjų tarpe greičiau ir skyrybos įvyksta, kurie lengvabūdiškai žiūri į šį rimtą, sudėtingą gyvenimo klausimą ir nesiteikia išsigilinti į apaštalo Povilo pasakymą apie meilę: "Meilė yra kantri, maloni; meilė nepavyduliuoja; meilė nesididžiuoja, nesipučia; ji nesielgia nemandagiai, neieško savo naudos, nesusierzina, neieško pasigiežti už pikta, nesidžiaugia neteisybe, bet pritariančiai džiaugiasi tiesa. Ji visa paneša, visa tiki, viskuo turi vilties, visa ištveria" (I Kor. 13, 4-7).

Klystame, kai moterystės nurodymus Nauj. Testamente sau neperžiangiamu įstatymu padarome. Būti vedusiu, dar nereikia būti sutuoktu sugyvenimui. Gali pasirodyti, kad susituokę ne tik sugyvens, bet priešingai, -su laiku tolinsis viens nuo kito. Buvimas kartu, ko pradžioje taip troško, jiems virs ne džiaugsmu - palengvinimu, bet kančia - dvasiniu sužalojimu, kuris gali prie sunkesnių pasekmių privesti. Ar tokiu atveju jie turi kartu gyventi, kai gyvenimi-

mas jiems ir jų vaikams ne džiaugsmas, bet našta, nors ir pasakyta: "Ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria"? Ar galime tikėti, kad Dievas juos suvedė ir jau pačiose sutuoktuvėse glūdi tam tikra magiška jėga ir garantija sugyvenimui? Ar, kaip sutuokti, turi pildyti įsakymą "vaisintis ir pripildyti žemę"?

Moterystė, šiuo metu, įvairių sluoksnių ir pažiūrų žmonių bei religinio auklėjimo nevienodai interpretuojama. Šiame klausime nemažą reikšmę turi moterų ir vyrų iškovota teisių lygybė, darbas, darbovietė, socialinis aprūpinimas; tautų, rasių ir tikybų skirtumai; glaudesnis bendravimas, nesubrendusių vedybos. Pagal Sen. Testamentą moterystė siekė šeimos tęstinumą išlaikyti, ypač sulaukti vyriškos lyties įpėdinių. Ps. 127,3: "Štai, Viešpaties dovana yra sūnūs, užmokestis iščių vaisius". Moterystė buvo pildoma Kūrėjo valia: "Vaisintis, daugintis ir pripildyti žemę", kas šiuo metu virto ateities susirūpinimo klausimu, atsižvelgiant į žmonijos spartų prieauglį.

Jau ir Sen. Testamento įstatymų davėjo buvo pramatytas vedusiųjų nesugyvenimas. Atsiskyrimai nėra XX amžiaus išradimas ir yra ne vien artistų bei jų žvaigždžių privilegija, kaip tai žurnalai linke jų tarpe pasitaikančias skyrybas ir vedybas aprašinėti, bet yra virtęs vis didėjančiu eilinių žmonių pergyvenimo reiškiniu. Sen. Testamentas mini persiskyrimą, kurio, tiesa, tik vyras gali ieškoti. Moterystės teisės, surašytos 5 Moz. 24 persk., yra plačiai apibūdintos ir rodo, kad vedybos yra šio pasaulio klausimas ir santvarka. Nauj. Testamente kartojasi nemažai moterystę liečiančių taisyklių, paeinančių iš Sen. Test., kurias Jėzus, patvirtinimui, papildė savo paaiškinimu ir pastaba: "Ar neskaitėte, kaip parašyta". Atsiskyrimas pagal Sen. Test. buvo leistinas tik atsižvelgiant į žmonių širdies kietumą, kaip Jėzus tai pastebi: "Dėl jūsų širdies kietumo Mozė yra jums parašęs šitą įsakymą ir leidęs išrašyti atsiskyrimo raštą. Bet eidamas nuo sutvėrimo pradžios, jis yra parašęs: "vyrą ir moterį jis juodu sutvėrė, ir ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria" Mork. 10, 5-9.

Apašt. Povilas pirm. laiške Korint. plačiai pasisako apie moterystę, kad nesiskirtų, kad vedybos kartu yra šio pasaulio klausimas. Laiške Kolosieč. 3,13-19 apibūdina vyro ir moters santykius. Ten pat (3,21) vaikų ir tėvų santykius. Moterystėje reikalingas yra atsakomybės jausmas prieš Dievą, tarpusavyje gi-ir prieš vaikus, kartu ir noras būti ir pasilikti su Jėzumi Kristumi: "Jūs, žmonos, būkite pasidavusios vyrams, kaip pridera Viešpatyje. Jūs, vyrai, mylėkite žmonas ir nebūkite joms šiurkštūs. Jūs, vaikai, klausykite gimdytojų visuose dalykuose, nes tai patinka Viešpačiui".

Šiuo laiku vis dažniau tuokiasi: aistros paskatinti dar nesubrendę jaunuoliai, palikę tėvų namus; karo pasekmėje išardytų šeimų pagyvenę nariai; išvietintieji bei ištremtieji ir pabėgėliai; kariai belaisviai su jiems svetimos dvasios partneriais ir kt. Ar iš to-

kios santuokos išsivystis moterystės atžymėtas sugyvenimas? Statistikos duomenys visai ką kitą rodo. Moralė, kuri smerkia tai, kas "oficialiai" nelegalu, žmonijai mažai kuo patarnauja. Dažnai būna, kad tuokdamiesi dėl reikalo, dėl susidėjusių gyvenime aplinkybių, ar kitokių išskaičiavimų, bažnyčioje ar civiliai susituokiant duoda kreivą priesaiką, pasižadėdami viens kitą mylėti ir gerbti. Panašiu atveju moterystė ne dovana, bet našta, kuri mažai ką bendro turi su krikščionių džiaugsmu ir laisve. Tokiais motyvais vadovaujantis, moterystė netampa tuo, ko siekta, būtent, kad džiaugsmo ir nuliūdimo būtų dviejų asmenų nusiramimas. Panašios vedybos tesilaiko dėl visuomenės akių, užimamos vietos arba dėl vaikų. Tokie viens kitam ką nors pasakyti nebeturi; nors oficialiai neišsiskyre, bet faktiškai taip. Tuom tarpu kartais žvairakiuojame į oficialiai nevedusius, net gi nežinodami to priežasčių, tačiau ten matome gražų sugyvenimą, viens kito gerbimą, supratimą.

Ar nebūtų sąžiningiau, atsižvelgiant į Evangeliją, padaryti sprendimą, kad išėjus iš tokios prievartinės bėdos ir pašalinus tą klaidinantį fasadą, atvirai pasisakyti: "Mes klydome, negatyvios jėgos mūsų santuokoje viršija pozityvias; vieton kankinti viens kitą, geriau atsiskirti". Jei mes pritartume ar skatintume skyryboms, mus apkaltintų, kad palengviname tokiu pasisakymu tą opų-gyvybinių klausimą išspręsti. Dažnas dar, ypač dvasiškiai, tokiais atvejais bando "gelbėti santuoką", bet ar tuo padeda susituokusiems?

Skyrybų klausimas, kaip rodo gyvenimas, nepraeina taip lengvai nepalietęs, nesukrėtęs giliau paliestųjų. Kas stebėjo tokių gyvenimą, bus pastebėjęs ir jų pergyvenimus ir pasikeitimus. Skyrybos, daugumoje, nėra lengvabūdžių žygis, bet bėdos verčiama išėitis, apsisprendimas ir gali būti geresne išėitimi, negu joks sprendimas, kaip kad yra ir su operacija, kuri gali ligoniui padėti, bet gali ir nepasisiekti. Atsiskyre, kaip geriau pažinę gyvenimą, bandydami iš naujo sukurti namų židinį, gali tuo žygiu sudaryti palaimintą moterystę.

Tuos klausimus ištirti šiuo metu teigiamai veikia konfesiniai ir neutralūs patarėjai. Dėka jų skyryboms nerimti motyvai pašalinami. Dažnai ir pašaliniai asmenys sutrukdo ir sudrumsčia vedybinių gyvenimą. Tačiau ne kiekvienas neapgalvotas ar klaidingas nukrypimas turi vesti prie skyrybų. Dabar nebegyvenama Mozės įstatymais, kur tik vyrams buvo leista laisvai skirtis. Šiuo metu moterims taikomos lygios teisės, o kur to dar nėra, už tokias teises kovojama. Visi kartu-vyrai ir moterys, yra veikiami meilės įstatymų, kurie nei smerkia, nei teisia, bet atleidžia ir supranta. Nė vienas neprivalo šeimos ginčo klausime teisintis: "Aš šiame klausime nekaltas". Skyrybų bylose ieškoma abipusiško klaidingumo.

Skyrybos padaro įtakos ir žalos į persiskyrusių tėvų vaikus. Vaikai turi teisę turėti tėvą ir motiną. Jiems tėvas ir motina reikalingi, kaip pavyzdys asmenybei išsivystyti. Jei jiems namų židi-

nys pirmaisiais gyvenimo metais sudrumstas, jie per anksti pradeda nuo jo atšalti. Kur vaikai auga, kaip liudininkai, nesugebančių sugyventi tėvų aplinkumoj, kur jie kai kada įtakojami ir išnaudojami palaikyti tik vieną tėvų pusę, ar tuo atveju negeriau būtų, vaikų sielos ir dvasios išsivystymui, kad jie tokių šeimos vaidų nematytų. Kur vyksta toks nesugyvenimas, nukenčia vaikai, net fiziniai. Kiek žiaurių ir liūdnų faktų tai patvirtina. Ar tada negeriau būtų, kad vaikas augtų pas vieną kurį iš tėvų, arba pas globėją, kuriam jis visą savo pasitikėjimą rodo? Skyrybų teisėjui tikrai nelengvas būna uždavinys apsispręsti, kam priskirti ir patikėti vaikų auklėjimą. Jam tenka išspręsti ir sąžinės klausimą, ar vaikai bus mažiau paliesti lengvai davus tėvams atsiskyrimą, ar prašymą atmetus?

Nėra ir nerasime tobulos moterystės, kaip nėra ir tobulų žmonių. Nerasime žmonių, kurie išvaizda ir palinkimais būtų viens į kitą visai panašūs. Nelygybė ir įvairumas sukelia konfliktus, bet kartu ir iššaukia jėgas augti ir juos nugalėti. Moterystė yra toji vietovė, kur išsivysto ir subręsta žmogus. Jaunesnis žmogus yra linkęs kitame žmoguje pastebėti jo silpnybes ir jas nugalėti, savųjų gi nepastebėdamas. Tik pažinęs savas klaidas, lengviau atleidžia savo gyvenimo partnerio silpnybes ir jų priima toki, koks jis yra. Tai tokia yra ne tik psichologiška, bet ir evangeliška pažiūra.

Praeina kai kada metai, kol vedusieji pradeda sugyventi ir viens kitą geriau suprasti, kol tampa vienu kūnu, - susigyvena. Po to jiems nebekyla klausimas skirtis, nes jie savo pergyvenimais jaučiasi surišti bendram gyvenimui. Tačiau ten, kur dėl įvairių priežasčių "svetimoji širdis" nepriimama ir laikas padėties nepataiso-nepagydo, būtų geriau jei atsiskirtų. Nevykusių, žalingų vedybų panaikinimą galima būtų pateisinti realistine krikščionių meile. Klaidinga ir protaujantiems žmonėms negarbinga atsiskyrusiuosius smerkti. Niekas iš pašalinių nežino motyvų tokiam jų žygiui. Savomis pastabomis jų gyvenimo paslėptą skausmą mes tik papildome fariziejų morale. Visuomenė vienišališkumu ir įstatimiškos moralės supratimu, kaip praeityje, taip kartais ir šiais laikais, tebenusideda ne vien žodžiais, bet ir savo laikysena. Ypač to turi paboti tie, kurie apsivedę galėjo džiaugtis ir tvirtinti, kad jie sudarė vieną kūną.

Dievo garbei gyventi reiškia: reikšti supratimą ir tiems broliams ir seserims, kurie ne tokie laimingi, juos reikia su malone bei supratimu sutikti ir priimti. Palaimintos tos vedybos, kur susituokusiųjų tarpe Viešpaties dvasia reiškiasi ir vyrauja. Mūsų siekimas, troškimas ir linkėjimas tebutų išreikštas giesmės žodžiais:

Už rankų imk meilingai
Ir vesk mane
Lig galo išganingai
Šioj būtyje.

Nei žingsnio nenorėčiau
Žengt be tavęs,
Tavim aš sekt galėčiau
Lig pat mirties".

Vaizdas iš grandiozinės IV-sios Tautinių Šokių Šventės.

Chicago, 1972. VII.2

Nuotrauka — M. NAGIO

NEMUNO DUKRA

KALĖDOS

Pasibeldė jau Kalėdos,
 Plasda ilgesiu širdis.
 Vai, baltai žemelė rėdos...
 Gamtą gąsdina mirtis.
 Šioj apmirusioj žemelėj,
 Vidury gūdžios nakties,
 Suskambėjo: "Gimė Meilė!"
 Nebebus aklos mirties!
 Kūdikėlis mažas, mažas
 Tiesia laimint rankutes.
 Mūs mažyliai krykščia, gražos
 Apie margas eglutes.
 Šių laikų blankus miražas
 Neapgaus skvarbios akies...
 Tik šis kūdikis, šis mažas,
 Mums įkvėps žydrios vilties,
 Kad ne kapui esam skirti...
 Ne! - Gyvenimui šviesiam!

Sielos dangai ėmus irti,
 Mes pakilsime gyvent!

Argi tam mūs didis protas,
 Kilnūs siekiai ir širdis,
 Kad mūs laimė būt ribota,
 Kad išplėštų ją mirtis?!
 Čia... tai merdim, Ten gyvensim,
 Niekas mūs širdžių nežeis!
 Susitiksime, susieisime!
 Ten mūs laimė išsiskleis,
 Lyg puikusias žiedas rožės,
 Kurį čia erškėčiai gožė.
 Tad su šventėm spaudžiu ranką!
 Lai viltis Jums neišsenka:
 Mes gi nesame bedaliai, -
 Laimė mūs juk-Visagaly!

VIENAM DIEVUI GARBĖ

Toks užrašas buvo Biržų Ev. Reformatų bažnyčioje. Dievas yra nepasiekiamų idealų tobulybė. Jis yra Tvėrėjas ir Valdovas nesuskaitomų žvaigždynų... Tad apie kokią Dievo garbę kalbama ir kam ji dievybei yra reikalinga? Ne dievybei, bet žmogui, Jo paveikslan sutvertam. Kuriuo būdu tą garbę turėtų pasireikšti ir kaip ją, tą garbę, iš viso suprantame?

Nuo žilos senovės tautos gynė savo gyvybę ir garbę ginklu pasipriešindamos kitoms, dažnu atveju, galingesnėms tautoms. Nugalėtos tautos vyrai į belaisvę nebuvo imami, o išžudomi; likusios moterys, susiliedamos su nugalėtojų tauta, savo tautos tąsos nebetęsdavo. Taip žuvo daugelis senovės tautų ir mums giminingų, sakysim, -senprūsiai, hetitai, trakai. Dr. J. Basanavičius net 25 metus dirbo Bulgarijoje, ieškodamas trakų palikuonių ir tikėdamas juos buvus lietuvių pirmtakais.

Mūsų senovės kunigaikščiai: Mindaugas, -suvienijęs lietuvių gentis, Gediminas, Kęstutis ir daugelis kitų gynė Lietuvą nuo priešų, ypač nuo kryžiuočių. Ar jie ieškojo garbės, jei kovojo dėl tautos išlikimo? Ne. Kas kita Algirdas, -jo noras užkariauti didžiulius Rusijos plotus daug prisidėjo prie mūsų tautos išblaškymo ir apnykimo. Kiek gi kraujo kainavo mūsų tautai tris kartus jo padaryti žygiai link Maskvos. O kiek dingo mūsų karių milžiniškuose Rusijos bei Ukrainos užkariautuose plotuose? Ties Vorksla 1399 m. Vytautas, pralošęs mūšį, paguldė ten daugumą pajėgiausio lietuvių jaunimo. Arba vėl net Žalgirio mūšis, kad ir laimėtas, bet kokia mūsų jaunimo kraujo kaina.

Mūsų kunigaikščių ambicingos garbės siekimai neskaitlingai mūsų tautai buvo pražūtingi. Nesistebėkime, kad taip išgarsėję senovės laikais lietuviai-milžinai, visai nebepasireiškė sukrikščionintoje Lietuvoje, kurioje skubėjo praretintos mūsų diduomenės likučiai išsižadėti savo tautos. Lietuvių kalba paliko merdėti kelis šimtmečius vien balanų apšviestose, dūminėse kaimiečių pirkiose.

Dievo garbės samprata buvo aukštyn kojomis apversta bajorų valdymo gadynėje. Bajorai bei dvasiškiai turėjo čia, žemėje, rojų, o pavergtiems baudžiauninkams paliko tikėtis "pomirtinio" dangaus, nes šis "ašarų pakalnės" vergų (kad ir sukrikščionintų) gyvenimas neteikė jiems jokių geresnio gyvenimo perspektyvų. Tat kokia čia kalba galėjo būti apie tikrą Dievo garbinimą, jei pati tikyba buvo panaudota savanaudiškam žmonių-prastuolių engimui?

Nors žmogus sutvertas pagal Dievo paveikslą, bet jame be perstojo kovoja dvi prigimtys: dieviška ir demoniška. Dievo garbės

samprata pasireiškia žmogaus pareigingame gyvenime. Jei savo gyvenime dievybės idealų pradui suteikiame pirmenybę, tai tuo atveju užpildome savo laisvalaikį dieviškų idealų skleidimu bei jų pritaikymu gyvenimo kasdienybėje. Palikdami tų visų "good time" ieškojimą iškrypusiems ir vien demonišką pradą garbinantiems asmenims, mes užpildome savo gyvenimo laisvalaikį vieno Dievo garbinimu, žinoma, savo darbais link artimo, pirm visko link savo šeimos, ypač link savo atžalyno ir link varge atsidūrusių tautiečių čia ir ten, kur visas lietuvių tautos kamienas.

Ar tai nėra tikra Dievui garbė-idėja, nešti meilingą pagalbą savo šeimai, savo artimiesiems ir ypač vargo prislėgtiems tautiečiams čia ir ten, sukolchozintoje Lietuvoje? Nelengva yra užauginti skaitlingą šeimą ir jai įdiegti Dievo garbės ir tautos meilės pasaulėžiūrą. Ar tai ne vertingas gyvenimo uždavinys ir ar ne tikras vieno Dievo garbės pasireiškimas yra tokios šeimos, ypač darbščios ir pareigingos motinos, -krikščioniško gyvenimo uždavinių įgyvendinimas. Jei mes siuntiniais pagelbstime savo giminėms Lietuvoje, kodėl mes negalėtumėme organizuoti piniginių fondų, iš kurio galėtumėme paremti daugiavaikes šeimoms? Tik skaitlingos šeimos padeda išlaikyti lietuvių tautą.

Ne tuščiažodžiavimu, ar pigiomis rezoliucijomis išlaisvinsime Lietuvą, bet medžiagine pagalba savo tautos kamienui, kurio tęstinumas yra jo išlikimo sąlyga.

Jei gerbūvio perteklius skatina demoniškus žmogaus instinktus, tai dieviško prado ir Jo garbės pradus priešpastatykime virš visko, kad artimo meilės idealai užpildytų mūsų laisvalaikį ir kad mes dievybės garbinimo darbais paliktumėme pėdsakus ir po to, kai iškeliausime į "Anapilį". Norime, kad mūsų dievybės garbinimo idealus vykdytų ir jaunieji, kurie liks gyventi po mūsų.

DAGYS

Prie mažo kelio, prie upelio pilkas pūdymas alsuoja...
Prieš vėją ir prieš karštą saulę, šonkaulius išrietęs,
Iš drėgno podirvio išverstas, -kenčia kietas grumstas...

Upelyje pro užtvaras, per slenksčius ir painius žolynus
Putoja, bėga, krenta, -sietuvose apsistoja,
Pailsi kiek ir teka vėl tolyn vanduo sudrumstas...

Ant to laukų kelelio, prie vingiuotojo upelio,
Toli į šalį tą, -man svetimą, atblokštas ir bevietis
Aš klaidžioju sudrumstas ir vis džiūnu, kaip tas grumstas...

P. S. Šis vaizdelis išgyventas 1945 m., Vokietijoje,
forma jam duota 1972 m., Canadoje. D.

DAGYS

SENA ŠVENTOVĖ LONDONE

Po Londoną triukšmingą beklajodams kartą,
aš išlinkau šventyklon pro duris pravertas...

Plati erdvė šventovės pristatyta suolų,
už jų vienuolis klūpo maldoje perpuolęs...
Prieš jų likutis žvakės žvilga ant altoriaus
ir savo kuklią šviesą aplinkai aukoja noriai;
ir ryškina tamsių stovylų šonus nubronzuotus,
kurios tenai pasienyje sau stovi išrikiuotos
su užrašais smulkučiais prie papėdžių jųjų,
kad paaukotos atminčiai ir garbei artimųjų...

Kitam krašte senu aksomu užmaskuotos durys,
lyg kalba, kad remontui jųjų niek's lėšų neturi.
Jo viduryje kaba toks aptriaušėjęs kartonas, -
ant jojo tvarkraščius savus prismaigsčioja klebonas...
Pašelmanų keli vitražai žvilga susispietę;
kiti gí išdaužyti laukia, kas užims jų vietą...

Smalsiai apžvalgęs viską, ką tik pastebėjau,
į lauką tos šventyklos vėl duris pravėriau.
O ten portalas pilkas, -niekad nevalytas,
kraštais kolonomis Korinto dailiai paramstytas
su jų kapiteliais, ornamentais, akanto lapais...
O, Viešpatie, kaip jie atrodo! -net sulaiko kvapą...
Sakyčiau, -freska tai, -paveikslas sudraskytas,
ar tik naujoviškai dažų su saujom pridrabstyta...

Pro stilingas viršūnes tų akantų rašto
regiu: balandžiai du sukiojasi ant krašto
karnyzo to ir ūžia, stumdosi, burkuoja
ir savo rūpesčiais, o ne šventovės tos, dejuoja...

O virš fasado kyla bokštas lengvas ir kampuotas,
ant jojo stovi išdidžiai drąsus karys-šarvuotas...
Jis trišakį iškėlęs laiko, lyg kokią karūną,
su kuo nusmeigti turi siaučiantį perkūną...

Tikiu, tas pareigas jisai be priekaištų atlieka
ir būna riteris drąsus vis-Jurgis-nors jų audros pliekia...

1948, London

PASAULIO BAŽNYČIŲ TARYBA

JOS TIKSLAI IR ABEJOTINA VEIKLA

Šimtmečiais įvairios krikščionių Bažnyčios konkuravo, o kartais net kariavo savo tarpe. Sumažinti ar panaikinti šiam "skandalingam susiskaldymui" 1948 m. buvo įsteigta Pasaulio Bažnyčių Taryba (PBT)-(World Council of Churches).

Per savo 24 m. gyvavimą PBT yra gana daug ką nuveikusi. Ji sugebėjo sujungti po savo vadovybe apie 252 įvairias dominacijas 83-se valstybėse, tikslu "studijuoti, liudyti, tarnauti ir avansuoti bendrą vienybę". PBT padėjo įsikurti šimtam tūkstančių išvietintųjų asmenų po II-jo Pas. karo ir apsaugoti nuo bado milijonus žmonių pasaulyje. Visai teisingai PBT skelbė, kad krikščionių pareiga yra krikščioniškąją moralę įgyvendinti praktiškame gyvenime. Bet vėliau, deja, PBT pasišovė eiti tokiais keliais, kurie daugeliui atrodo, kad ne tik neįeina į jos pareigas, bet veikiau griaua pačią vienybę, kurios ji buvo pasišovusi siekti.

Vienas iš tokių veiksmų buvo pradėtas 1970 m. rugsėjo mėn. - "Programa kariauti su rasizmu". Panaudojant specialius fondus pagelbėti 19-ai "išsilaisvinimo" judėjimų, daugiausia iš jų Pietinėje Afrikoje, stengiantis padėti išsivaduoti iš valdančios baltųjų mažumos, atrodė, jog ši akcija yra teisinga ir remtina. Bet kada paaiškėjo, kad iš rezervų fondo paskirta 200,000 dol. suma buvo gauta 14-kos atskirų tokių "laisvinimo" organizacijų, kurios yra įveltos į partizaninę, net teroristinę veiklą, - sukėlė daugelio nusistebėjimą. O kas dar blogiausia, kad daugiausia gavusios 4 grupės yra viešai pasiskelbusios komunistinėmis. Trys iš šių grupių, pagal Londono Instituto Konflikto Studijoms, gauna ginklus iš Sov. Rusijos. Visos 4 grupės yra susektos, kad jos yra ne tik įveltos į kruviną terorą su baltaisiais, bet taip pat ir su tais negrais, kurie atsiriboja nuo teroristinių metodų.

Paaiškėjus apie tokias pašalpas, pasaulio spaudoje pasipylė balsai, smerkią PBT veiklą. Londono Times pareiškdamas, kad bažnytinės institucijos neturi nieko bendra turėti su teroristų rėmimu kokie bebūtų jų kilnūs tikslai, kartu pažymi, kad dabar karingieji Afrikos negrai galės teisintis, jog jų veiklą remia ir laimina Bažnyčia. Vokietijos "Die Welt", pasisakydamas prieš "revoliucinius teologus", aiškiai pareiškia, kad krikščioniškas tikėjimas ir teroristų rėmimas yra nesuderinami dalykai. Smarkiausiai gal reagoavo žymus britų komentatorius Malcolm Muggeridge. Laisvės kovotojai esą pasiryžę nušalinti baltųjų viešpatavimą Piet. Afrikoje, Ro-

dezijoje ir Portugalijos kolonijose. Visa tai esą pagirtina, bet ši politinė parama negalinti būti surišta su Kristaus vardu. Ką gi visa tai turi bendra su Kristaus karalystės priartinimu, kas bene turėtų būti pagrindinis PBT tikslas? Ar dabar Kenija yra daugiau krikščioniška, kai Jomo Kenyatta joje valdo? Ar Kongo valstybė, - kai ten prezidentu yra negras Mobutu? Liaukis, PBT-ba! - sušunka Muggeridge.

PBT ne tik nesiliovė, bet žengė žingsnį dar toliau. 1970 m. gale PBT, visą laiką besipriešinusi Vietnamo karui, paskelbė kampaniją surinkti 210,000 dol. paremti atsisakantiems JAV naujokams nuo mobilizacijos ir dezertyrams Canadoje ir Švedijoje. Nors PBT oficialiai paneigė bet kuriuos kėslus skatinti išvengti karinės prievolės, kas galėtų būti aiškinama, kaip išdavystės skatinimas, bet PBT-os jaunimo sekcija pasišovė išplatinti "Risk" žurnalo numerį, kuriame kaip tiktai buvo siekiama: "Privalote eiti toliau, negu kad remtis tik sąžinės prieštaravimu. Tikrieji vyrai (the just men) dezertyruoja", - leidėjai skelbė savo jauniems skaitytojams. Vienas rašeiva net teigė, kad kiekvienas komanduojantis karininkas, kuris duoda priešingus sąžinės prieštarautojui įsakymus, yra kriminalistas, ir tie, kurie tokiems įsakymams viešai pasipriešina, nusipelno aukščiausio pagyrimo.

Šitokie PBT veiksmai sukėlė protestų audrą. Argi Bažnyčios uždavinys yra finansuoti revoliuciją, remti smurtą, skatinti civilinę nepaklusnumą? PBT-rybininkai į tai atsako, kad nepakanka krikščionims gelbėti sielas ir gerinti paskirų individų charakterius. Kaip krikščionys, jie teigia, mes privalome pakeisti visuomenės santvarką, panaudojant visas veiksmingas priemones. Šiandien nebepakanka taikingų pastangų, dirbant per esamas institucijas, bet reikią užimti revoliucinę poziciją. Prieinama net iki absurdo. Vienas dažnai minimas PBT bendradarbis-episkopų teologas William Stringfellow rašė: "Jėzus nebuvo prisitaikėlis, protestuotojas, -ne, jis buvo kriminalinis revoliucionierius". Kitas-Harvey Cox, Harvardo univ. teologijos prof., neseniai teigė, kad Jėzus mirė už tuos, kurie yra nusikaltę dėl sukilimų. Patys PBT nariai kiek savotiškai aiškina revoliucijos reikalą. Jų Genevos centro atstovas pareiškė, jog revoliucija Bažnyčios vadovams viename krašte vieną reiškia, o kitame krašte ką kitą. Patys gyventojai turį nuspręsti, kokia forma revoliucija tuo metu turinti pasireikšti. Mums atrodo, jeigu revoliucija yra remtina Pietų Afrikoje, kodėl ji neturėtų būti remtina ir pačiose JAV-se, kur taip pat randama daug nelygybės?

Kaip gi prasidėjo tokie revoliuciniai užsimojimai pakeisti esamą santvarką? 1966 m. buvo sušaukta Genevoje konferencija-"World Conference on Church and Society". Joje dalyvavo 420 delegatų, atstovaujančių 164 Bažnyčias 80-valstybių. Šiame, dvi savaites užtrukusiame, suvažiavime dalyvavo daug dvasininkų, bet nemažiau ir

Kosto ir Mildos Snarskių dukra inž. Audronė RAŽAITIENĖ su pusbroliu E. GERULIU iš Chicagos Kauno karo muziejaus sodelyje prie biržiečiams pažįstamų liūtų. Kaunas, 1972 birželis

ekonomistų bei politinių "ekspertų", atstovaujančių tokias pažiūras, kad šis suvažiavimas buvo virtęs diskusijų arena tarp kairiųjų ir kraštutinių kairiųjų.

Kalbėtojai pasisakė už pagrindinį pasaulinės ekonomijos pertvarkymą, - už perkėlimą milijono dirbančių masės iš išvystytų kraštų į tuos, kurie dar tik pradeda atsistoti ant kojų, nežiūrint, kad tokia priverstinė migracija daug ką sugriautų ir daugeliui sudarytų įvairių nepatogumų. Ši visa akcija turėtų būti finansuojama "tarp-

tautinių mokesčių", kurie būtų išreikalauti iš pasiturinčių valstybių, mažiausiai 2% nuo tautinės gamybos.

Remiantis šios konferencijos nutarimais bei pageidavimais ir prasidėjo PBT akcija. Buvo aišku, kad reikia remti revoliucijas, bet kur ir kaip pradėti? Buvo nusistatyta pirmiausia atkreipti dėmesį į rasizmą, nes rasinė neteisybė šiuo metu yra didžiausia visuomenės blogybė ir dažnai yra ekonominio atsilikimo priežastis. Todėl PBT sekretoriatas išsiuntinėjo susirinkusiems į generalinį suvažiavimą 1968 m. Uppsaloje (Švedijoje) paraginimus pradėti veiklą. PBT narys Baldwin Sjollema, dabar šios programos direktorius, skelbė, kad Bažnyčios, bendraudamos su rasiniais prispaudėjais, siekė sau naudos. Nors niekas nepaaiškino, kokios naudos Bažnyčios iš to turėjo, vienok buvo nutarta vykdyti neaiškių tikslų "smogiančią programą". Šiuo reikalu buvo sušauktas pasitarimas 1969 m. gegužės mėn. Notting Hill, Londone, su tikslu duoti PBT-ai direktyvas apie ekumeninę programą rasizmui išnaikinti. Pirmininku buvo išrinktas sen. George McGovern. Dalyvių tarpe buvo daug karingųjų (militant) negrų. Kun. Channing E. Phillips, negrų atstovas, pareiškė, jeigu Bažnyčia nori veiksmingai kovoti su rasizmu, tai ji turi būti ne tik meilės, bet ir jėgos institucija. Bažnyčia neturėtų, pasak jo, baidytis, reikalui esant, panaudoti ir smurto jėgą. Kitas negras - George Black, užšokęs ant platformos, pareikalavo iš baltųjų Bažnyčių reparacijų už padarytas negrams blogybes: 12 milijonų dol. ginti tokiems politiniams kaliniams, kaip Huey P. Newton, Eldridge Cleaver ar H. Rap Brown; 77 milijonus dol. - paremti įvairius "išsilaisvinimo" judėjimus; 48 milijonus dol. - įsteigti propagandai skelbti namus Malcolm X ir Che Guevara vardu. Cituodamas Mao Tsetungą ir kt. G. Black baigė savo ugningą kalbą: "Mes atgausime savo laisvę, arba jūsų krikščioniškos bendruomenės, jūsų krikščioniški bankai, fabrikai, universitetai ir jūsų puikios bažnyčios bus visiems laikams sulygintos su žeme".

Keisčiausia, kad delegatai net 9 valandas rimtai klausėsi šių mitingierių kalbų ir priėmė rekomendaciją PBT-ai, kad ji pripažintų reparacijų reikalą, kuris padėtų subalansuoti ekonominius išteklius pasaulyje. Kita rekomendacija buvo, kad PBT ir jos nariai-paskiros Bažnyčios - vartotų ekonominę boikotą prieš tas korporacijas ir institucijas, kurios prekiauja su tariamais rasistiniais kraštais, kaip Pietų Afrika, ir kad Bažnyčios, jeigu kitkas negelbėtų, turipalaikyti rezistencinius judėjimus, nevengiant ir revoliucijos.

Šias Notting Hill rekomendacijas PBT turėjo perteikti jos 120 narių centriniam komitetui, kurio pareiga yra nustatyti Tarybos politinę programą. Šis komitetas nutarė suorganizuoti specialius fondus šiai programai remti, tiksliai atsisakant reparacijų reikalavimo. Tik 1970 m. rugsėjo mėn. išdirbta rasizmo programa buvo

GELBĖKIT! (bronzos)

TEMPIU, KIEK GALIU (medis)

DAGYS

viešai paskelbta.

Prasidėjo reakcija. Bažnyčių lyderiai, kurie prieš porą metų pasisakė nedviprasmiškai už "viską triuškinančią programą", dabar teigė, kad jie niekada nemane, kad PBT taip toli nueis. Ypač griežta reakcija pasireiškė iš Vokietijos Bažnyčių pusės, kurios moka apie ketvirtadalį PBT operatyvinio biudžeto išlaidų (JAV sumoka apie pusę biudžeto išlaidų), tvirtindamos, kad Bažnyčios negali remti terorizmo ir smurto. Nemažesnė reakcija buvo juntama ir Didž. Britanijoje. Net Canterbury arkivyskupas, ankstyvesnis PBT prezidentas ir aiškus rasizmo priešininkas, paneigė rasizmo programą, kaip neproduktingą.

Pasireiškė tam tikras sąmyšis ir JAV tarp atskirų Bažnyčių ir jų narių. Daugelis presbiterijonų pareiškė griežtus protestus, kai JAV Jungtinė Presbiterijonų Bažnyčia paskyrė 10,000 dol. komunistės Angeles Davis gynimo fondui. Kaip žinia Angeles Davis buvo pakaltinta, kaip dalyvė negrų sąmokso prieš Californijos Marin apygardos teismą, kurio metu buvo užmušti 4 asmenys, jų tarpe ir teisėjas Harold H. Haley.

JAV Presbiterijonų Bažnyčios vadovybė paskyrė dar 25,000 dol., kaip užstatą ir gynimui Juodųjų Panterų organizacijos, kuri yra

pakaltinta už bombardavimo sąmokslus. Ši auka dar daugiau sukrėtė presbiterijonus dvasininkus ir narius pasauliečius.

Neatsiliko ir JAV Episkopų Bažnyčia, kuri paskyrė 40,000 dol. "Alianza of New Mexico" organizacijai ir "Black Manifesto" judėjimui paremti. Pirmieji, -meksikiečių partizaninė kovos organizacija, siekia įkurti atskirą "chicano"-valstybę JAV pietvakariuose. "Black Manifesto" judėjimo svarbiausias agitatorius yra negras James Forman, kuris 1969 m. gegužės mėn. prasiveržė prie New Yorko Riverside bažnyčios altoriaus, pareikalaudamas 500 milijonų dol. "reparacijų" negrams. Šią sumą jis vėliau pakėlė ligi 3-jų bilijonų dol. Manifesto išangoje J. Forman nusakė judėjimo tikslus: "Mes esame pasišovę įsteigti socialistinę santvarką JAV-se, kur visos gamybos ir paskirstymo priemonės būtų valstybės, negrams vadovaujant, rankose". Po 4 mėnesių Episkopų Bažnyčia specialioje konvencijoje, kuri yra laikoma viena iš audringiausių šios Bažnyčios istorijoje, nubalsavo paskirti 200,000 dol. J. Forman vadovaujamam judėjimui.

Nieko nuostabaus, kad pasauliečių tarpe pasireiškė "kišeninė revoliucija", -vieni sumažino, kiti visai nustojo šelpti savo Bažnyčias, o daugelis ir visai atsisakė toliau būti nariais.

Komentatorius Clarence W. Hall, kurio mintimis ir šio straipsnio autorius pasinaudojo, visai teisingai klausia: "Ar šis PBT ir kai kurių atskirų Bažnyčių narių užsidegimas siekti politinės, socialinės ir ekonominės revoliucijos yra tik sveikai galvojančių, bet naivių krikščionių paklydimas, ar gal desperacijon patekusių vyrų siekimai, kurie nebežino, kas yra jų misija, kurie prarado tikėjimą į krikščionybės ligi šiol skelbtus ginklus-meilę ir santaiką, kurių principai amžių bėgyje sugebėjo pakeisti žmones ir jų santvarkas".

"University Christian" judėjimas 1968 m. pasiskelbė save likviduojąs. Uždarydamas savo įstaigą New Yorke (Interchurch Center), iškabino ant durų iškabą: "Pasitraukėme iš veiklos. Nežinojome, kokie buvo mūsų tikslai". Tai gali atsitikti ir Bažnyčioms. O tai būtų tragiška.

Tikroji, vienintelė ir giliausia pasaulio ir žmonijos istorijos tema, kuri visas kitas viršija, yra konfliktas tarp tikėjimo ir netikėjimo.

Visos epochos, kuriose viešpatauja tikėjimas, nežiūrint kokiam pavidale, yra šviesios, širdį pakeliančios ir našios tam laikui ir ateičiai. Tačiau visos epochos, kuriose netikėjimas, nežiūrint kokioje formoje jis besireikštų, šiaip taip pasiekia pergalę ir nors trumpą laiką gali didžiulius tuščia didybę, žūsta ateinančioms kartoms, nes niekas nenori dėti pastangų dvasios sustingimui pažinti.

Goethe

LIETUVA VATIKANO POLITIKOJE

1972 m. gegužės mėn. Romo Kalantos, V. Stonio ir K. Andriuškevičiaus protesto ženklan susideginimas ir kruvinos demonstracijos Kaune ir Vilniuje su daugybe areštų, rado platų atgarsį pasaulio spaudoje ir tuo nušvietė lietuvių tautos tragediją, bet tolygiai atskleidė ir ne vieną paslaptį, saistančią Lietuvos likimą. Pradžioje buvo galvota, kad tai buvo tik desperatiški pavienių lietuvių pasiaukojimai, pasiryžusių savo auka atkreipti Vakarų pasaulio dėmesį (ypač prez. Nixono kelionės į Maskvą išvakarėse) į sunkią lietuvių tautos ir R. Katalikų Bažnyčios padėtį Sovietų Rusijos okupuotoje Lietuvoje.

Pradžioje švedų, vėliau Vak. Vokietijos spauda ("Tagesanzeiger Regensburg", VIII. 8. 72) paskelbė, kad Lietuvoje veikia slaptos organizacijos, kurių nutarimais ir burtų keliu buvo parinkti susideginimui asmenys. Apie tų organizacijų idėjinį veidą tepasakyta, kad jos "linkstančios į socialistiškai nuspalvintą katalikybę" ir, kad "didelį susirūpinimą susideginimai sukėlė Vatikane, kur, esą, žinoma apie šiuos sąryšius. Ar susideginimai atsilies į Vatikano politiką komunistinių kraštų, ypač Sov. Sąjungos, atžvilgiu, lieka neaišku" (Draugas, IX. 12. 72).

Atsiskleidė paslaptis, kad Lietuvoje su Vatikano žinia veikia slaptos katalikiškos organizacijos, kurių tikslas, kaip atrodo, būtų ne atstatymas Lietuvos nepriklausomybės ar demokratinių laisvių, bet iškovojimas vien tik R. Katalikų Bažnyčiai teisių ir laisvių, prisitaikant prie komunistinės santvarkos. Tokia politika jau nuo seniau yra žinoma Vatikano "Ostpolitik" (Rytų politika) vardu ir plačiai taikoma bei praktikuojama satelitų valstybėse.

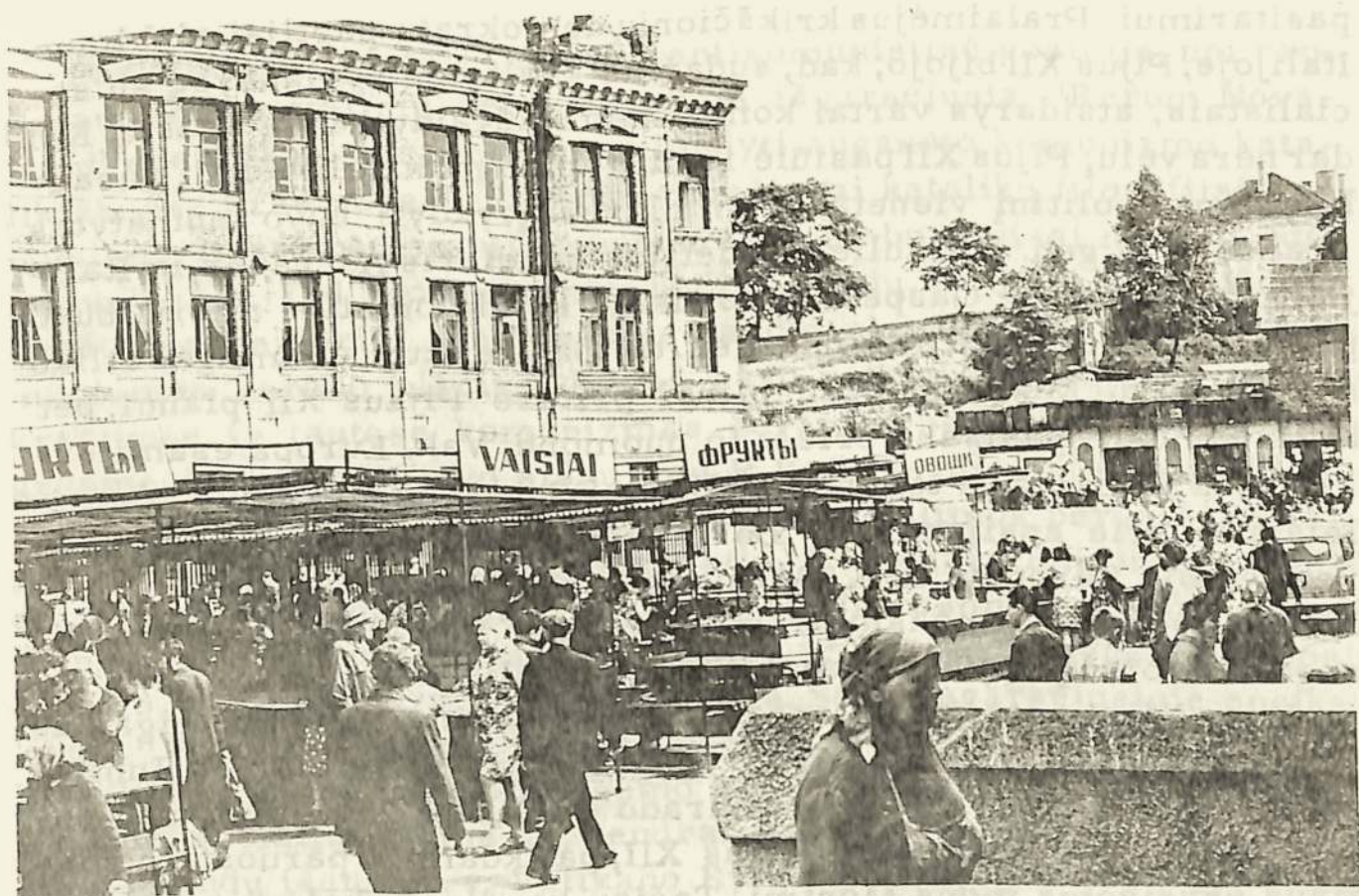
Paul Wohl, "Christian Science Monitor" dienraščio Maskvos korespondentas, kuris pastoviai informavo skaitytojus apie Lietuvos katalikų kunigų - A. Šeškevičiaus, J. Zdebskio, P. Bubnio ir kt. tvirtą laikyseną teismuose, apie tikinčiųjų parašų rinkimą peticijoms, kurios buvo siunčiamos Brežnevui, vėliau Jungt. Tautų gen. sekr. K. Waldheimui su 17,054 parašais R. K. Bažnyčiai religinės laisvės Lietuvoje, priėjo išvados, kad "Lietuva tapo bandymo lauku nustatant Sovietų ir Vatikano santykius". Toliau autorius nurodo, kad popiežius Povilas VI pasiuntė į Maskvą arkiv. A. Casarolį, vėliau kardinolą Willebrams ir, galop, jėzuitų ordino generolą P. Arrupe, bet visos jų diplomatinės pastangos pagerinti katalikų padėtį Sov. Sąjungoje liko be pasekmių.

Taigi, peršasi išvada, kad Vatikanas per slaptas katalikų organizacijas Lietuvoje, prez. Nixono atvykimo į Maskvą proga, nutarė

Kalantos ir kt. liepsnose dar sykių išbandyti "Ostpolitik" galimumus. Tačiau, Vatikano nesėkmei, katalikų sukeltas protestas nelauktai išaugo į tautinį sąjūdį, kuris pareikalavo "Laisvės Lietuvai", o tas ir sumaišė planus. Vatikano "Ostpolitik" yra pastatyta ant koegzistencijos principo tarp komunizmo ir katalikybės. Vatikanas, atsisakydamas nuo bet kokios prieškomunistinės ir priešsovietinės veiklos, tikisi sulaukti R. Kat. Bažnyčiai pilno pripažinimo tapti integraline komunistinės santvarkos dalimi. Ta politika, pradėta pop. Jono XXIII, davė gana didelius laimėjimus R. Kat. Bažnyčiai Rytų Europoje, ypač Jugoslavijoje, Vengrijoje, Čekoslovakijoje ir Lenkijoje. Tačiau tie laimėjimai nėra galutiniai, kol Maskva neduos pilno savo pritarimo. Pav., Lenkijos komunistinė valdžia sutiktų pasirašyti konkordatą su Vatikanu ir pakviesti popiežių, bet trūksta Maskvos antspaudo. Čekoslovakijoje, po sovietinės invazijos, tapo suvaržytos čekų pilietinės laisvės ir atimtos visos A. Dubčeko pripažintos R. K. Bažnyčiai privilegijos. Tenka daryti išvadą, kad Kalantos ugnyje buvo bandoma Vatikano "Ostpolitik" ne vien Lietuvos, bet ir visos Rytų Europos. Tai paaiškina, kodėl pasaulio spauda, aprašydama Lietuvos įvykius, visuomet pabrėždavo, kad tuos įvykius sukėlė katalikų pasipriešinimas Maskvos priešpaužiai.

Vatikano "Rytų politika" siekia ne vien pagerinti katalikų padėtį komunistiniame pasaulyje. Vak. Vokietijos katalikų žurnale "Wirtschaft und Politik" (XI. 15. 71) vedamajame taip dėstoma ši tema, kur straipsnio įžangoje pabrėžiama, kad R. K. Bažnyčios vyriausias tikslas yra žmonijos išganymas, kuris buvo ir bus vykdomas nepaisant valstybinių ar visuomeninių santvarkų pasikeitimo. Vakarų pasaulis esąs paskendęs materializme, einąs prie savo moralinio išsigimimo, nesugebąs sudaryti vienybės ir, per savo gobšumą, tapęs komunizmo mecenatu. Vakarai esą visai abejingi tikėjimui ir R. K. Bažnyčios likimui. Tuo tarpu komunistinėse valstybėse Rytuose religinis gyvenimas, nežiūrint ateistinės propagandos ir komunistinės priespaudos, prasiveržiąs gaivalinga versme. Todėl komunistinių kraštų katalikai pramatą savo tikėjimui ateitį ne Vakaruose, bet Rytuose. Jie tikį, kad jų paskirtis esanti įsilieti į komunizmo sukurtą pasaulį ir duoti jam pirmųjų krikščionių moralinius pagrindus. Tai nesanti svajonė, o istorinė būtenybė. Ant šių dvasinių pagrindų esanti pastatyta Vatikano "Rytų politika".

Kalantos liepsnos atošvaistė atidengė dar vieną paslaptį, - lietuvių tautoje katalikų puoselėjamą naująjį misticizmą ir mesijanizmą, kurių atgarsius randame iševijoje. Po II Vatikano susirinkimo buvo pastebėti neįprasti reiškiniai. Iš naujųjų ateivių tarpo katalikų sluoksniuose ėmė reikštis pasisakymai už bendradarbiavimą ir santykių palaikymą su pavergta tauta. Pradėta kritikuoti ir pulti visi politiniai veiksniai ir partijos. Buvo kviečiami iš Lie-

Siuo laiku Vilniaus turgus. Iš keturių iškabų belikusi tik viena lietuviška

tuvos menininkai ir mokslininkai, tikslu užmegzti glaudesnius ryšius. Katalikų spaudos redakcijos, kultūrininkai plačiai pravėrė duris Vyt. Kazakevičiui, aukštam tarybinės Lietuvos pareigūnui, skirtam ryšių palaikymui su užsienio lietuviais. Leidžiamas jaunų katalikų intelektualų laikraštis "Akiračiai", reiškia aiškiai protarybines nuotaikas. Organizuojama buvo lituanistinės mokyklos mokinių išvyka į pionierių stovyklą Lietuvoje. Tie ir panašūs reiškiniai daug kartų buvo gvildenami lietuvių spaudoje, aiškinant nesiorientavimu, pasimetimu, komunistinės propagandos įtaka ar tiesiog pikta valia. Vienok, nė vienam neatėjo į galvą mintis, kad šie reiškiniai yra sukelti Jono XXIII naujų idėjų, kurie pasiekė kiekvieną katalikiško pasaulio užkampį. Tiesa, šis naujas ekumenizmas lietuvių katalikiškoje išeivijoje dar neįgavo aiškaus idėjinio veido, nes tam trūko šios teorijos patikrinimo praktikoje. Bandymas įvyko, bet dar nepaaiškėjo rezultatai.

Vatikano "Rytų politika" tėra tik dalis Jono XXIII nustatytų ir Vatikano II susirinkimo patvirtintų planų, kuriais turėtų vadovautis visa R.K. Bažnyčia. Neseniai išėjo iš spaudos M. Martin veikalas "Three Popes and the Cardinal". Autorius yra buvęs Romos Pontifikalinio Biblijos Instituto profesorius ir artimas kard. A. Bea bendradarbis. Tas davė jam galimumą išvelgti į Vatikano užkulius. 1954 m. pavasarį Pijus XII, būdamas griežtas antikomunistas, pasikvietė Vatikano valstybės sekretorių mons. Montinį (būsimą Povilą VI) ir kard. Roncallį (būsimą Joną XXIII) nepaprastam

pasitarimui. Pralaimėjus krikščionių demokratų partijai rinkimus Italijoje, Pijus XII bijojo, kad, sudarius koalicinę vyriausybę su socialistais, atsidarys vartai komunizmui užvaldyti visą kraštą. Kol dar nėra vėlu, Pijus XII pasiūlė išeitį: apjungti katalikiškąjį pasaulį į vieną politinį vienetą. Tam planui įvykdyti buvo numatytas Prancūzijos gen. de Gaulle, Vokietijos kancleris Adenauer ir Italijos premjeras de Gasperi. Tuo tikslu su diplomatine misija buvo pasiūstas kard. Roncalli pas gen. de Gaulle, kur sėkmingai atliko savo misiją. Mons. Montini pilnai pritarė Pijaus XII planui, bet kard. Roncalli pasisakė prieš. Jo nuomone, Vak. Europa esanti suskaldyta ir liksianti tokia, nes iškilusi Sov. Sąjungos galybė neprišanti prie apsijungimo. Dar blogiau esą, nes po II Pas. karo veik visoje Europoje R. K. Bažnyčia atsidūrusi už valstybinių, politinių, socialinių, mokslo ir meno ribų ir vien dėl šių priežasčių negalima būti apjungti katalikiško pasaulio.

Pijus XII atmetė kard. Roncalli samprotavimus ir davė eigą savo nusistatymui. Vietoje JAV propaguojamos ir remiamos Jungtinių Europos Valstybių idėjos, atsirado de Gaulle vadovaujama Bendroji Rinka. 1958 m. mirė Pijus XII, palikdamas paruoštą popiežiaus pareigoms mons. Montinį. Tačiau kardinolų kolegija, negalėdama apsispręsti dėl R. K. Bažnyčios politinės ateities, išrinko 77 metų amžiaus kard. Roncalli, priėmusį Jono XXIII vardą, kaip per einamo laikotarpio popiežių.

Martin tvirtinimu, Jonas XXIII išsiskyrė iš visų iki šiol būvusių popiežių savo asmenybe, charakteriu ir idėjomis. Jonas XXIII buvo labai nustebintas jo išrinkimu, nes buvo prasilenkta su nustatyta tvarka ir tradicijomis. Jis giliai įtikėjo, kad buvo pašauktas paties Dievo ir įkvėptas Šv. Dvasios gelbėti R. K. Bažnyčią, o per ją - visą krikščioniją ir, pagaliau, visą žmoniją nuo pražūties. Tam tikslui jis turėjo paruošęs didingą planą, paremtą trimis pagrindinėmis idėjomis: pirma, turėjo būti apjungta visa krikščionija atnaujintos R. K. Bažnyčios vadovybėje; antra, prisitaikinti prie modernaus pasaulio ir trečia, įeiti į koegzistencijos ryšius su komunistiniu ir socialistiniu pasauliu. Pirmieji du užmojai visai nepavyko, palikdami sunkiai apvaldomus priešingumus ir pasimetimą pačioje R. K. Bažnyčioje. Tretysis užmojis buvo padiktuotas paties gyvenimo.

Pokariniiais metais Italijoje išaugo stipriausia komunistų partija laisvajame pasaulyje, kuri, veikdama artimai su kairiaisiais socialistais, surinkdavo per balsavimus iki 40% visų balsų. Prancūzijoje vaizdas buvo panašus, tik socialistai ir liberalai nelinko artimiau bendradarbiauti su komunistais. Kuboje valdžia pateko į komunistų partijos rankas ir revoliucinės bangos plačiai nuaidėjo per visą Lotynų Ameriką. Tik kieti diktatūriniai režimai katalikiškuose kraštuose tebuvo vienintelė užtvara prieš kylantį komunizmo ir socializmo tvaną.

Pasirodė, nei kieta Pijaus XII antikomunistinė pozicija, nei propagavimas socialinių reformų pagal išgarsėjusią "Rerum Novarum" encikliką, - nesugebėjo sustabdyti augančio komunizmo katalikiškuose kraštuose. Tuo tarpu, priešingai katalikų filosofijai, komunizmo įtaka protestantiškuose kraštuose buvo visai nežymi. Įdomiausia tai, kad mohametonų, budistų, indų ir net pagoniškuose kraštuose, nežiūrint ten viešpataujančio skurdo ir atsilikimo, komunizmas nerado plačios dirvos savo veiklai. Tik katalikiškuose kraštuose ir tautose komunizmas gerai tarpsta ir sudaro rimtą grėsmę. Jonui XXIII buvo aišku, kad R. K. Bažnyčios ateitis priklausė nuo komunistinių ir socialistinių jėgų galimos pergalės ir tai, pirmon eilėn, katalikiškame pasaulyje. Jis padarė lemtingą sprendimą: atsisakė nuo Pijaus XII ir visų ankstyvesnių popiežių antikomunistinės ir antisovietinės politikos ir pasuko į koegzistencijos, dialogo ir net į bendradarbiavimo kelią. Savo pagarsėjusioje enciklikoje "Pacem in Terris" ir vėliau "Mater et Magistra", jis prabilo taikos ir socialinio teisingumo kalba, radusią atgarsį komunistiniame, socialistiniame ir, bendrai, kairiųjų pasaulyje. Vėliau ant šių pagrindų išaugo t. v. Vatikano Rytų politika, kuri tėra tik dalis bendros, Jono XXIII nustatytos ir Vatikano II susirinkimo patvirtintos, R. K. Bažnyčios strategijos.

Jono XXIII planas nėra nei originalus, nei revoliucinis. Jis veikė pagal Vatikano išbandytą istorinį dėsnį: kritišku momentu atsipalaiduoti nuo žlungančios valstybės ar santvarkos ir persimesti į naujai kylančių jėgų stovyklą. Tokia procedūra, nors ir skausminga, užtikrindavo praeityje R. K. Bažnyčios tęstinumą, kuri Jono XXIII buvo pavadinta *aggiornamento* vardu. Pagal šį dėsnį R. K. Bažnyčia veikė ir tebeveikia ne vien pasauliniu mastu, bet ir pavienės tautos ar paskiros bendruomenės plotmėje.

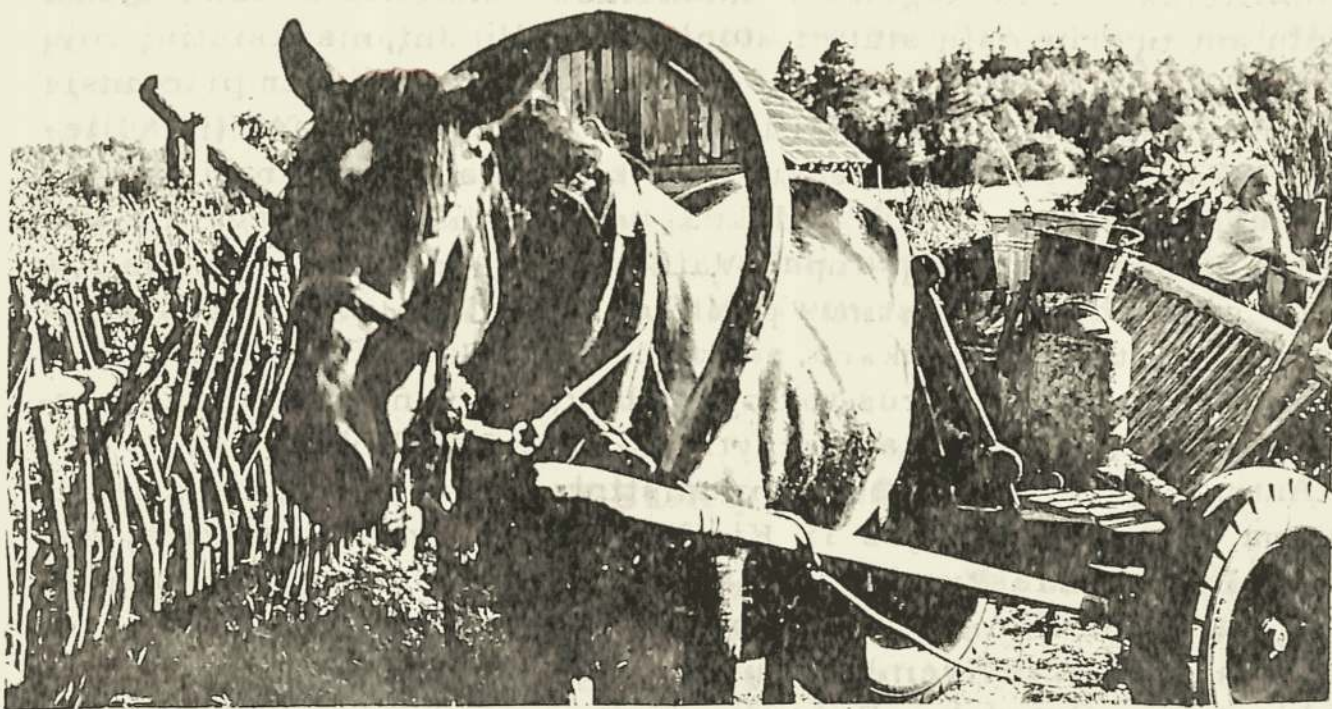
R. K. Bažnyčia, nuo pat savo įsikūrimo pradžios, niekuomet nekovojo ir nekovoja už tautų ar žmogaus laisvę. Jos tikslas buvo ir liko išlaikyti savo egzistenciją, prisitaikant prie besikeičiančių istorinių aplinkybių, atitinkamai pakeičiant savo politinį ir ideologinį rūbą. Praeityje, dėka tokių manevrų, R. K. Bažnyčia pergyvendavo susidariusią krizę ir vėl iškildavo į paviršių. Kyla klausimas, ar šiais laikais Jono XXIII užsimotas didingas planas bus sėkmingas?

Siekimas apjungti visą krikščioniją R. K. Bažnyčios vadovybėje, nežiūrint padarytų liturginių ir kanoninių pakeitimų prisitaikant prie protestantizmo, - nedavė jokių rezultatų. Įjungimas R. K. Bažnyčios į modernųjų ir demokratinį pasaulį, atidarant "langus šviežiam orui įleisti", sukėlė tokią vidurinę audrą ir maišatį katalikų masėse, kad po Jono XXIII mirties Povilas VI pasiskubino kuogreičiausiai "uždaryti langus" ir atstatyti seną tvarką ir galvoseną. Pasirodė, kad R. K. Bažnyčios sudemokratėjimas ir sumodernėji-

mas yra neįmanomas nesugriaunant pačių katalikybės pagrindų.

Tebevyksta bandymas surasti koegzistencijos pradus su komunistiniu ir socialistiniu pasauliu. Šis bandymas, įvairiomis formomis, einąs per visą katalikiškąjį pasaulį, rado atgarsį ir Lietuvoje. Pradžioje, Jono XXIII enciklikose ar Vatikano II susirinkimo nutarimuose, pasisakymai už koegzistenciją buvo nusakomi maskuota ir dviprasme kalba, tai pastaraisiais metais jau sakoma aiškiai ir tvirtu balsu. Trečiame pasaulio vyskupų sinode, įvykusiame Romoje 1971 m., pasakyta: "bendravimas tarp krikščionių ir marksistų yra ne tik galimas, bet ir būtinas, norint išlaikyti pasaulio taiką ir tautų gerbūvį". Ispanijos vyskupų konferencijoje buvo smarkiai kritikuojamas Franko diktatūrinis režimas. Pareikšta, kad nesant politinių laisvių krašte, Bažnyčia tenka užtarti prispaustas ir išnaudojamas darbininkijos mases. Galop apgailėstauta, kad Ispanijos pilietiniame kare nebuvo palaikyta darbininkijos kova už laisvę ir teisingumą. Dar toliau pažengė Lotynų Amerikos R. K. Bažnyčios radikalios dvasiškos atstovų suvažiavimas Santiago, Čilėje. Šiame suvažiavime buvo iškelta tezė: revoliucija Lotynų Amerikos kontinente yra neišvengiama. R. K. Bažnyčia telieka apsispręsti: ar palaikyti seną tvarką ir būti nušluotai drauge su diktatūriniais režimais, ar remti pergalingą revoliuciją ir tuo užtikrinti Bažnyčia ateitį. Čilėje kard. Henriquez palaiko prokomunistinį prezid. Allendes režimą. Š. Airijoje IRA (Airijos Respublikos Armija) vadovybė yra komunistų ir marksistų rankose, veda teroristinę kovą prieš protestantus ir Angliją už Airijos apjungimą į vieną "demokratinę socialistinę respubliką". Šią akciją tyliai palaiko Airijos R. K. Bažnyčia, katalikų politiniai veiksniai ir Vatikanas.

Vatikano Rytų politika pirmiausia buvo išbandyta Jugoslavijoje. Buvo sudarytas pirmas konkordatas su komunistine valstybe ir užmegzti diplomatiniai santykiai. Nežiūrint plačių autonominių ir religinių laisvių, katalikai kroatai pareikalavo pilnos nepriklausomybės. Jų siekius palaiko Vatikanas ir Maskva. Jugoslavijos suskaldymas į mažas tautines valstybes, užtikrintų Sovietams laisvą išėjimą į Viduržemio jūrą, kas sudarytų didelę grėsmę visai Pietų Europai. Vengrijoje, asmenišku Povilo VI spaudimu, buvo atšauktas kard. Mindszenty, idant pašalinti kliūtis sutarčių sudarymui su komunistine valdžia. Arkv. Casaroli, specialus Vatikano pareigūnas ryšiams su komunistiniais kraštais palaikyti, nuvykęs į Maskvą paprašė Kremliaus užmegzti diplomatinius ryšius, leisti atidaryti atstovybes Vilniuje ir Taline bei atstatyti visas vakuojančias vyskupijas. Už tokią paslaugą pasiūlė atsižadėti 5 milijonų unitų, prievarta įjungtų į Ortodoksų Bažnyčią. Prieš tokią Vatikano politiką pakėlė protestą ukrainiečių unitų metropolitas Slipyj, praleidęs 16 metų Sibiro katorgoje. Pagaliau, lietuvių katalikų dvasiškių teismai, tikinčiųjų protesto peticijos, Kalantos ir kt. susideginimai tē-

Vilniaus krašto kolchoze 1971 m. vasarą

ra tik paskutiniai grandis bendroje Vatikano politikoje ieškant sambūvio su komunistiniu pasauliu.

Kaip šiuos reiškinius aiškina lietuvių katalikiška spauda? 1972. VIII. 8 d. "Draugas" rašo: "Jie (dvasiškija ir intelektualai, K.) Bažnyčios įtakoje pajuto reikalą dalyvauti socialinėje veikloje, jie suprato tikrovę daug geriau, negu jų tėvai, ir daugeliu atvejų jie laiko revoliuciją ne tik neišvengiama, bet ir pageidaujama. Iš jų tarpo išėjo daug politinių vadų ir jie turi didelę įtaką. Tuo tarpu Pietų Amerikoje į komunizmą žiūrima, kaip į priemonę pakeisti santvarką, kaip į geresnio gyvenimo sukūrimo būdą... Daugelis demokratiją suplaka su kapitalizmu... Ten vyksta kova tarp materializmo ir ideologijos... Visi nesusipratimai, nepatenkinimai suplakami su materializmu, kuris priskiriamas JAV, o Kuba, Sov. Rusija ir Kinija laikomos dvasinės ideologijos atstovėmis".

Tokiomis mintimis ir tokia dvasia vis daugiau ir daugiau mirga katalikiškoji spauda. Pradžioje, rašydami apie sambūvį su komunistiniu pasauliu, daugiau būdavo pateisinama pasaulinės taikos būtinumu (to gi paties siekia ir Vak. demokratijos) ir tautų gerbūvio užtikrinimu. Dabar jau pasisakoma už komunistinį perversmą, kaip priemonę gerbūviui ir socialiniam teisingumui įgyvendinti. Pabrėžiamas moralinis ir idėjinis komunizmo integralumas. Tuo tarpu Vak. demokratijos, ypač JAV, vaizduojamos tamsiausiomis spalvomis, kaip kapitalistinės eksploatacijos, imperialistinio pavergimo ir moralinio smukimo sistemos.

Vatikano koegzistencijos politika jau sukėlė griežtą opoziciją plačiuose katalikų sluoksniuose. Ispanijos diktatorius Franko taip

atsakė į vyskupų konferencijos nutarimus: "...naujas dvasiškių mentalitetas siekia sugriauti dabartinės valstybės struktūrą, kad galėtų ant tų griuvėsių statyti utopinį, revoliucinį, marksistinį rojų žemėje. Valdžia neleis niekam kištis į jos reikalus ir priešinsis visiems bandymams paveržti iš vyriausybės jos galias" ("Naujie- nos" 1972. I. 7). Panašiai reaguoja ir kitų katalikiškų kraštų dikta- tūriniai režimai ne vien tik žodžiais, bet ir veiksmais. Savaime aiš- ku, kad kylant politinei įtampai, Vatikanas bus priverstas atsisaky- ti nuo savo prokomunistinės politikos, arba katalikiški kraštai tu- rės atsimesti nuo Vatikano, paskelbę savo Bažnyčių nepriklausom- ybę. Vatikanui atsidūrus tokioje padėtyje ir nenorint prarasti sa- vo užnugario, gali tekti atsisakyti nuo Jono XXIII planų.

Antra vertus, šiuo metu komunistinis pasaulis yra suskilęs ir įtampa tarp Sov. Rusijos ir Kinijos didėja. Todėl nelauktina, bent šiuo laiku, kad Maskvą ir Pekinas ryžtųsi brautis į katalikišką pa- saulį, pasinaudodamas Vatikano politikos sudaryta situacija. Taip pat nelauktina, kad Kremlius suteiktų lengvatas R.K. Bažnyčiai, ap- lenkiant rusų Ortodoksų Bažnyčią, kuri visoje rusų tautos istorijoje, neišskiriant paskutiniojo rusų-vokiečių karo, buvo ištikima sa- vo tautai. Istorija pakankamai įrodė, kaip kitos religijos (judaiz- mas, baptistai, mohametonai) mėgino prisitaikyti ir pasitarnauti komunistui, bet atlikę "mauro" rolę, buvo atmestos ir atsidūrė persekiojamųjų eilėse. Pagaliau, komunizmas su tokiau pat įnirtimu, kaip anksčiau R. K. Bažnyčia, persekioja savo eretikus ir atskalū- nus, ar tai būtų buvę trockininkai, dešinieji ar kairieji, tautiniai ar liberaliniai komunistai. Jokios išimties, atrodo, nebūtų taikoma ir katalikybe nuspalvintam komunistui, kaip tai galvoja Vatikano strategai.

Savo laiku, Liublino unijos apjungta Lenkijos-Lietuvos R.K. Baž- nyčia buvo Tridento susirinkimo įpareigota vesti kovą prieš Orto- doksų Bažnyčią, tikslu sunaikinti kylančią rusų galybę. Šioji kova pasėjo gilią neapykantą katalikybei ne vien rusų, bet ir baltgudžių bei ukrainiečių tautosė. Mūsų laikais, Lietuvos R.K. Bažnyčia viso- je tarybinėje raštijoje yra laikoma, kaip nacių okupacijos ir anti- komunistinio bei antisovietinio partizaninio karo inspiratorė ir moralinė rėmėja. Pagal marksistinę logiką, nuspalvinta komunistu katalikybe bus laikoma mėginimu įsibrauti į tarybinį gyvenimą, i- dant vesti griaujamą darbą iš vidaus. Todėl visas Vatikano planas išbandyti galimumus Rytų politikai Lietuvoje yra iš anksto pa- smerktas nesėkmei.

Sakoma, nėra to blogo, kad neišeitų į gerą. Kalantos ugnyje bus įrodyta, kad idėjinis, politinis sambūvis tarp komunisto ir katali- kybės yra negalimas. Tuo pačiu bus išsklaidytos iliuzijos, kurio- mis pradėjo gyventi lietuvių katalikų dvasiškija ir intelektualai.

Jono XXIII dramatiškos pastangos įjungti R. K. Bažnyčią į mo-

derųjų pasaulį, nors tas kelias, globaliniu mastu, vestų į komunizmo pergale, pasirodė yra neįvykdomas. R. K. Bažnyčiai telieka pasitraukti visais frontais ir užsidaryti savo viduramžiais statytose tvirtovėse, arba reformuotis. Ši istorinė patirtis įrodė, kad lietuvių tauta šiuo laikotarpiu negali rišti savo ateities su R. K. Bažnyčios likimu. Kalantos tragiška mirtis įrodė, kad negalima remtis vien katalikybe kovoje už lietuvių tautos ateitį, bet tolygiai neparodė kelio, kuriuo lietuvių tauta turi žengti į laisvę. To klausimo sprendimas paliekamas naujajai kartai, atsipalaidavusiai nuo viduramžių galvosenos ir supratusiai Naujųjų amžių istoriją.

Chicaga, 1972. X. 31

BALTIJOS EVANGELIKŲ MEMORANDUMAS

Lietuvių, latvių ir estų Ev. Liuteronų Bažnyčių vadovai išėivijoje 1972 m. liepos 19 d. pasiuntė notą Pasaulio Bažnyčių Tarybos Centro Komitetui. Rašte išdėstyta trijų Baltijos valstybių sunki padėtis, okupacijos našta, išvežimai, rusinimas, latvių bei estų gyventojų sumažėjimas, katastrofiška padėtis Lietuvoje, kur net kariuomenės jėgos buvo panaudotos nuslopinti naujausią lietuvių protesto sąjūdį Kaune.

Prie rašto prijungtas 1970 m. paskelbtas Toronto prof. dr. J. Eayrs straipsnis "Lest we forget the Baltic tragedy" ir rezoliucijos tekstas, priimtas Ev. Liuteronų Bažnyčių Federacijos Pietų Afrikoje.

Artėjant Europos saugumo konferencijai, PBT Centro Komitetas prašomas paskelbti:

1. kad PBT yra priešinga buvusių nepriklausomų Estijos, Latvijos ir Lietuvos respublikų įjungimui į Sovietų Rusiją;

2. kad būtų paskatinti Europos saugumo konferencijoje dalyvausiantieji vyriausybės atstovai iškelti Baltijos valstybių klausimą ir atkreipti dėmesį į mažųjų tautų tragišką padėtį XX amžiuje; tautų, kurių likimas yra atsidūręs daug galingesnių kaimynų rankose, kurie, atrodo, daug nesivaržo jas paaukoti savo tikslams siekti;

3. kad būtų skatinama atstatyti Estijos, Latvijos ir Lietuvos respublikų nepriklausomybę ir apsisprendimas.

Ši memorandumą estų, latvių ir lietuvių vardu pasirašė:

Konrad Veem, Estijos Ev. Liut. Bažnyčios arkivyskupas;
Arnolds Lūsis, Latvijos Ev. Liut. Bažnyčios arkivyskupas;
Ansas Trakis, Lietuvos Ev. Liut. Bažnyčios senjoras.

DIEVIŠKOJI PALAIMA

Nedaug yra žmonių pasiekusių vispusišką pusiausvyrą. Tokio žmogaus veidą puošia švelni šypsena, o dieviškos meilės spindulys yra pastoviai įsikūręs jo širdyje. Kas iš mūsų nenorėtų įgyvendinti savyje pilnos kūno, proto ir dvasios darnos?

Gyvenimas yra perpildytas rūpesčių. Koks gi vienodas ir nuobodus būtų žmogaus gyvenimas, jei neturėtų jokių reikalų, siekimų, vilčių ateičiai ir taipgi visokiausių idėjų. Daugiausia naujų idėjų turi jaunimas. Ir ko neprisvajoja, neprisapnuoja jaunas žmogus, nepatyręs gyvenimo kliūčių bei vargų. Juo ilgiau jaunuolis pagyvena, tuo daugiau patyrimo suteikia jam tas gyvenimas. Jo asmenybė pradeda apsiprasti su nesėkmėmis, kurių neįmanu išvengti.

Pirmiausia mums rūpi kūniška sveikata. Alkio ir troškulio ramimas yra tokie elementariniai reikalavimai, kad jų patenkimas sutampa su būtinybe palaikyti gyvybę. Čia ir iškyla klausimas: ar mes valgome ir geriame neapsunkindami mūsų jautrių kūno organų, ar čia neįsimaišo nelemtoji aistra? Kai kūnui pateikiame maisto daugiau, negu reikalinga palaikyti mūsų darbingumą, tai tuo atveju nesuvartoto maisto perteklius, riebalų pavidale pasilikdamas kūne, padaro jį mažiau lankstų, aptingusį, sakytum, savotiškai nenormalų, liguistą. Dar blogiau yra su troškulio problema. Dažnas mūsų nesitenkiname gamtos patiekiamu grynu vandeniu, bet stengiamės jį paskaninti, kad ir arbatos ar kavos pavidale. Kuo daugiau atsitoliname nuo gryno vandenėlio, tuo labiau išvystome gėrimo aistras, ypač jei priprantame vartoti alkoholį. Jei vandens stiklo užtektų nuraminti troškuliui, tai su alaus stikline tą troškulį nenuraminsime, nes alus troškulį, dažnu atveju, tik padidina. Jau apie vyną ir įvairių rūšių degtinę nebetenka kalbėti. Juos vartodamas kiek didesniais kiekiais žmogus visai netenka pusiausvyros. Jis tampa savotiškai "apdopintas" (apnuodytas). Apie tikrus "dopus" (nuodus), kaip tabako, kanapių lapų rūkymą ar kurių kitų, kūną ir dvasią žudančių, piktybinių narkotikų vartojimą čia netenka net kalbėti.

Mūsų gi norimas lygsvaros žmogus, -jis nerūko, negeria paskaninto vandens, nevalgo daugiau, negu reikalinga alkiui nuraminti. Kaip mes galime kalbėti apie dievišką bet kokią palaimą, jei mūsų kūnas yra degeneruotas neišmintingų įvairių alkio ir troškulio tenkinimo priemonių. Tik sveikame ir balansuotame kūne gali pasireikšti laisva nuo suvaržymų dvasios skaistybė. Nelengva įgyti reikiamą dvasios lygsvarą, kuri pasireiškia ne tik asmens pasitenkinimu mums gerojo Dievulio suteikta gyvybe, bet taipgi ir džiaugsminga pasaulėžiūra į bet kuriuos, kad ir kaip sunkius, gyvenimo į-

vykius, smūgius. Mokėti pateisinti ir vien iš geros pusės pažvelgti į gyvenimo eigą ir ten pasireiškiančias įvairias idėjas, -tai didelis menas, arba Dievo palaima.

Kūno ligos ir dvasios silpnybė aptemdo žmogaus pasaulėžiūrą, kuri tampa neberealė. Atsiranda dažnas nepasitenkinimas ne tik dėl kasdieninių gyvenimo smulkmenų, bet ir dėl visos gyvenimo eigos. Žmogus tampa pesimistu, kuris visoje politinio ir ekonominio gyvenimo eigoje temato tamsią, dažnai net be išeities padėtį. Visko jis prisibijo ir ateitį piešia tik tamsiomis spalvomis. Jis yra priešingybė optimistui, tam sveikam pilnutinio gyvenimo asmeniui, kuris tikrai gyvena su Dievo palaima ir savo gerais artimui pagalbos darbais įrodo, kad būti patenkintu ir mylėti gyvenimą gali tik tas, kurs tiki į nemarių, kilnių, paeinančių iš Dievo sampratos, idealų įkūnijimą.

DAGYS

ANT TEMZĖS TILTO

Gaivus rytų vėjelis pašokėdams lekia
ir sukneles mergaičių kelia, kaip plaštakes;
o pasišiaušę vyrai dairosi, nerimsta, -
į aplinką vaizdingą jų žvilgsniai nugrimsta,
ar spokso jie į pilką upės Temzės veidą,
kurį baidokai drasko inkarus nuleidę. . .

Ant kranto gi eilė pasenusių, menkų laivukščių,
vargus pabaigę savo, guli apsivertę kniūpsti.
Prieš juos krantai nusekę ir purvynai dvokia, -
į juos vaikai subridę taškosi ir šoka. . .

Toli kranai galvas iškėlę, lyg per upę brenda,
ar žąsinai per lauką, kai grūdų neranda.
Už jų maži bokšteliai šiaušias, kaip ražienos, -
o čia pilkuoja Taverio pilies daug matę sienos.
Joje gyvendavo kadaise tvirtabūdžiai ponai,
kurie džiovinę priešus prie bokšto pakabinę šonų. . .

Kai miesto toliai temsta nakčiai beartėjant,
sužibsi žiburėliai kuklūs, lyg svečiai atėję,
pavieniai pradžioje, -po to jie greit gausėja, -
su jais nuo tilto žmonės pamažu retėja.
O likę į jo šonus rašo ką tai paslaptingo
ir tikisi paguosti savo širdis nelaimingas.

O kiek žmonių ten būta, kiek ten išrymota!
Stulpams ir tilto sijoms kiek svajonių duota. . .
Vilyčios, širdys, liepsnos-meilė neramioji, -
kančia ir šviesios viltys iš anų alsuoja. . .
Širdis! visur širdis, -visur jinai gyva:
ji ant kiekvieno kampo rauda palikta. . .

1948.

LIETUVOS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIA LAISVOJE LIETUVOJE

(1918-1944)

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 32)

Lietuvos evangelikai-reformatai ir liuteronai išsisklaidę diasporoje tarp R. katalikų daugumos, naujiems gyvenimo reikalavimams atsiradus, susirūpino, bendrų reikalų sprendimui, turėti glaudesnius tarpusavio ryšius. Buvo įsteigtas bendras evangelikams teologijos fakultetas. Reformatų Kolegijos ir Liuteronų Konsistorijos buvo išleistas bendras kariams giesmynas su maldomis "Karys Evangelikas", atspausdintas kariuomenės štabo spaustuvėje. Giesmyną parengė evangelikų karo kapelionas kun. A. Šernas, kuris buvo Kolegijos ir Konsistorijos patvirtintas. Giesmyno pratarinėje nurodyta, kad juo gali naudotis ne vien mūsų kariai, bet ir visuo menė bei moksleivija.

Ev. liuteronai Kelmėje ir Seirijuose, neturėdami savų bažnyčių, buvo prisirašę prie ev. reformatų parapijų, kurias aptarnaudavo reformatų kunigai. Nem. Radviliškyje liuteronai pamaldas laikydavo reformatų bažnyčioje, o reformatai Kaune pamaldas laikė liuteronų bažnyčioje. Šie keli pavyzdžiai rodo buvusį artimą bendravimą.

1936 m. Lietuvos evangelikų suvažiavimas Kaune pasisakė, kad visų lietuvių evangelikų bendradarbiavimas yra reikalingas ir naudingas. Ev. reformatų gener. suprnt. prof. dr. kun. P. Jakubėnas suvažiavime pareiškė: "Į lietuvių evangelikų bendrumą nurodo ir ši Lietuvos Evangelikų Bažnyčios gyvenimo aplinkybė, kad čia, suvažiavusiųjų tarpe, yra teologai baigę griežtai liuteronų teologijos fakultetą, o tarnauja reformatų parapijose, ir teologai, baigę reformatų teologijos fakultetą, dirba liuteronų parapijose. Šioji aplinkybė įrodo, kad mūsų tarpe negali būti keliami dogmatiniai klausimai. Mus jungia ir vienija vienas Dievas Trejybėje, vienas tikėjimas, vienas krikštas ir viena Šv. Vakarienė".

Bendravimo tikslas, liekant bažnytinei santvarkai savarankiai, buvo: a) geriau pažinti tikėjimo artimuosius; b) reikalui esant vieni kitus paremti ir bendrai ginti savo teises; c) bendradarbiauti organizacinėje, švietimo bei spaudos srityse.

Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu tenka laikyti Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios renesansu. Tuo laiku mūsų bažnytiniame gyvenime veikė ir dirbo ne tik iki tol buvę pavieniai asmenys (kaip kad buvo ligi I Pas. karo, kada parapijonimis rūpinosi tik jų globotojas kuratorius), bet į darbą įsijungė ir aktyviai pasireiškė iš ūkininkų

kilę jauni kuratoriai, daugumoje mokytojai. Paskutiniu laiku mūsų Bažnyčia Lietuvoje turėjo apie 115 kuratorių.

Nepriklausomos Lietuvos reformatų sinoduose Biržuose dalyvaudavo ne vien tik kuratoriai, parapijų delegatai, kunigai, bet ir eilė garbingų svečių, kartais net ir iš tolimų kraštų, kaip prof. Good iš Pittsburgh (JAV), britas prof. James Y. Simpson iš Edinburgh, kuris buvo labai populiarus Pabaltijo valstybėse. Jo pastangomis buvo taikiu būdu išspręstas ginčas tarp Lietuvos ir Latvijos dėl krašto sienų ir atgauta Palangos sritis. Prof. Simpson 1932 m. buvo išrinktas Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios garbės kuratoriumi. Sinoduose dažnai dalyvaudavo be reformatų kunigų, dar ir kunigai iš Klaipėdos krašto ir Vilniaus srities. Sinodų iškilmingose pamaldose beveik kasmet dalyvaudavo ir giedodavo žymieji Lietuvos operos solistai-Kipras Petrauskas, Ipolitas Nauragis ir kt. Dažnas sinodų ir jo pamaldų dalyvis buvo mūsų tautos veteranas dr. Jonas Šliūpas. Sinodo metu iš visur suvažiuodavo gausus mūsų jaunimo ir moksleivių būrys, kurie Biržuose nuotaikingai praleisdavo keletą dienų. Mažiausiai sinodai tęsdavosi tris dienas. Sinodai nebuvo uždari net ir kitatikiams. Sinodas pasikeisdavo sveikinimais ir su mūsų vyriausybe.

Per 22 nepriklausomybės metus buvo daug atsieкта. Mūsų Bažnyčia, netekusi materialinių turtų praradus Vilnių, betgi dvasiniai pakilo. Ji turėjo pakankamai jėgos ne tik organizuotis viduje, bet taip pat pajėgė užmegzti ryšius su įvairiomis tarptautinio pobūdžio krikščionių organizacijomis. Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia yra Pasaulio Reformatų Sąjungos narys. Ji buvo atstovaujama daugelyje tarptautinių konferencijų. Dr. Martynas Yčas pirmą kartą, kaip mūsų Bažnyčios atstovas, dalyvavo Pan Presbyterian Alliance konferencijoje, Pittsburgh, Pa., 1921 m.; dr. M. Yčas kartu su gener. vyskupu Obereigner iš Klaipėdos dalyvavo Pasaulinės Sąjungos Draugiškumui per bažnyčias skleisti konferencijoje, įvykusioje 1935 m. vasarą Chamby miestelyje, Šveicarijoje. Taipgi dr. M. Yčas dalyvavo tos pačios sąjungos suvažiavime Taline, Estijoje. Prof. dr. K. Kurnatauskas mūsų Bažnyčią atstovavo Pasaulio Reformatų Sąjungos suvažiavimuose: 1925 m. Cardiff, Valijoje (Anglija); 1927 m. Budapešte, Vengrija; 1929 m. Haagoje, Olandija; 1938 m. Larvik, Norvegijoje. Gener. suprnt. kun. P. Jakubėnas su kun. P. Diliu dalyvavo Genevoje 1936 m. minint 400 metų Reformaciją. Prof. dr. kun. P. Jakubėnas, prof. dr. kun. K. Kurnatauskas ir kun. P. Dilys dalyvavo 1938 m. International Congress of the Friendship Larvik, Norvegijoje. Kun. A. Balčiauskas su kun. St. Neimanu dalyvavo 1934 m. YMCA suvažiavime Perkuny dvare (generolo Rennenkampf pilyje), Estijoje. Prof. dr. J. Yčas atstovavo mūsų Bažnyčią konferencijoje, įvykusioje Šveicarijoje. Mūsų atstovai taip pat dalyvavo Pasaulio Krikščionių Jaunimo konferencijoje Amsterdame,

Olandija, 1939 m. ir t.t. Šie tarptautiniai ryšiai teikė mūsų Bažnyčiai moralinę paramą ir jausmą, kad mes nesame palikti vieni sunkioje po karo būklėje ir kad mes esame dalis krikščioniškojo pasaulio. Tai stiprino mūsų dvasią ir kartu mūsų veiklą.

Škotijos ir Olandijos Bažnyčios buvo pirmosios, kurios ištiesė mūsų Bažnyčiai pagalbos ranką.

Lietuvos nepriklaus. laikais Kolegijos buvo leidžiamas mėnesinis žurnalas "Mūsų Žodis", įsteigtas 1922 m. Kaune, o vėliau leidimas buvo perkeltas į Biržus. Pirmuoju šio žurnalo redaktoriumi buvo suprnt. kun. Jonas Šepetys. Nuo 1925 m. žurnalą redagavo prof. dr. kun. Konstantinas Kurnatauskas. "Mūsų Žodyje" buvo spausdinami gilesnio turinio rašiniai religiniais, istoriniais klausimais ir Lietuvos bei užsienio evangelikų gyvenimo apžvalga.

Nuo 1926-40 m. buvo leidžiamas dvisavaitinis krikščioniškos minties laikraštukas "Sėjėjas" su išanginių pamokslu. Leidėjas ir redaktorius buvo kun. P. Jakubėnas. Laikraštis buvo skirtas parapijonims, beveik visas prirašomas paties redaktoriaus. Vėliau pasukutinį puslapį, skirtą jaunimui, redagavo kun. Fr. Barnelis, jr.

1939 m. buvo pradėtas leisti Klaipėdoje, lietuvių evangelikų visuomenei skirtas, savaitinis laikraštis "Tiesos Žodis". Vokiečiams užėmus Klaipėdą, po 4 mėnesių ėjimo, tolimesnis leidimas buvo sutrukdytas. Redagavo ir leido kurt. Mykolas Zablockas.

Iš reformatų bažnytinėje raštijoje, rašę teologiniais ir bažnytinės istorijos klausimais, daugiausia pasireiškė dvasininkai. Žemiau patiekiami nepilna autorių raštų bibliografija; paduoti tik tie raštai, kurie buvo išleisti laisvos Lietuvos laikais.

Kun. P. Jakubėnas parašė:

1. Kunigaikštis Jonušas Radvila, 1927;
2. Kuo skiriasi evangelikai nuo katalikų, 1930 (Tokiu vardu knygą lenkų kalba buvo išleidęs Varšuvos sinodas. Prie originalo rašymo prisidėjo kun. K. Kurnatauskas. Kun. P. Jakubėnas tą knygą iš lenkų kalbos išvertė į lietuvių kalbą);
3. Biržų aukštesnioji mokykla, 1931;
4. Reformatorius Ulrikas Cvinglis, 1932;
5. Gustavas II Adolfas, 1933;
6. Abraomas Kulva, 1933;
7. Keturios Jėzaus Kristaus Evangelijos, 1934 (Šią knygą spausdino Britanijos Biblijos Draugija "Ryto" spaustuvėje Klaipėdoj);
8. Senovės Bažnyčios istorija, 1934;
9. Vidurinių amžių Bažnyčios istorija, 1935;
10. Naujųjų amžių Bažnyčios istorija, 1936;
11. Nachrichten über die hussitische Bewegung in Polen und Litauen.

Kun. Konstantinas Kurnatauskas parašė:

1. Konfesja albo wyznanie Wiary powszechniej kōsciolōw chrzēsci-

Vilniaus Vingio parkas

- janskich polskich 1570 r. , 1920;
- 2. Die reformierte Kirche in Litauen, 1924;
- 3. Gyvos parapijos esmė ir uždaviniai, 1927;
- 4. Hebrajų kalbos vadovėlis, 1928;
- 5. Jėzus Kristus Talmude, 1930;
- 6. Senojo Testamento svarba krikščioniškai Bažnyčiai, 1930;
- 7. Review of the Past Evangelical Reformed Church in Lithuania and the Present Status.

Kun. Jonas Šepetyš parašė:

- 1. "Utopijos", 1919;
- 2. Trumpa Lietuvos Reformacijos istorija, I-ji dalis, 1922;
- 3. Katekizmas ev. reformatų tikybos vaikams, 1937;
- 4. Lietuvos Reformacijos istorija, II-ji dalis;
- 5. Pedagoginis veikalas apie ev. reformatų mokslą (stambus).

Lietuvos Reformacijos istorijos II-ji dalis ir pedagoginis veikalas, dėl buvusių Lietuvoje nepalankių sąlygų, nebuvo išspausdinti. Šie kun. Šepečio rankraščiai, globoti dr. J. Mikelėno, laike II Pas. karo, spėjama, liko Sov. Rusijos okupuotoje Rytų Vokietijoje (Pomeranijoje, Parchim apskr., Kladrūm kaime).

Kun. Adomas Šernas parašė:

- 1. Heidelbergo katekizmas (vertimas iš vokiečių kalbos), 1936;
- 2. Karys Evangelikas (giesminėlis su maldomis), 1938;
- 3. Evangelikų giesmynas su maldomis, 1942;

4. Daug eilėraščių ir tekstų chorui ir solo su akompanimentu;
5. Trumpa krikščionių Bažnyčios istorija;
6. Apybraiža apie Reformaciją Lietuvoje;
7. Naujasis Testamentas (verstas iš senovės graikų kalbos);
8. Senojo Testamento psalmių knyga (versta iš hebrajų kalbos).

Išskyrus tris pirmąsias, kitos knygos likosi neišleistos.

Kurt. mkt. Alfredas Šlykas paruošė liet. evangelikų mokiniams tikybės vadovėlių, - "Biblijos istorija", kuris buvo Kolegijos lėšomis išleistas 1935 m.

Kurt. mkt. A. Šlyko ir kun. A. Balčiausko redaguotas "Jaunimo Vadovas", buvo išleistas 1936.

Kurt. Mykolas Zablockas paruošė knygele "Prieškalėdinis Kūdikų Džiaugsmas", skirtą evangelikų vaikams, kuri buvo atspaus-ta "Lituania" spaustuvėje, Klaipėdoje, 1938 m.

1939. IX. 1 prasidėjęs II Pas. karas atnešė neutraliai Lietuvai didžiausią nelaimę-netekimą nepriklausomybės ir laisvės, o jos gyventojams-daug aukų ir kančių. Metams nuo karo pradžios ne-praėjus, Sov. Rusijos raudonoji armija okupavo Lietuvą.

Pirmoji bolševikų okupacija tęsėsi nuo 1940. VI. 15 iki 1941. VI. 22. Nuo pirmųjų okupacijos dienų prasidėjo Bažnyčioms sunkūs lai-kai. Pilnu tempu buvo vykdoma Lietuvos sovietizacija ir daromi pakeitimai socialinėje, ūkinėje, kultūrinėje bei politinėje struktū-roje. Staigus gyvenimo pakeitimas, žiauri priespauda, surišta su persekiojimais, vispusiškai užgulė Lietuvos savistovų gyvenimą su visomis jos institucijomis. Be atodairos buvo vykdomas krikščio-nių civilizacijos vertimas į griuvėsius.

Bolševikai uždraudė turėti ryšius su užsieniu. Bažnyčios tapo visiškai izoliuotos nuo laisvojo pasaulio. Prasidėjo religinio gyve-nimo persekiojimas ir ateistinė propaganda. Bažnyčia buvo atskir-ta nuo valstybės ir įvesta civilinė metrikacija. Kunigams algų mo-kėjimas buvo nutrauktas ir tikybės dėstymas mokyklose panaikintas.

1940 m. bolševikų okupacinė administracija panaikino laisvąją spaudą, nusavino visokią bažnyčių nuosavybę; masiniai areštavo va-dovavusius asmenis (vien iš liepos 11 į 12 d. areštuota virš 2000 asmenų) ir panaikino visas veikusias organizacijas, jų tarpe ir "Radvilos" draugiją. Visus dvasininkus ir religinių aktyvų priskyrė prie priešsovietinių elementų. Trumpu laiku visų konfesijų dvasi-ninkai liko bedarbiais ir įtartinais piliečiais. Jie buvo palikti savo likimui.

Pagaliau 1941 m. birželio 14-18 d. d. buvo įvykdyta masinė de-portacija pagal iš anksto išdirbtą Maskvoje detalų planą. Tremia-mi buvo ne vien pavieniai asmenys, bet ir ištisos šeimos, nežiūrint nei amžiaus, nei lyties. Iš mūsų Bažnyčios aktyviųjų narių buvo iš-vežta Sibiro tremtin: kurt. mkt. Alfr. Šlykas su šeima iš Biržų (Ko-legijos reikalų vedėjas; tais pat metais mirė Sibire); kurt. mkt. Jur-

gis Kutra (Biržų gimn. vicedirektorius; mirė Sibire); kurt. mkt. Adolfas Krikščikas (po 17 metų grąžintas mirė Biržuose) su žmona kurt. mkt. Palmyra Suveizdyte iš Pabiržės; teisėjas Jurgis Kregždė (mirė Sibire) su žmona mkt. Olga Stuinaitė iš Kauno; kurt. pulk. M. Jašinskas (Rokiškio komendantas) su žmona; kurt. ūkin. Krisius Dagys iš Kuginių km., Biržų vls. (mirė Sibire) su šeima; kurt. diplomatas teis. Jonas Aukštuolis (mirė Sibire); kurt. Petras Žemaitis (pasienio baro viršininkas; mirė Sibire); kurt. Adomas Žemaitis (Nem. Radviliškio vls. viršaičio padėjėjas; mirė Sibire); Jonas Skeberdis (Daujėnų vls. sekretorius, aktyvus "Radvilos" d-jos narys; mirė Sibire); kurt. agr. Petras Variakojis (grąžintas iš Sibiro mirė Alytuje); ūkin. Jonas Vaitaitis iš Svidžių km.; kurt. Ona Dagytė-Kraskauskienė iš Bedeliškių km.; kurt. Martynas Mažuika (Biržų aps. valdybos narys; NKVD žiauriai kankintas, mirė tremtyje); kurt. Petras Šernas iš Pladiškio vnk. žuvo suimant (šeima grįžo iš Sibiro tremties); kurt. dr. Mykolas Devenis po kelerių metų didžiųjų pastangų iš Sibiro tremties buvo išlaisvintas; kurt. Jonas Mekas, Biržų Ž. Ūkio D-jos direktorius, NKVD buvo suimtas ir ilgai kalintas; kurt. mkt. P. Bružo šeima (žmona po 11 metų grąžinta iš Sibiro, mirė Biržuose) ir kt.

Iš Biržų, Papilio, Nem. Radviliškio ir kitų parapijų nemažas skaičius darbščių, pavyzdinių ūkininkų su šeimomis, o taipgi ir tarnautojų, pergyveno Sibiro tremtį. Vieniems, kurie ištvėrė, vėliau buvo leista grįžti, o kiti po didžiųjų vargų ir kančių likosi Sibire amžinam poilsiui.

1941. VI. 22 prasidėjo karas tarp Vokietijos ir Sov. Sąjungos. Lietuva pateko vokiečių okupacijoj, kuri tęsėsi iki 1944 m. galo. Kilus karui, visoje Lietuvoje įvyko spontaniškas sukilimas. Sovietiniai bolševikai, gera dalimi, lietuvių sukilėlių iš Lietuvos buvo išvyti. Vokiečių kariuomenė be ypatingų sunkumų peržygiavo per Lietuvą. Karinė vokiečių valdžia tuojau įvedė spaudos, radio ir pašto kontrolę. Pirmomis karo dienomis atvyko į Lietuvą SS policija ir gestapas. Susidariusi laikinoji Lietuvos vyriausybė su ministerių kabinetu, po šešių savaičių veiklos, vokiečių civilinės valdžios buvo panaikinta.

Vokiečių okupacinė valdžia laikėsi bolševikų įvestos teisės ir jų įvykdytoji nacionalizacija nebuvo panaikinta. Bažnyčių turtai irgi nebuvo grąžinti. Uždarytoms bažnytinėms organizacijoms veikti nebuvo leista. Ūkininkai buvo laikomi turėtų nuosavybių valdytojais. Jie privalėjo duoti karui duokles. Šiaip religinis gyvenimas nebuvo varžomas. Buvo leista Biržų sinodui rinktis. 1942 m. Biržuose sinodas pakėlė superintendentu kun. Adomą Šerną.

Abi okupacijos iš Lietuvos pareikalavo daug nekaltų aukų. Trys vokiečių okupacijos metai lietuviams buvo lengviau pakeliami, negu vienerių metų pirmasis bolševikmetis. Į vokiečių koncentraci-

Ev. Liuteronų Bažnyčių išėivijoje kunigų ir darbuotojų suvažiavimo Aumühle, netoli Hamburgo, 1972.2.2 - 6 dalyviai.

I - je eilėje (iš d. į k.): senj. kun. A. KELERIS, V. URDZIENĖ, K. MATZ — lenkų Bažnyčios atstovė, dr. kun. E. EBERHARD, kun. J. STANAITIS, kun. O. KLAPPER, estų arkiv. K. VEEM ir p. DIETRICH.

Antrosios eilės dešinėje: Fr. ŠLENTERIS, vicesenj. kun. J. URDZĖ, garbės senj. kun. A. GELŽINIUS ir kt. Trūksta mkt. Fr. SKĖRIO. Nuotrauka — mkt. Fr. SKĖRIO

jos stovyklą buvo patekęs kurt. Jonas Šernas. Jis buvo paimtas vieton jo brolio kurt. teis. Jokūbo, kuris tuo laiku buvo "Rūtos" kooperatyvo direktorius. Jonas Šernas buvo laikomas Stutthofo kacetė kartu su kitais 46 lietuviais intelektualais, kaip represijos priemonė prieš lietuvių reiškiamą vokiečiams rezistenciją.

Laikė I Pas. karo, okupuojant Lietuvą vokiečiams, kunigams nebuvo pasirinkimo: likti ar trauktis. Rusų vyriausybės įsakymu visi turėjo evakuotis kartu su įstaigomis į Rusiją. Lietuvoje pavyko pasilikti tik kun. K. Kurnatauskui. Kitokia padėtis susidarė Lietuvoje 1940-44 metų laikotarpyje, -laikė sovietų rusų ir vokiečių okupacijų. Skaudžių patyrimų paveikti, apsvylimo pasėkoje, daugelis apsisprendė palikti tėvynę ir pasitraukti į Vakarus. Maža dalis žvejų laiveliais pasiekė Švediją.

Nors dauguma mūsų kunigų išvyko, bet šį kartą mūsų didesnės parapijos neliko be dvasininkų. Biržuose liko kun. Povilas Jašinskas ir kun. Aleksandras Balčiauskas. Papilyje pasiliko, spėjęs susigyventi su parapija, jaunas kun. Mykolas Frankas. Į Nem. Radviliškį persikėlė suprant. kun. Adomas Šernas, kad įtemptu laiku būti arčiau savųjų ir tėviškės - Jasiškių. Švobiškio p-ją pavedė kun. A-

domui Grybei, kurio gimtinė buvo Švobiškis.

Užėinant II-jai Sov. Rusijos okupacijai iš Kolegijos narių pasauliečių Lietuvoje liko tik kurt. mkt. Petras Dubra, Kolegijos tarnautojai ir apie 70 kuratorių.

Iš mūsų Bažnyčios darbuotojų, gelbėdamiesi ir su viltimi karui praėjus sugrįžti į laisvą tėvynę, į užsienį pasitraukė šie kunigai: gener. suprnt. P. Jakubėnas, Vilniaus distrikto gener. suprnt. K. Kurnatauskas, suprnt. J. Šepetyš, Fr. Barnelis, P. Dilys, J. Kurnatauskas, St. Neimanas, V. Kurnatauskas, Al. Piaseckis ir P. Šimukėnas.

Mūsų Bažnyčios vadovybės nariai įvairiais keliais Vakarus pasiekė šie pasauliečiai: kurt. P. Klybas-Kolegijos prezidentas, kurt. P. Bružas-Kolegijos reikalų vedėjas, kurt. P. Variakojis-Kolegijos kasininkas ir kurt. P. Kregždė-paskutinio sinodo Biržuose (1944 m.) direktorius. Taip pat pasitraukė apie 36 kuratorius ir apie 400 mūsų Bažnyčios narių.

Peržvelgę Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios laisvoje Lietuvoje trumpą, bet aktyvų, laikotarpį ir jį palyginę su visa ankstyvesne Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios istorija matome, kad jos veikla, kuri prasidėjo prie sunkių aplinkybių ir su mažu Bažnyčios darbuotojų skaičiumi, davė gerus vaisius ir gražią ateities viltį.

Apie tolimesnį krikščionių Bažnyčių būvį ir rytojų spręst ne žmogus, ne Geneva ir ne Roma, bet Bažnyčios galva-Kristus. Jei Bažnyčia dar gali ir pajėgia pasireikšti, kaip naudingas įrankis Jo karalystei statyti, - ji išsilaikys, atsinaujins ir pasireikš, gal pasikeitusiame pavidale, drąsiau, ištvėringiau, kaip Dievo liudytojas mūsų amžiuje. Juo Bažnyčia daugiau stengsis paboti pasaulio pageidavimų, ieškos kompromisinio kelio, tuo labiau silpnės jos reikšmė ir egzistencijos galimybės. Ne Bažnyčios gerbūvis ir saugumas yra jos tikslas ir esmė, bet jos dvasios jėga, - sugebėjimas veikti skelbiama evangelija ir darbais tai patvirtinti.

Bažnyčia ne mūsų padaras, bet Kristaus globoje ir Dievo galioje. Dievas gali ir mažu skaičiumi daug nuveikti, naują pradžią sukurti. Danijos filosofas Søren Kierkegaard sakė: "Bažnyčios liga yra jos didybė". N. Testamentas vėl kalba apie sėklą, grūdą, druską. Ne skaičiai, ne kiekis, bet kokybė dažnai nulemia, - ir mažas, rodos, nereikšmingas vienetas gali kai kada daug nuveikti, laimėti ir tarpti.

Kas buvo anuo laiku mūsų galioje ir pagal mūsų sugebėjimą, Dievui padedant, darėme. Rytojus-Dievo galioje ir žinioje.

POETAS STANISLOVAS DAGILIS

Norint arčiau pažinti ir kitiems pristatyti kurį nors senelesnės kartos lietuvių prozaiką ar poetą, kiekvienas privalo pereiti ilgą kryžiaus kelią, rinkdamas reikalingą medžiagą užsimotam darbui. Panašiai, kaip tame lietuvių išminties išsireiškime: "Yra šalis, kur upės pienu ir medumi plaukia, bet norintis į tą šalį patekti, visų pirma privalo iškabliuoti paprastos košės kalnus, už kurių anoji šalis slypi".

Rašantis apie biržietį poetą Stanislovą Dagilį niekada nebūtų pajėgęs tuos "košės kalnus" sugromuliuoti, jeigu jam nebūtų atėję talkon biržiečiai: Jonas Pelanis, "M. Sp." redaktorius Jokūbas Kregždė ir Eugenius Gerulis. Tiktai jų pagalba šis rašinys išvysta dienos šviesą. Jiems ir priklauso nuoširdžiausias padėkos rankos paspaudimas.

Šio rašinio autorius jaučia pareigą skaitytojus iš anksto įspėti, kad ir jie visų pirma turės suvalgyti geroką porciją liesos "košės", kol antroje rašinio dalyje galės pasigardžiuoti "pienu ir medumi" paskaninta poeto St. Dagilio originalia kūryba.

Tie "neskanėstai" yra ne kas kitas, kaip sausi duomenys apie poetą: kada ir kur gimė, augo; kokį kelią turėjo nueiti savo gyvenime; kur mokėsi, kur ir ką dirbo mokslus baigęs; ką veikė atliekamu nuo savo tiesioginio darbo laiku ir t. t. Visa tai neišvengiama, norint kūrėją suprasti ir jį įvertinti. Genialusis vokiečių poetas J. W. Goethe eiliuotais žodžiais yra pareiškęs: "Kas nori kūrėją suprasti, tas turi į jo gimtąjį kraštą nuvykti".

Daug kieno ir daug kur yra apie poetą St. Dagilį rašyta: ir nepriklausomos Lietuvos gyvenimo laikotarpyje, ir dabar, rusiško komunizmo slegiamoje Lietuvoje. Tiesiog neįmanoma viską pakartoti. Pasitenkinsime suglaustais faktais, kuriuos randame Lietuvių Enciklopedijoje, išleistoje JAV, ir "Mažoje lietuviškoje tarybinės enciklopedijos" I t., išleistoje 1966 m. okup. Lietuvoje.

POETAS ST. DAGILIS LIET. ENCIKLOPEDIJOSE

Prof. Mykolas Biržiška LE IV t. 224 psl. apie St. Dagilį rašo: "Stanislovas (1843. III. 3 Biržų aps. ir vls. Mažutiškių k. - 1915. XI. 6-19 Biržuose, palaidotas Pelaniškiuose) aušrininkas, poetas. Išėjęs Biržų pradinę mokyklą, ligi 18 metų amžiaus gyveno tėvų ūkyje. Apie 1862 Biržų evangelikų (reformatų, J.) superintendentas Mačiulskis jį nusiuntė į Kėdainius pas vietos vargonininką. D(agilis) čia per metus pasirengė į Kėdainių gimnazijos III klasę, kurią

baigęs turėjo keltis į Slucko evangelikų (reformatų, J.) gimnaziją, nes po 1863-1864 sukilimo Kėdainių gimnazija buvo uždaryta. Gimnaziją baigęs, 1869 stojo į Petrapilio istorinį filologinį institutą. Jį baigė 1873, per pirmuosius 20 instituto veikimo metų jame būdamas vienintelis lietuvis. Studentu dar tebebūdamas ir atostogų tėviškėn grįždamas, rinko dainas, ir jų didelis pluoštas išliko ligi mūsų laikų.

Kaip valdžios stipendininkas, 1873 skiriamas senovės kalbų mokytoju Charkovo gub. Sumų gimnazijon, kur tarnavo ligi 1894, kol, gavęs pensiją, išsikėlė į Biržus, kur gyveno ligi mirties.

Sumuose gyvendamas, įvairiais lietuvių reikalais rašinėjo į rusų laikraščius. Golas 1882 N 129 išsp. (ausdino) jo Russkije litovcy, Sovremennyya Izvestija davė jo lietuviškas patarles, S. Peterburgskija Vedomosti spausdino jo korespondencijas. Tačiau daugiausia rašė lietuviškai, versdamas iš A. Mickevičiaus, Sirokomlio, rašydamas originalius eilėraščius ir prozą.

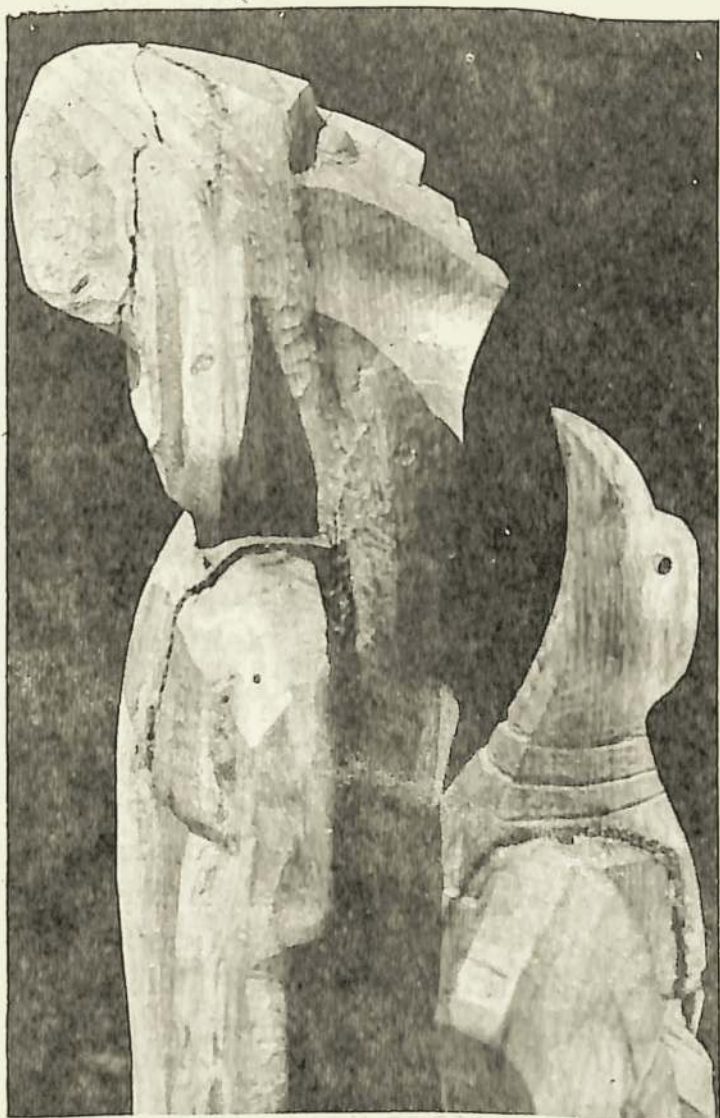
1883 Aušros N 1-3 išsp. Lietuvių rašliava (savo pavarde) ir 1886 N 1 Keli žodžiai apie poeziją abelnai ir sudėjimą eilių (kriptonimu S. D. G.). 1884 ir 1885 Tilžėje ir Ragainėje išl. 2 knygeles savo pavarde Lietuviszkas sziupinys isz svetimų skanskonių, kuriame, be vertimų iš A. Mickevičiaus (Trys Budriai), Sirokomlio, Lermontovo, davė ir originalių eilėraščių, o 1891 Šiupinio antroje dalyje išsp. Konrado Valenrodo vertimą. Šiupinio I dalis pakartota 1906 Rygoje, II dalis 1910 Vilniuje. Taip pat tuo laiku bendradarbiavo ir Mitteilungen der lit. liter. Gesellschaft. E. Volteris Puškin v litovskom perevode 1904 davė jo Puškino Eug. Onegino dalies vertimą, taip pat Lermontovo ir Kolcovo eilių.

Biržuose apsigyvenęs, dalyvavo evangelikų (reformatų, J.) gyvenime, jiems organizavo labdarių draugiją, bendrai su kun. J. Šepečiu ir P. Jakubėnu parūpino VI evangelikų Giesmyno leidimą, išsp. Vilniuje 1910, ir bendradarbiavo Vilniaus Žiniose, Biržų kalendoriuose 1912 ir 1913, Pasiuntiny. 1912 Draugijos N 63 ir 65 polemizavo su Petru Kriaučiūnu dėl savo Konrado Valenrodo vertimo kritikos.

Savo žymiausią darbą Konrado Valenrodo vertimą jis vis tobulino. 1907 išvertė religinę knygutę Koks sėjimas, tokia ir piūtis. 1923 Biržuose D. pastatytas N. Gronskienės darbo paminklas".

"Mažosios lietuviškos tarybinės enciklopedijos" I t. apie poetą St. Dagilį, praleidžiant ten pakartojamus iš LE-je paduotus duomenis, rašoma: ". . . poezijos vertėjas, poetas, kultūros veikėjas. . . Atostogaudamas Lietuvoje, rinko tautosaką ir ją siuntinėjo Lietuvių Literatūros D-jai. Paskelbė straipsnius "Lietuvių rašliava" ("Aušra" 1884, Nr. 1-3) ir "Keli žodžiai apie poeziją" ("Aušra", 1886, Nr. 1), kuriuose aptarė kai kuriuos teorijos klausimus. . . Parašė originalius kūrinius (eiliuotą pasakojimą: "Joninės Parovėjos karčiarmoje" ir kt.)."

Šias ištraukas iš lietuviškųjų enciklopedijų baigsime laikraštiniuko J. Petronio duomenimis, kurie atspausdinti 1968 m. kovo 2 d. "Kauno Tiesos" Nr. 52. Ten sakoma: ". . . Biržų kraštas mūsų literatūros istorijon įrašė keletą vardų. Ryškiausias-Julius Janonis. (Poetas Julius Janonis yra buvęs St. Dagilio bendradarbis ruošiant naująjį ev. reformatų giesmyną. Be to, St. Dagilis Janonį, tuomet

Kas mane priglaus?

Gaudžia trimitas

DAGYS

Biržų progimnazijos mokinį, yra paraginęs rinkti lietuvių tautosaką, kurios didelius pluoštus šis moksleivis yra surinkęs, o taip pat yra gavęs naudingų patarimų iš poeto Dagilio eiliavimo mene. Ir finansiniai ne kartą St. Dagilis yra parėmęs tuokart kukliai gyvenantį J. Janonį, J.). Bet dar pereito šimtmečio pabaigoje Biržų padangėje jau švietė kukli literatūrinė žvaigždėlė-St. Dagilis...

St. Dagilis buvo tylus, kuklus literatūros artojas ir kultūros veikėjas. Jis... gimė tais sunkiais baudžiavos laikais, kai valstiečiui durys į mokslą buvo užvertos. Tik atsitiktinumo dėka patekęs į gimnaziją (Biržų ev. reformatai norėjo jį išmokyti vargonininku), pakėlė daug vargo ir skurdo, kol išėjo mokslus...

... Nors St. Dagilio literatūrinis palikimas nėra gausus, tačiau poetas, savo vertimais pasiekęs palyginti aukštą poetinį lygį, turėjo nemažą poveikį tolesnei lietuvių poezijos raidai, ypač jos realistinei kryptčiai".

Dabartinėje okup. Lietuvoje besidarbuojančių lietuvių kultūrininkų ir rašytojų pagarbai tenka priskirti ir šį užmojį, apie kurį neoficialiais keliais yra gautas pranešimas: "... Be to, mūsų grožinė leidykla, atrodo, numato išleisti jo (Dagilio, J.) kūrybos leidi-

nėlius, bet dar nežinia, kada tas bus. Greičiausia išleis, kai bus koks nors jo jubiliejus, nes tokiomis progomis dažniausiai senų rašytojų kūryba išleidžiama. . . " Ši žinia paimta iš privataus laiško, rašyto 1971. XI. 8.

Linkėtina, kad kokio nors jubiliejaus proga būtų išleisti ne tik poeto St. Dagilio "kūrybos leidiniai", bet padorus veikalas, kuriame būtų sukaupti visi jo kūrybiniai darbai. Tai tikrai praturtintų lietuvių kūrėjų literatūrinį lobyną. Šitoks linkėjimas bei pageidavimas dar ir tuo reikšmingas, kad mes čia, laisvajame pasaulyje gyvendami, nežinia kokiais sumetimais ar išskaičiavimais, akiai praeiname pro lietuvius, kukliuosius kūrėjus, jų visai nė nepaminėdami ten, kur jiems pagerbti yra tinkamiausia vieta. Šį teigimą tar damas turiu mintyti "Lietuvių Poezijos Antologiją", išleistą "Lietuvių Knygos Klubo" Chicagoje 1951 m.

Tos antologijos sudarytojai - J. Aistis ir A. Vaičiulaitis, pirmasis - vienas iškiliausių lietuvių poetų, antrasis - vienas geriausių lietuvių prozaikos stilistų. Abu buvę laisvosios Lietuvos Kauno universiteto auklėtiniai, kurių švietėjais, tarpe kitų, yra buvęs ir mūsų visų žinomasis tolerantas, idealistas, rašytojas kun. Tumas-Vaižgantas, tame universitete skaitęs paskaitas apie senesniosios lietuvių kartos kūrėjus, jų tarpe ir apie poetą St. Dagilį. Kas dabar galėtų patikėti, kad tie mūsų universiteto auklėtiniai nebūtų klausę Tumo-Vaižganto paskaitų ir jose negirdėję apie aušrininką poetą Stanislovą Dagilį?!

Toje antologijoje, vieno iš jos sudarytojų, Antano Vaičiulaičio įvadiniame žodyje porinama: "Į šiuos lakštus susirinko dainuojanti mūsų tauta - nuo nežinomo liaudies poeto ligi pačių paskutiniųjų. . . Iš mokyklos dienų žinome "Aušros" poetus. Tačiau dar anksčiau buvo poetų grupė, apie kurią beveik niekas nekalba, nes jų darbai buvo pasilikę rankraščiuose. . ." Anos antologijos sudarytojai vis dėlto iškasė tuos poetus, savo kūrinių nepaskelbusius, o aušrininką poetą St. Dagilį, kaip ir apie kiekvieną to meto poetą "iš mokyklos dienų žinomą", nesiteikta nė žodeliu prasitarti. Kokia tai misteriška jėga privertė tos antologijos sudarytojus, toje antologijoje tinkamai pagerbusius aušrininkus poetus: Klementą, Valiūną, Miglovą, Ks. Vanagėlį ir kitus, negirdomis praeiti poetą St. Dagilį?

Tur būt bus paveikę "segregaciniai" vėjai: jis ne mūsų lagerio narys? Juk ir 1923 m., prieš atidengiant poetui St. Dagiliui paminklą Biržuose, kai kuriuose lietuviškuose laikraščiuose tuokart buvo plyšojama: "Kuriem galam tokiam nežymiam kūrėjui paminklas, jeigu mes turime keleriopai stipresnių ir gabesnių poetų?"

Iki šių dienų tebelieka paslaptis, kodėl ignoruojami kai kurie senesniosios kartos lietuviško kultūrinio lobyno krovėjai? Šitoji skriauda privalėtų būti išlyginta bent būsimuose mūsų antologiniuose leidiniuose. (Bus daugiau)

BIRŽŲ APS. ŽEMĖS TVARKYTOJO ĮSTAIGA

Biržų Aps. Žemės Tvarkytojo įstaiga išsivystė iš Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų M-jos Įgaliotinio įstaigos, kurios įkūrėju buvo agr. Petras Kregždė. Įgaliotinio įstaiga buvo suorganizuota 1918 m. pabaigoje. 1919 m. pavasarį, valdant Biržų kraštą bolševikams, Įgaliotinio įstaiga buvo sunaikinta. 1919 m. gegužės mėn. pabaigoje, lietuvių partizanams išvijus bolševikus iš Biržų, agr. P. Kregždei teko vėl iš naujo atkurti Biržuose Ž. Ū. ir V. T. M-jos Įgaliot. įstaigą. Bet jis nebeilgai vadovavo, nes buvo paskirtas Zarasų, Rokiškio ir Utenos aps. Žemės Ūkio inspektoriumi. Naujai atkurtoji Įgaliotinio įstaigoj sekretoriumi buvo Krisius Inkėnas. Agr. P. Kregždei 1920 m. išvykus iš Biržų, į jo vietą įgaliotiniu buvo atsiųstas agr. Ignas Šidlauskas.

Iš naujo atkurtai Įgaliotinio įstaigai (taip ją sutrumpintai visi vadino) pirmiausia buvo pavesta administruoti turtą ir žemes tų dvarininkų, kurie po I-jo Pas. karo negrižo į savo gyvenamas vietas. Vieni jų pasiliko Lenkijoje, o kiti išbėgo su bermantininkais. Įgaliotinio įstaigos veikimas buvo labai platus, apėmė net 14 vls.: Biržų, Pabiržės, Nem. Radviliškio, Papilio, Vabalninkų, Daujėnų, Krinčino, Pasvalio, Saločių, Vaškų, Žeimelio, Pumpenų, Pušaloto ir Budbergio. Kiek vėliau Žeimelio valsčius prisijungė prie Šiaulių aps., Pušalotų ir Pumpenų-prie Panevėžio aps., o Budbergio-atiteko Latvijai pravedant valstybės sienas.

1919 m. liepos 1 d., paskelbus kariškių aprūpinimo žeme įstatymą, Įgaliotinio įstaiga pradėjo perėminėti valdžios žinion pirmiausia apleistų dvarų žemes. Siuntė ten matininkus, kad žemę suskaldytų sklypais, maždaug po 12-15 ha. Tuos sklypus atitinkama komisija skirstė nuosavybėn pirmųjų nepriklausomybės metų kariams-bežemiams. Tuo pačiu buvo skiriami žemės priedai mažažemiams, esantiems greta parceliuojamų žemių. Prasidėjo ir kaimų skirstymas vienasėdžiais.

1921 m. rudenį Įgaliotinio įstaiga iš Biržų (iš "Meškauskynės") buvo nukelta į Astravo dvaro rūmus, iš kur ką tik buvo iškeltas 2-jo pasienio pulko štabas, kuriam vadovavo plk. A. Birontas. Ten Įgaliotinio pareigas ėjo matininkas Liudas Alseika. Agr. Ign. Šidlauskas buvo perkeltas į Dotnuvą. Alseikos padėjėju buvo Jonas Mulokas, sekretoriumi-Jonas Jukna. Aps. Žemės Tvarkymo Komisijoje sekretoriauti buvo paskirtas Krisius Vagneris. Jis tvarkė tuo reikalu vedamas bylas.

1922 m. vasario 15 d. Steigiamam Seimui priėmus Žemės Reformos įstatymą, Įgaliotinio įstaigos pavadinimas buvo panaikintas ir

duotas naujas vardas, - Biržų Aps. Žemės Tvarkytojas.

Įstaigos buvimas Astravo dvare sudarė daug nepatogumų apskri- ties gyventojams. Daugelis turėjo reikalų toje įstaigoje: vieni norė- jo žemės gauti, o kiti kuo greičiau išsiskirstyti vienasėdžiais. Dėl to 1923 m. vasaros pabaigoje ji buvo iš Astravo dvaro atkelta vėl į Biržų miestą, Rotušės g-vėj, į J. Kairio namus. Čia Žemės Tvarky- toju buvo Jonas Mulokas, jo padėjėju-Julius Slavinskas, sekretoriu- mi-Motiejus Januševičius, buhalteriu-O. Dagytė. L. Alseika buvo iš Biržų iškeltas matininko-revizoriaus pareigoms. Julius Slavinskas iš tarnybos pasitraukė užsiimdamas moksliniu darbu matematikos srityje ir jo vietą užėmė Juozas Lagys, buvęs Biržų aps. valdybos pirmininkas.

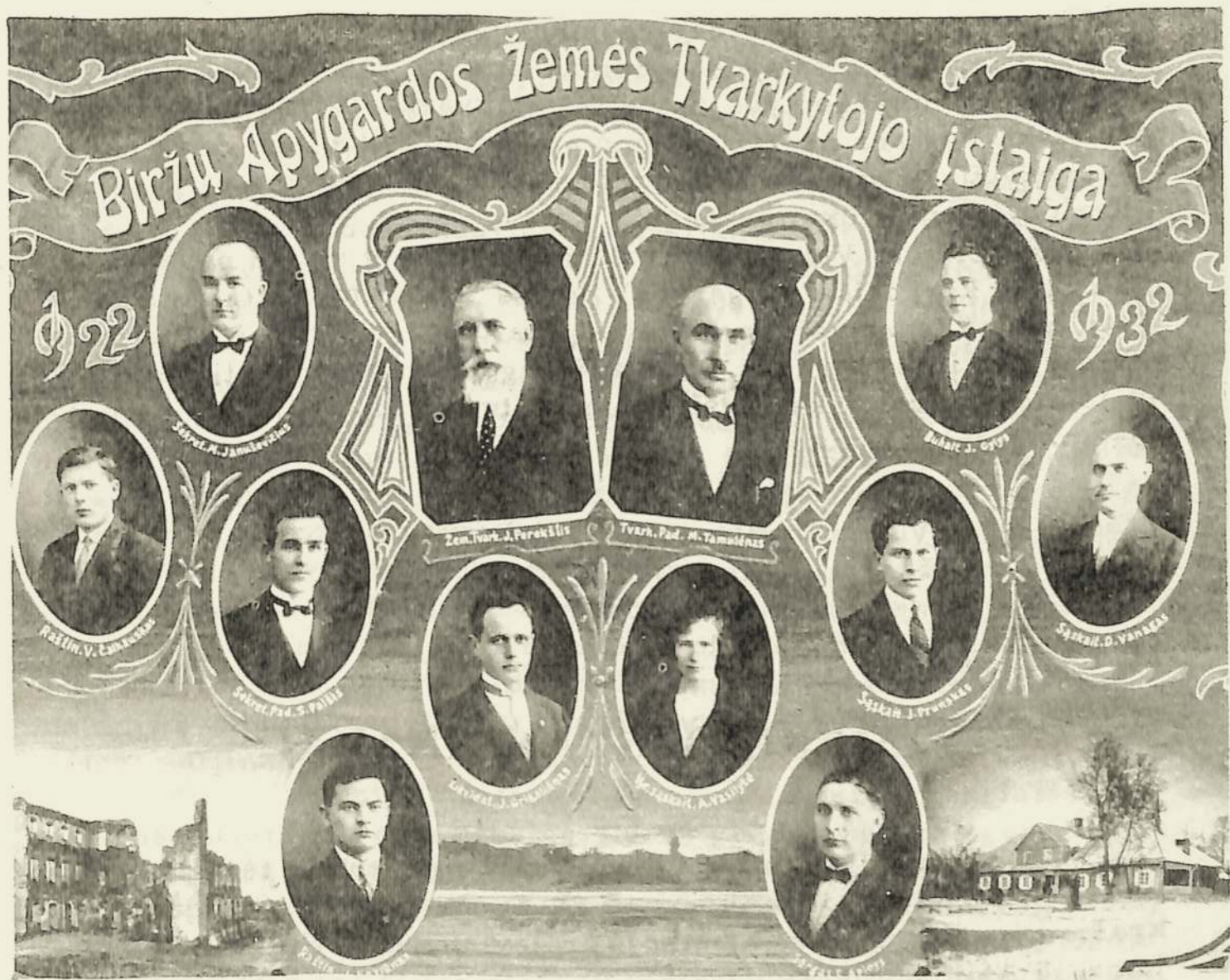
1925 m. Žemės Tvarkytojo įstaiga iš J. Kairio namų buvo per- kelta į Balbijani dovanotus Reformatų Bažnyčiai namus Dagilio aikštėje. Tas namas matomas foto nuotraukoje dešiniame kampe. Čia esamą įstaigą vizitavo Žemės Ūkio minist. kun. Mykolas Kru- pavičius, labai įspūdingai atrodęs žmogus. Jis visus įstaigos tar- nautojus pasveikino, paduodamas kiekvienam ranką, tuo palikdamas malonų atminimą. Tenka paminėti, kad kun. M. Krupavičiui būnant Žemės Ūkio ministriu buvo visu smarkumu nusavinamos dvari- ninkų žemės, paliekant jiems po 80 ha. Matininkams buvo mokamos premijos už viršnorminius dvarų žemių parceliacijos darbus. Že- mės sklypų paskirstymo komisija dažnai posėdžiavo, o įstaigos personalas dirbo net ir naktimis be atskiro atlyginimo už viršnor- minį darbo laiką ir niekas tuo nesiskundė. Po 1926 m. gruodžio 17- tos dvarų žemių parceliavimas beveik sustojo. Dvarininkams nenu- savinamos žemės norma buvo nustatyta 150 ha. Kadangi daugumas dvarų jau buvo išparceliuota, tad dvarininkams, bevaldantiems tik- tai po 80 ha, buvo gražinta po 70 ha miško.

1926 m. pavasarį, po paskutinių demokratinio seimo rinkimų, Žemės Tvarkytojas Jonas Mulokas ir jo padėjėjas Juozas Lagys iš pareigų pasitraukė. Jų vietoj Žemės Tvarkytoju buvo paskirtas ma- tininkas-revizorius Motiejus Tamulėnas ir padėjėju-Jonas Mekas. Krisius Vagneris užėmė buhalterio vietą. J. Mekas neužilgo iš pa- reigų pasitraukė ir pradėjo vadovauti Biržų Žemės Ūkio D-jai. Vie- toj J. Meko Ž. Tvarkyt. padėjėju buvo paskirtas Jon. Grigaliūnas.

1930 m. įstaigos pavadinimas buvo pakeistas į Biržų Apygardos Žemės Tvarkytojas. Žemės Tvarkytoju buvo atsiųstas Juozas Pe- rekšlis, o jo padėjėju paskirtas Mot. Tamulėnas.

1931 m. rugsėjo 1 d. Krisius Vagneris, tapdamas Biržų miesto burmistru, iš buhalterio pareigų pasitraukė. Į jo vietą buhalteriu buvo paskirtas Juozas Gylys, ligi tol dirbęs vyr. sąskaitininku.

1939 m. Ž. Tvarkytojas J. Perekšlis buvo atleistas į pensiją ir į jo vietą Ž. Tvarkytoju buvo paskirtas kultūrtechnikas inž. Brunonas Zenonas Vasiliauskas-Vasilis.

1940 m. birželio 15 d. Sov. Sąjungos kariuomenei okupavus Lietuvą, Ž. Tvarkytojo įstaigos veikimas buvo sustabdytas.

1941 m. birželio 22 d. prasidėjus Vokietijos karui su Sov. Sąjunga ir bolševikus iš Lietuvos išvijus, Laikinosios Lietuvos Vyriausybės potvarkiu Biržų aps. (nebe apygardos) Ž. Tvarkytojo įstaiga buvo atstatyta ir Ž. Tvarkytoju paskirtas Mot. Tamulėnas. Buvęs sekretorius Mot. Januševičius užėmė buhalterio vietą, o buvęs sekretoriaus padėjėjas Stasys Palšis buvo paskirtas sekretoriumi.

Tada Ž. Tvarkytojo įstaigai pirmiausia teko likviduoti bolševikų 1940 m. pravestą žemės valdymo pertvarkymą. Toliau, kaip ir prieš bolševikmetį, buvo tęsiamas kaimų skirstymas vienasėdžiais. Neišskirstytų kaimų Biržų apskrityje jau nebedaug bebuvo likę. Charakteringa, kad tuomet žemės tvarkymo bylose Aps. Žem. Tvarkymo Komisija teismo tvarka savo nutarimus skelbė nebe Lietuvos Respublikos vardu, bet tikrai įstatymų vardu. Vėlesniu laiku, General. Tarėjo patvarkymu, Ž. Tvarkytojo įstaigoje veikė komisija skundams svarstyti tų asmenų, kuriuos vokiečiai nušalino iš jų turėtų nuosavų žemės ūkių. Tokios komis. pirmininku buvo apyl. teisėjas.

1944 m. liepos mėn. Sov. Sąjungos kariuomenei vėl okupavus Lietuvą, Ž. Tvarkytojo įstaigos veikimas sustojo ligi vėl bus atstatyta Lietuvos nepriklausomybė. Sovietinė santvarka iš pagrindų panaikino viską, kas per nepriklausomo gyvenimo laiką buvo gera padaryta, įvykdžius žemės valdymo reformą ir tuo sudarius sąlygas visokeriopai žemės ūkio pažangai.

Žemės ūkio ir Valstybės Turtų Įgaliotinio ir vėliau pavadintoje Apskrit. (o kurį laiką apygardos) Žemės Tvarkytojo įstaigoje dirbo ne mažas tarnautojų ir matininkų skaičius. Juos visus išvardijus gautųsi per ilgas sąrašas. Šioje apžvalgoje yra išvardinti tik tai buvę įstaigos viršininkai (įgaliotiniai, ž. tvarkytojai) ir paminėti atsakomingesni tarnautojai.

M. TAMULĖNAS

AMERIKOS SKANDINAVAI

JAV yra daugelio tautų mišinys. Krašto gyventojų tėvai ar protėviai yra ateiviai iš kitur, ypač iš Europos kraštų. Seniausi šio krašto gyventojai-indėnai, bet ir jų protėviai yra atvykę iš kitur, spėjama, iš Azijos.

Istorijos duomenimis, daugelis žmonių į šį kraštą atbėgo dėl religinės ar tautinės priespaudos gimtajame krašte. Nemažai jų atvyko į šį kraštą ir geresnio duonos kąsnio ieškodami. Po II Pas. karo, komunistams užvaldžius Europos dalį, tūkstančiai bėgo į Vakarų ir nemažai jų gavo prieglobstį šiame krašte. Iš komunistinės Kubos dar ir šiuo laiku tūkstančiai žmonių bėga į šią šalį, apleidami savo gimtinę.

Vienu ar kitu atveju žmonės, atvykdami į šią šalį, atsinešė su savimi ir savo krašto tradicijas, papročius, palinkimus, gerąsias ir blogąsias savybes. Prie gerųjų polinkių galėtume priskaityti darbštumą, taupumą, sąžiningumą, sugebėjimą gražiai sugyventi su kitais jų aplinkoje esančiais žmonėmis ir panašiai. Kiti gi buvo pasišovę į nesąžiningumą, apgavystę, tinginiavimą, girtuoklystę ir į kitas neigiamas savybes.

Tos atsineštos savybės pradėjo reikštis gyvenime jiems čia įsikūrus. Kiekvienos atvykusios tautos nariai, daugumoje, tarpusavy bendravo ir tuo būdu reiškėsi vienos ar kitos tautos savybės. Tos savybės buvo pastebimos ir priskiriamos tam kraštui, iš kurio jie buvo atvykę.

Liečiant kilmės klausimą, 1972 m. rugpiūčio 6 d. savaitiniame žurnale "Parade" yra paskelbti įdomūs daviniai apie tai, ką Californijos valstijoje į renkamas vietas renkamojo pavardė turi nemažos reikšmės būti ar nebūti išrinktam.

Davinius surinko ir paskelbė dr. Gary C. Byrne, San Diego u-to profesorius ir jo bendradarbis J. Kristian Puschel. Jie ištyrinėjo ir išanalizavo 3600 kandidatų, kurie buvo renkami į apie 500 vietas Californijos rinkimuose nuo 1948 iki 1970 m. Jie priėjo prie šių išvadų: kandidatas su skandinaviška pavarde gali pasidžiaugti prieš kitus kandidatus 24% pirmenybe. Angliška pavardė duoda tik mažą pirmenybę. Airio ar graiko pavardė neduoda nei pirmenybės, nei neigiamybės. Tačiau, jei kandidatas turi ispanišką pavardę, jis lieka kitų užpakalyje net 11%. Su žydiška pavarde lieka 14% užpakalyje. Su Rytų Europos pavarde atsilieka 21% užpakalyje. Blogiausia turėti italo pavardę, -toks kandidatas lieka 39% užpakalyje kitų. Čia liečiami tik Californijos rinkimai. Tame straipsnyje skelbiami taip pat ir profesijos, lyties ir kitokie pirmenybių daviniai.

Kodėl Californijos rinkikai duoda tokią didelę pirmenybę kandidatams į valstybės vietas su skandinaviškomis pavardėmis ir taip žemai vertina kandidatus su itališkomis pavardėmis?

Skandinavija-seni protestantiški kraštai. Liuterio mokslas skandinavus paveikė gerąja prasme. Geras grūdas, patekęs geron dirvon, davė gerą derlių. Ten mokslas nuo seno pastatytas aukštai. Jie yra šiauriečiai, šaltesnio kraujo, daug darbštesni ir kūrybiškesni, negu kitų kraštų žmonės. Todėl jie taip ir populiariūs, kaip visoje Amerikoje, taip ir Californijoje. Skandinavų kraštuose nors dar iki šiol yra karaliai, tačiau jie daug nesikiša į krašto valdymą, -ten parlamentarinė ir demokratinė tvarka. Tie kraštai pasauliui davė daug žymių žmonių, o taipgi ir Amerikai. Kas nežino Nobelio ir jo premijų. Kito panašaus idealisto ir humanisto, kuris norėtų taip pasitarnauti visai žmonijai, pasaulis dar nedavė. Amerikos žmonės žino norvegų laivininkystę ir žuvininkystę, danų pavyzdingas kepyklas ir švedų restoranus-valgyklas visame JAV krašte.

Kodėl Californijos rinkikai taip nemėgsta kandidatų su itališkomis pavardėmis? Kandidatas jau iš kalno žino, kad jis dėl savo itališkos pavardės bus užpakalyje kitų kandidatų net 39%. Italija garsi savo sostine Roma, kur yra ir popiežiaus rezidencija su savo atskira valstybe valstybėje. Ten daug vyskupų ir kardinolų, kurie atvykstantiems iš viso pasaulio tikintiems katalikams "atleidžia nuodėmes" ir tuom "paruošia vietą danguje". O gal gi italų vardą sugadino Musolini su savo fašizmu, ar garsioji slapta organizacija Mafija, ar Kosa Nostra su savo gengsteriais ir nuolatiniais žudymais, kaip Italijoje, taip ir Amerikoje? Yra didelė nelaimė, kai turint tokią blogą vardą tas kenkia ir doriems tos šalies žmonėms užimti geresnę atsakingą vietą.

XXV TREMTIES SINODAS

Lietuvos Ev.Reformatų Bažnyčios XXV Tremties Sinodas, nors ir sidabrinio atspalvio, nesusilaukė platesnio sukakties paminėjimo. Mūsų Bažnyčios 28 veiklos metai tremtyje, ženklina lietuvių tautos ir mūsų Bažnyčios nelaisvę pavergtoje tėvynėje. XXV tremties Sinodo sukaktis praėjo pasireiškusią okup. Lietuvoje skausmingų, tragiškai heroškų įvykių atgarsyje. Pavergtųjų brolių ir sesių šauksmas "Laisvės Lietuvai", mus dar kiekiau įpareigoja laisvės kovai. Evangelijos skelbimas, tai tautų ir žmonijos laisvinimas iš bet kokios vergijos.

XXV Tr. Sinodas, susirinkęs 1972 m. birželio 24 d. nuosavoje bažnyčioje, 5230 S. Artesian Ave., Chicago, pradėjo posėdžius pamaldomis, kurias pravedė ir Sinodą atidarė gener. supernt. Stasys Neimanas. Suprnt. Povilas Dilys, pamaldų metu tartame žodyje, parškino šių dienų aktualijas ir mūsų Bažnyčios tremtyje uždavinius. Vyresnioji karta neprivalanti atitrūkti nuo realaus gyvenimo ir pasilikti už jo ribų. Jie neprvalėtų užsisklęsti amžių bėgyje susidariusiose tradicijose, bet realiai žvelgti į dabartį ir ateitį ir jų šviesoje suprasti mūsų skirtingai galvojančių jaunimą. Vienok neprivalome pasimesti kintamose naujanybėse. Turime tvirtai laikytis paveldėtų pastovių vertybių ir dorybių ir jas perduoti jaunajai kartai.

XXV Tremties Sinodo dalyviai po iškilmingų pamaldų prie nuosavos bažnyčios.

Nuotrauka M. NAGIO

Kunigai po iškilmingų pamaldų (iš k. į d.): suprt. P. DILYS, gener. suprt. St. NEIMANAS ir senj. A. TRAKIS. Tarpe jų –XXV Tremties Sinodo direktorė kurt. Halina DILIENĖ.

Nuotrauka — M. PUODZIŪNO

Sinodo direktoriumi buvo išrinkta kurt. H. Dilienė, cenzoriumi-suprnt. P. Dilys, sekretoriatan-kurt. P. Bružas ir V. Karosas, rezoliucijų ir mandatų komisijon-kurt. P. Variakojis, prof. Vl. Jakubėnas ir inž. H. Pavilonis.

Mirusiųjų ir ištremtųjų pagerbimą pravedė suprnt. P. Dilys sukalbėdamas maldą. Giliu susikaupimu buvo prisiminti ir pagerbti visi metų bėgyje mirę mūsų Bažnyčios nariai ir artimieji tėvyhėje bei plačiajame pasaulyje, o taip pat tebevargstantieji tremtyje. Buvo prisiminta ir pagerbta šviesi Lietuvos gener. konsulo dr. P. Daužvardžio asmenybė.

Sinodą žodžiu sveikino su gražiais linkėjimais ir pageidavimais: Tėviškės p-jos klebonas senj. kun. A. Trakis parapijos ir savo vardu; kun. K. Burbulys lietuvių metodistų, baptistų ir savo vardu; M. Nagys kun. J. Juozupaičio ir Ziono parapijos vardu; dr. kun. M. Kavolis, atvykęs iš Dubuque, Ill.

Sinodą raštu sveikino: Lietuvos gener. konsulas Juzė Daužvardienė; Pasaulio S-gos Reformuotų Bažnyčių gener. sekr. dr. Rev. E. Perret; Š. Amerikos Reformuotų Bažnyčių (Presbyt. ir Kongregacionalistų) S-gos gener. sekr. dr. J. J. McCord, Princetono teologijos seminarijos prezidentas; Lenkų Ev. Reformuotų Bažnyčia Didž. Britanijoje; Lietuvių Protestantų S-ga Los Angeles; garbės kurt. dr. M. Pradervand, Geneva, Šveicarija; Liet. Ev. Liuteronų Vyr. Baž-

nyčios Tarybos vardu senj.kun. A. Keleris; kun.M. Preikšaitis, Los Angeles; kun. P. Dagys, New York; kun. Fr. Barnelis su poniu, V. Vokietija; kurt. dr. A. ir M. Deveniai, Santa Monica, CA, su auka 100 dol. ; kurt. dail. Dagys, Toronto, Canada, su auka 25 dol. ; kurt. P. Jaunius, Toronto, Canada, su auka 22 dol. ; kurt. A. ir J. Kutros, Santa Monica, CA, su auka 15 dol. ; kurt. dr. Alg. Devenis, Anglija, su auka 10 dol. ; A. Michuraitė, su auka 15 dol., Yonkers, NY; kurt. A. ir L. Knopfmileriai, Florida, su auka 5 dol. ; kurt. agr. J. Valiūnas su šeima, Brockton, MA; kurt. H. Petkienė, Los Angeles; kurt. F. Mažuikienė, V. Vokietija; kurt. O. Yčienė, Toronto, Canada; kurt. D. ir J. Kregždės, Cincinnati; kurt. P. Ramutėnas, New Zeland; L. Grinius, savo ir ev. skautų vardu, Riverside, CA; J. Pipynė, Anglija; K. Tamulėnas, Švedija; J. Bernšteinas, Glochester, MA; J. Jašinskas, Boston, MA; Al. Neimanaitė, V. Vokietija; O. Beresnevičienė, Toronto, Canada.

Visiems žodžiu ar raštu sveikinusiems ir už gautas aukas Bažnyčiai ir "Mūsų Sparnams", Sinodas pareiškė nuoširdžią padėką.

Jaunimo simpoziumas aktualiais Bažnyčios ir gyvenimo klausimais, kuris buvo pavestas jauniems akademikams, nebuvo atliktas. Simpoziumo organizatorė Laima Gerulytė nusiskundė, kad daugelis netęsėjo duotų pažadų. Šią programos dalį užpildė jauna studentė Laima Kasparaitytė, kuri dalyvavo visos Amerikos jaunų krikščionių sąskrydyje Billy Bright Dallas, Texas Expo 72, kur Billy Graham aiškino jaunimui (suvažiavo apie 86,000) Šv. Raštą, krikščionių tikėjimą ir kelius, kaip reikia priimti Kristų, kaip Viešpatį ir Ganytoją. L. Kasparaitytė gan plačiai ir išsamiai su nuoširdžiu įsijautimu nupasakojo įgytus suvažiavime įspūdžius, patyrimus ir pergyvenimus. Jos jaunuoliškas idealizmas maloniai nutei-

XXV Tremties Sinodo dalyviai pamaldų metu. Vargonininkauja stud. Martynas TRAKIS.
Nuotrauka — M. PUODŽIŪNO

*XXV Tremties Sinodo direktorė Halina DILIENĖ pristato Sinodo pietuose dalyvaujančius svečius.
Nuotrauka — M. PUODŽIŪNO*

kė Sinodo dalyvius, nes dalinai buvo patirta, kuriuo keliu žengia jaunosios kartos dalis. Ji taipgi gyvai atsakinėjo ir į paklausimus.

Toliau sekė Kolegijos ir kitų organų pranešimai, kuriuose atspindėjo praeitų metų veikla. Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas, jr., pranešęs, kad visi praeito Sinodo pavesti darbai yra atlikti, padarė 25-rių metų mūsų Bažnyčios tremtyje trumpą apžvalgą. Pasidžiaugė, kad nuveikta gana daug tiek mūsų Bažnyčios gyvenime, tiek ir tarptautiniuose sambūriuose. Gener. suprnt. St. Neimanas, Kolegijos viceprez., padarė pranešimą iš reformatų bažnytinės veiklos tremtyje ir okup. Lietuvoje, o taipgi ir apie Šalpos Fondo stovį. Fondo rėmėjams išreiškė nuoširdžią padėką. Kolegijos išdininkas kurt. J. Dagys patiekė Kolegijos piniginę apyskaitą už 1971 m. ir už 1972 m. ligi birželio 14 d. ir taip pat sudarytą 1972 metams sąmatą.

"Mūsų Sparnų" žurnalo vadovybės vardu pranešimą padarė redaktorius kurt. J. Kregždė. Žurnalo išleista 32 numeriai. Žurnalas stengiasi lankyti visus lietuvius evangelikus, kur jie begyventų. Žurnale fiksuojama evangelikų praeitis ir dabartis, išryškinamos mūsų iškilesnės asmenybės ir jų nuveikti darbai, pasisakoma lietuvių tautos ir lietuviybės reikalais. Kvietė visus-jaunimą ir vyr. kartą-bendradarbiauti. Išreiškė nuoširdžią padėką leidėjui-Kolegijai, redakcinei komisijai, bendradarbiams, rėmėjams ir mieliems skaitytojams.

Kurt. P. Variakojis padarė pranešimą apie Liet. Ev. Tarybos veiklą. Išnykus "Spaudos Centru", jo darbą-knygų leidimą, perėmė

Taryba. Tarybos sklandesnei veiklai ruošiami įstatai. Taryba remia Biblijos vertimą į lietuvių kalbą. Šį darbą atlieka mūsų kunigai.

Moterų D-jos vardu jos pirmininkė kurt. K. Neimanienė pranešė, kad D-ja praeitais metais surengė kelis pobūvius ir atlieka bažnyčios švarinimo ir aplinkos gražinimo darbus.

Revizijos komisijos aktą perskaitė kurt. inž. J. Variakojis. Revizuotos Kolegijos ir "M. Sp." kasos. Revizijos K-jos akto daviniai atitiko kasininkų patiektoms apyskaitoms. Atskaitomybė vedama gerai ir tvarkingai, pinigai laikomi bankuose.

Sinodas patvirtino patiektas apyskaitas, užgyrė Kolegijos ir kitų organų veiklą, priėmė Kolegijos sudarytą 1972 m. sąmatą ir leido ja naudotis. Sinodas taip pat priėmė paruoštos anketos projektą ir pavedė Kolegijai išsiuntinėti visiems mūsų Bažnyčios kunigams ir kuratoriams.

Sinodas nutarė: a) Kolegiją ir toliau rinkti iš aštuonių narių. Negalint sudaryti keturių dvasininkų, trūkumą užpildyti kuratoriais; b) kunigams, patarnaujantiems mūsų parapijiečiams ir sulaukusiems pensijos amžiaus, nuo 1972 m. liepos 1 d. mokėti paramos po 50 dol. per mėnesį; c) Kent universitetui pageidaujant, skirti jo skaityklai žurnalo "Mūsų Sparnai" vieną komplektą; d) Jaunimo II Kongresui paremti skirti auką 50 dol.

Diskusijose dėl "M. Sp." žurnalo buvo pasisakyta: vengti per didelį aštrumo kitų religijų atžvilgiu; vieną kitą straipsnį talpinti anglų kalba; žurnalo viršelį, kol galima, kaitalioti.

Sinodas vienbalsiai išrinko šešis naujus kuratorius: dr. Mariją Jankuviene, Stasį Neimaną, jr., Joną Pelanį, Eleną Tatorienę, Edmundą Tunkūną ir Adėlę Uzniene. Sinodo vardu juos gražiai pasveikino, linkėdami Dievo palaimos jų gyvenimo kelyje, Kolegijos prezidentas ir generalinis superintendentas.

Sekmadienį, birželio 25 d., buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos su Šv. Komunija. Pamaldas pravedė svečias senj. kun. A. Trakis, gener. suprnt. St. Neimanas ir suprnt. P. Dilys, dalyvaujant Sinodo dalyviams, svečiams ir mūsų Bažnyčios nariams. Turiningą pamokslą pasakė senj. kun. A. Trakis, pagrindan paimdamas II-jo laiško Timotiejui 3, 13-17 žodžius. Pamoksle buvo paliesti klausimai, prieš kuriuos yra atsidūrusi visa krikščionija. Sąryšy su ekumenizmu yra iškilę priešingumai. Vieni laiko savo Bažnyčios mokslą ir tradicijas nepakeičiamomis šventenybėmis ir pasisako griežtai prieš pakeitimus, bandant prisiderinti prie naujųjų laikų ir atsisako bendradarbiauti su kitomis krikščionių Bažnyčiomis. Kiti reikalauja visas Bažnyčias apjungti į vieną krikščionių bendriją.

Reformacija pagrįstai įrodė savo pranašumą prieš ankstyvesnę viduramžių Bažnyčią, pasireikšdama bendruomeniniu įvairumu ir paskiro žmogaus individualumu. Tą patį reiškinių matome Dievo sukurtame pasaulyje. Įvairume ir individualizme reiškiasi visos žmo-

Vaizdai išXXV Tremties Sinodo pietų. Nuotraukos — M. PUODŽIŪNO

nijos dvasiniai turtai, kuriuos kraštutinumai siekia sunaikinti.

Gyvenimas nestovi vietoje. Tad ir tradicijos, kintant gyvenimui, turi keistis. Tik Kristaus mokslas ir Evangelijų tiesos yra nekinčiamos, bet jos turi būti skelbiamos mūsų amžiaus žmogui suprantama kalba.

Pamaldoms vargonavo stud. Martynas Trakis. Pamaldas pajvairino duetu solistės: Br. Variakojienė ir Ida Tamulėnienė. Gener. suprnt. St. Neimanas, tartame žodyje, paminėjo sergančius ir mirusius mūsų Bažnyčios narius ir artimuosius laisvajame pasaulyje ir okup. Lietuvoje. Suprnt. P. Dilys priminė jaunimo vaidmenį mūsų Bažnyčiai ir jos ateičiai. Pabrėžė, kad Bažnyčios misija yra skelbti tiesą.

Po pamaldų visi dalyviai dalyvavo tradiciniuose pietuose, kuriuos paruošė Moterų D-ja vadovaujant kurt. El. Tatorienei. Sinodo direktorė kurt. H. Dilienė pasveikino ir supažindino su pietuose dalyvaujančiais svečiais, kurių tarpe buvo: senj. kun. A. Trakis, dr. A. Trakienė, J. ir A. Anysai, A. ir St. Lekšai, J. ir A. Pilmonai, M. Purvinas, J. Lampsatis, V. Uznys, J. Ivaška, J. Baumfeldas su šeima, Laima Kasparaitytė, Kornelija Bakšytė, Rūta Kleinaitytė ir kt. Pasveikino tik ką iš ligoninės grįžusią kurt. O. Tilindienę ir pareiškė užuojautą sergančiam kurt. J. Trečiokui. Visiems Jonams, Petrams ir Povilams buvo sudainuota ilgiausių metų. Sinodo vardu pareikšta nuoširdi padėka kurt. dr. Šabanienei už stambią mūsų Bažnyčiai auką ir visiems mūsų bažnytinės veiklos rėmėjams ir darbuotojams.

Sinodas padėkojo: senj. kun. A. Trakiui už pamaldų metu pasakytą turiningą pamokslą; solistėms už solo giedojimą; stud. M. Trakiui už vargonavimą; dr. P. Vaitaitienei už gražų bažnyčios ir salės savo lėšomis papuošimą; mūsų kunigams už teiktą per metus dvasinį patarnavimą; "Mūsų Sparnų" Redaktoriui ir redakcinei komisijai už taip didelį ir sunkų darbą periodiniai išleidžiant įdomų ir turiningą žurnalą; bažnyčios administratoriui kurt. P. Bružui ir kurt. J. Kregždei už bažnyčios ir aplinkos gerą tvarkymą ir priežiūrą (pastatyta nauja geležinė tvora, įvestas centrinis vėsinimas); Moterų D-jai ir šeiminkėms už Sinodo aprūpinimą maistu ir aptarnavimą; Kolegijai ir Chicagos parapijai už Sinodo sušaukimą, jo globojimą ir atliktus darbus; visiems fotografams už uolų nuotraukų darymą.

Gener. suprnt. St. Neimanui sukalbėjus maldą, XXV Tr. Sinodas buvo uždarytas. Sinodo posėdžiai praėjo darnioje dvasioje su viltimi ateičiai. Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia, kaip stovėjo, taip tebestovi lietuvių tautos ir lietuvių laisvių sargyboje.

KRISTUPAS GUDAITIS

Prof. dr. Kristupas GUDAITIS
Naumiestis, 1898.III.19 - Chicago, 1972.VIII.26

(Kun. Povilo Dilio atsisveikinimas su prof. dr. Kristupu Gudaičiu Evans laidojimo namuose, Chicagoje, 1972 m. rugpiūčio 28 ir 29 d. d.)

Rugpiūčio 28 d.

Giliai susijaudinę susirinkome atsisveikinti su vyru, kuris savo veikla, kaip medicinos srityje, taip ir bažnytiniame gyvenime, paliko nepamirštamus pėdsakus lietuvių tarpe.

Visas dr. Kristupo Gudaičio gyvenimas buvo didelis troškimas pažinti tiesą, išsigilinti į mūsų praeitį ir, remiantis turimais šaltiniais, aprašyti buvusią tikrovę. Jis visą laiką, iki paskutiniųjų gyvenimo dienų, vis tyrinėjo, ieškojo ir vis norėjo daugiau žinoti. Tas žinojimo ir pažinimo troškimas buvo priežastimi, kad jis nebuvo patenkintas savo būkle, kai I Pas. karas nedavė jam galimybės reguliariai lankyti mokyklos. Nežiūrint tokių kliūčių, jis 1922 m. įsigijo brandos atestatą, kad galėtų įstoti į universitetą. Jis jau buvo

subrendęs 24 metų vyras, kovojęs kaip savanoris už Lietuvos laisvę ir buvo sužeistas kautynėse su lenkais. Kaip jaunas humanitarinių mokslų studentas jis suprato, kad savo tautai jis galėtų geriau tarnauti būdamas gydytoju. Todėl Kaune studijuoja mediciną, o paskui studijas gilina užsienyje. Velionis specializavosi plaučių ir kaulų tuberkuliozės srityje ir suorganizuotuose prie Vytauto Didžiojo universiteto gydytojų pasitobulinimo kursuose skaitė paskaitas apie tų ligų gydymą. Paskui, jau po II Pas. karo, po išsigijimo Hamburgo univer. 1948 m. už darbą "Primaeres Lungencarcinom in Litauen; seine Ursachen und Pathologie" medicinos daktaro laipsnio, po metų dar parašė savo habilitacinį darbą "Plaučių tuberkuliozės kolapso terapija naujausių patologinių ir klinikinių tyrimų šviesoje". Jam buvo suteiktas ekstraordinarinio profesoriaus titulas Pinnebergo universitete.

Kaip matome, dr. Gudaitis medicinos srityje siekė vis gilyn ir gilyn, kad galėtų patenkinti net aukščiausius reikalavimus. Amerikoje jis dirbo kaip apskrities daktaras, Warren, Ill. iki paskutinių dienų, nepabodamas, kad jis jau seniai perviršijo dirbančiojo metus. Be to, jis aktyviai dalyvavo medicinos konferencijose, kaip Illinois Central Railways daktaras, arba Illinois Medical Association atstovas.

Velionio mediciniška veikla yra tik viena jo vaisingo gyvenimo pusė. Jis pasilieka visą laiką jo mylimos Ev. Liuteronų Bažnyčios aktyviu nariu. Jis rado laiko neprikl. Lietuvoje virš dešimt metų pirmininkauti Liet. Evangelikų Sąjungai, rašyti lietuvių evangelikų kultūriniais ir tautiniais klausimais, o nuo 1938 m. jis buvo Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčios Konsistorijos prezidentu. Nevertėtų užmiršti, kad tuo metu Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčia priklausė ne vien lietuviams, bet ir vokiečiams, ir latviams. Nelengva buvo rasti 30-ais metais, kada vokiečių nacionalizmas pradėjo atgyti, Konsistorijos prezidentą, kuris būtų visų trijų tautybių priimtas. Tačiau dr. Gudaitis sugebėjo stovėti Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčios priešakyje ir saugoti, kad Bažnyčia nepasidalintų. Tai yra istorinis velionio nuopelnas.

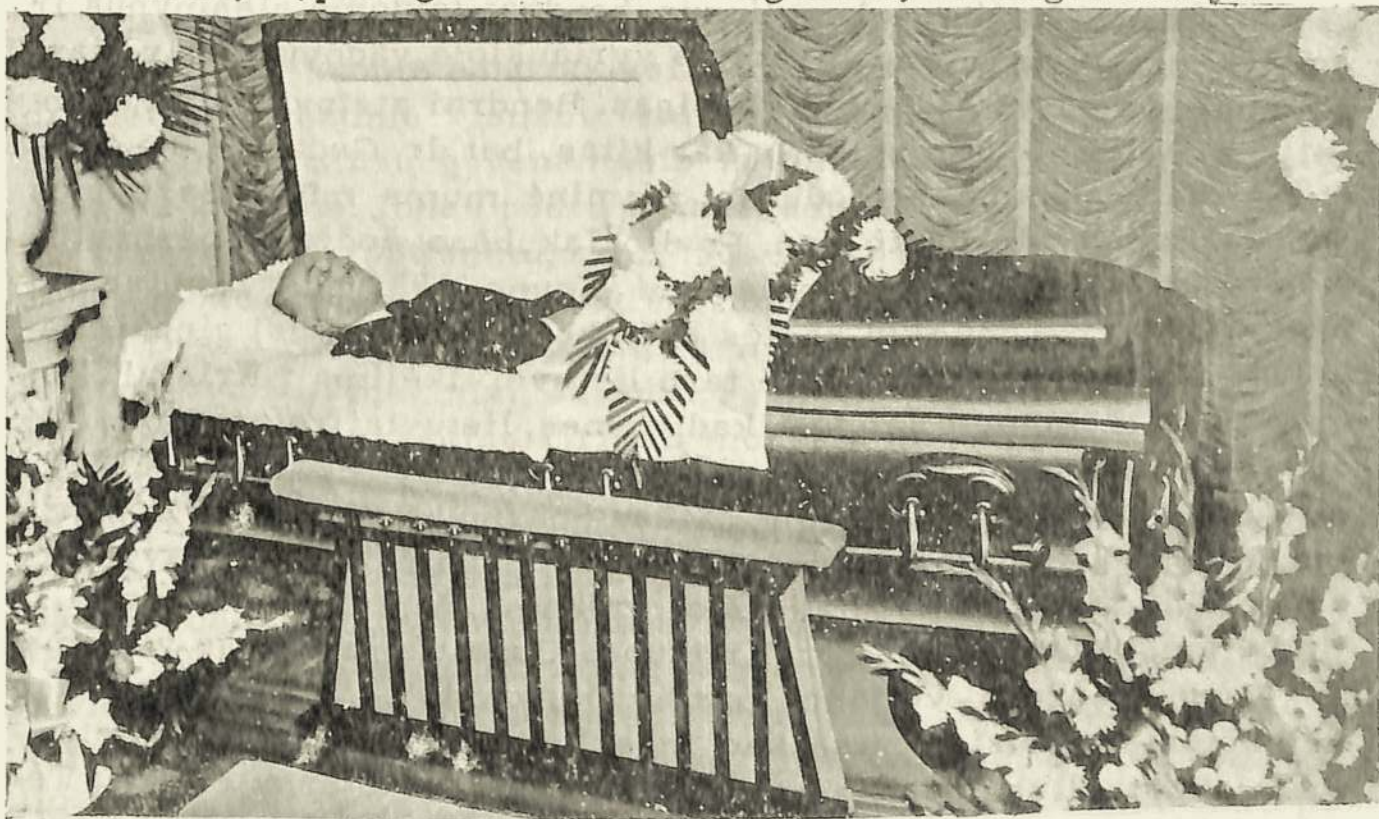
Po karo, Vokietijoje ir paskui Amerikoje, dr. Gudaitis gyvai domėjosi bažnytiniais reikalais. Jis organizuoja sinodus, o savo gi straipsniais evangelikų spaudoje, Liet. Enciklopedijoje ir veikalu "Lietuviai Evangelikai" velionis sau pastatė neužmirštamą paminklą.

Jis buvo artimas ir mums lietuviams ev. reformatams. Ekumeniškai nusistatęs, jis lankydavo Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios sinodus Biržuose ir tremtyje. Savo žodžiais stiprindavo sinodo dalyvius. Man asmeniškai teko susipažinti su mielu daktaru prieš 20 metų. Per tą laiką mes palaikydavome draugiškus ryšius, ypatingai kartu aptardavome Lietuvos protestantizmo padėtį, jo vietą Lietu-

vos istorijoje ir dabartyje. Dr. Gudaitis ragino mane kuo daugiau rinkti medžiagos taip svarbiam mūsų istorijos laikotarpiui, kada Reformacija pradėjo XVI-me amžiuje plėtotis Lietuvoje.

Jis nesitenkino jau išleista literatūra, kaip prof. Zenono Ivinskio, dr. Juozo Purickio, superintendente Jono Šepečio. Vakar vakare peržiūrėjau velionio per paskutinius 20 metų man rašytus laiškus. Kokį milžinišką tiesos ieškojimą juose radau! Aukštai jis vertino nelietuvius mokslininkus, kurie rašė apie Reformaciją: Stanislovą Kotą, Juozą Lukaszewicz ir kt. Bet ir to jam neužteko. Jis manpasisakė turįs virš 600 puslapių medžiagos jo mylimai temai "Reformacijos pradžia Lietuvoje". Visą laiką jis norėjo įsigyti Christopho Hartknocho XVII a. išleistą veikalą: "Alt und neues Preussen, oder preussischer Historien zwei Teile". Šiandie tas veikalas yra bibliografinė retenybė ir jį galima skaityti tik bibliotekose. Galu gale kartu su velioniu suradome tą knygą. Po susipažinimo su turiniu, dr. Gudaitis tuojau savo lėšomis nufotografavo visą, virš 800 puslapių, leidinį. Jo turtingoje bažnytinės istorijos kolekcijoje galima dabar rasti ir Hartknocho minėtą veikalą. Gaila, kad dr. Gudaičiui nebeteko išleisti jo planuoto veikalo apie protestantizmo pradžią Lietuvoje.

Brangaus velionio nuopelnus įvertinant galima tvirtinti, kad jo gyvenimo draugė, jo mylima žmona Elzė, jeigu ir netiesioginiai, jam nemažai padėjo. Visuomet rami, visuomet pasiruošusi su vyru pasitarti, ji sukūrė palaimintą namų atmosferą, kurioje jos vyras galėjo ramiai tęsti savo kūrybinį darbą. Už tai jai šiandie lietuvių visuomenė, o ypačingai lietuviai evangelikai, širdingai dėkoja.

Velionis prof. dr. Kristupas GUDAITIS Mažeika - Evans koplyčioje. Nuotrauka — M. NAGIO

Dr. Gudaičio asmenyje medicinos daktaras ir bažnytinis veikėjas sutarė, sutarė net tuo laiku, kada tai buvo beveik neįmanomas dalykas. Velionis nepasidavė laiko dvasiai, kada medicina ir religija neturėjo beveik nieko bendro. Jis nepasidarė pasyviu krikščioniu, bet jo gilus, gyvas tikėjimas padėjo jam ieškoti harmonijos tarp religijos ir medicinos mokslų.

Jeigu mes šiandie visi, kurie pažinome dr. Gudaitį liūdime, tai tegu Šv. Rašto žodžiai mus paguodžia: "Jo darbai sekė jį" (Apreiškimas Jonui 14, 13).

Rugpiūčio 29 d. (gedulingų pamaldų metu).

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios vardu noriu pasakyti paskutinį sudieu mūsų mylimam daktarui Gudaičiui. Draugiški santykiai tarp paskutinio neprikl. Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčios Konsistorijos prezidento ir mūsų Bažnyčios tęsėsi virš 40 metų. Dr. Gudaitis, nagrinėdamas evangelikų padėtį Lietuvoje, visuomet pabrėždavo, kad lietuviai liuteronai ir reformatai yra tie, kurie, suvienyti tikėjimu gyvam Trivieniam Dievui, turėjo dvasinę įtaką į Lietuvos religinį gyvenimą ir galvosena.

Savo raštuose velionis ne vieną kartą, remdamasis šaltiniais, nurodinėdavo ir išryškindavo mus jungiančius momentus. Turime bendrą sakyklą, bendrus chorus. Kartu bendradarbiaujame evangeliškoje spaudoje. Sinoduose vieni kviečia kitų atstovus-svečius. Buvo organizuotas bendras Vydūno vardo jaunimo būrelis, šaukiami bendri Ev. Jaunimo suvažiavimai. Lietuvoje turėjome bendrus protestantams kariams kapelionus, bendrai leidome giesmynus ir maldaknyges. Skautų organizacijos vyriausioje vadovybėje ir šiandie yra evangelikams bendras kunigas. Bendrai atstovaujame evangelikus Švietimo Taryboje. Ne kas kitas, bet dr. Gudaitis, čia išėivijoje, dalyvaudamas sinoduose, priminė mums mūsų Bažnyčios general. superintendento kun. Povilo Jakubėno žodžius, pasakytus bendrame evangelikų suvažiavime Kaune 1936 m.: "Jau seniai praėjo tie laikai, kada dėl raidės buvo keliami didžiausi ginčai. Dabar atėjo laikas, kartu gilinti tarp lietuvių tikėjimą į Kristų". Todėl yra suprantamas dalykas, kad ir mes, lietuviai reformatai, liūdime, dr. Gudaičiui atsiskyrus iš mūsų tarpo.

Visų reformatų-Kolegijos, "Mūsų Sparnų" Redakcinės Komisijos, Moterų Draugijos, Jaunimo Ratelio, mano šeimos ir savo vardu reiškiu gilią užuojautą našlei, vaikams, žentui, visai šeimai ir lietuviams liuteronams. Dr. Kristupas Gudaitis priklausė visiems.

Tegu brangaus velionio pastangos, jo idėjos sustiprina mūsų krikščionišką nusistatymą, kad mes lietuviai, liuteronai ir reformatai, kartu dirbtume šiame ekumeniniame laikotarpyje mūsų Tėvynės Lietuvos labui ir tarnautumėme visai tautai ir visai žmonijai.

JONAS STAKIONIS

Apie pulkininką leitenantą Joną Stakionį reikalingų biografinių žinių, prie geriausių pastangų, gauti nepavyko. Taipgi apie jį nieko nėra ir LE. Tenka tenkintis atsiminimais. Artimiau su juo teko bendradarbiauti lankant mokyklą. Todėl ir atsiminimuose tas laikotarpis plačiau paliestas.

Plk. ltn. J. Stakionis gimė 1897 m. Mažutiškių km., Biržų vls. ir aps. ev. reformato mažražemio ūkininko šeimoje. Buvo neaukšto ūgio, malonaus, ramaus būdo, tylus ir mėgo vienumą.

1904 m. rudenį Medeikiuose buvo atidaryta pradžios mokykla, bet po 1905 m. revoliucijos dvejis metus ji neveikė. Per tą laiką, kaimo pietiniame gale, buvo pastatytas mokyklai medinis namas. Mokyklos vedėju buvo lietuvis mkt. Šlapikas. Šią mokyklą lankė ir ją baigė Jonas Stakionis. Jonas iš savo gimtojo kaimo į Medeikius žingsniavo kasdien apie 3 km (nuo 1907 iki 1910 m.).

1910 m. J. Stakionis įstojo, išlaikęs įstoj. egzaminus, į Biržų miesto keturklasę mokyklą. Mokslui jis turėjo gabumų ir noro. Pamokų ruošimui didelių pastangų nedėjo, bet pažymius turėjo gerus. Klasėje visą laiką Jonas sėdėjo pirmame suole. Iškviestam pamoką atsakyti mokiniui jis stengdavosi įvairiais būdais padėti, kai pastarasis nebūdavo tinkamai paruošęs pamokos. Klasėje šalinosi nuo išdaigaujančių, kurie jį pravardžiuodavo "zakis", atsieit-
zuikis.

Poetas St. Dagilis, nors ir tolimesnį giminaitį, Joną remdavo materialiai. Buvome bendraklasiai nuo pat pirmų mokslo metų, o du metus gyvenome viename kambaryje kartu su Petru Šernu ir Jokūbu Dagiū. Mūsų gyvenamasis namas stovėjo greta St. Dagilio gražios sodybos. Jonas poetą dažnai lankydavo.

Vasaros atostogų metu, kun. P. Jakubėno rekomenduotas, 1913 m. Jonas mokė dvare už Pabiržės savininko vaikus, -berniuką ir mergaitę. Dvaro romantinė aplinka, savininkų lietuvių tėviška globa ir malonūs vaikai-mokiniai, sužadino Jono būdo jautriąją stygą. Jis pradėjo kurti eilėraščius. Grįžo į mokyklą su pluoštu eilėraščių ir apsakymėlių. Savo kūrinis paskaitydavo St. Dagiliui. Poeto namuose gyveno trys mokinės, jo giminaitės: Katrė ir Matilda Mikelėnaitės iš Mažutiškių ir Matilda Šlykaitė iš Užušilių. Retkarčiais St. Dagilio namuose, sekmadieniais, įvykdavo literatūrinės popietės. Jonas skaitydavo savo kūrinis, mes su mergaitėmis padeklamuodavome kitų poetų eilėraščius, jų tarpe ir St. Dagilio. Į J. Stakionio kūrybą ir jos pažangą, neabejotinai, turėjo didelės įtakos St. Dagilio nurodymai ir paskatinimas. Jo eilėraščiai buvo romantinio pobūdžio, turėjo epitafijų ir ekslibrisų. Kūryboje vyravo kaimo bui-

tis, dvaro aplinka ir mokinių gyvenimas.

Sumanė J. Stakionis savo kūrinius surašyti į sąsiuvinius ir paskleisti mokinių tarpe. Mudu nutarėme pirmą sąsiuvinį paruošti 1913 m. gale. Tą leidinėlių pavadinome "Vainikai". Viršelyje nupiešiau spalvotą gėlių žiedų vainiką ir nežymioje vietoje pasirašiau "Kurmis". Pokiekvienu mano ranka perrašytu kūriniu padėjau autorius slapyvardį, kurio dabar nebepprisimenu. Sąsiuvinį davėme tik patikimiems mokiniams pasiskaityti namuose. Tuo laiku bet kokių lietuvių kalba raštų platinimas mokykloje buvo rusų valdžios draudžiamas. Antro sąsiuvinio nebeišdrįsime ruošti, nes buvo pavojus, kad klasėje esą ruskeliai mokiniai galėjo sužinoti ir pranešti mokyklos vedėjui.

1914 m. vasarą nutarėme suruošti kaime vaidinimą. Jonas surado St. Dagilio bibliotekoje tinkamą veikalą "Sekminių Vainikai", kurio pastatymui reikėjo septynių asmenų. Dar prieš mokslo pabaigą sudarėme vaidintojų sąstatą iš mokinių ir kaimo jaunimo: Katrė ir Matilda Mikelėnaitės ir Jonas Stakionis iš Mažutiškių, Alvyna Dagilytė, Kostas Mikelėnas ir aš iš Paberžių ir Jokūbas Dagys iš Vinkšninių. Mokslui pasibaigus mano tėvo svirne įvyko keletas repeticijų. Vaidinimo ruošimo sumanytojas Jonas vėl buvo pakviestas į tą patį dvarą vaikų mokyti, gi J. Dagys nebelankė repeticijų. Taip pradėtas vaidinimas ir nebeįvyko.

J. Stakionis mokyklą baigė labai gerais pažymiais 1914 m. Poeto St. Dagilio patartas ir materialiai paremtas Jonas išvyko į tolimą Sibirą. Semipalatinsko miesto gimnazijoje mokytojavo Jonas Yčas, poeto Dagilio sesers sūnus. J. Yčo globojamas, Stakionis ruošėsi būti mokytoju. Mudviejų ryšiai nutrūko, kai 1915 m. pavasarį buvau paimtas į Rusijos kariuomenę.

1916 m. J. Stakionį taip pat paėmė į kariuomenę. Baigęs karo meto karo mokyklą, kaip karininkas, tarnavo kariuomenės dalyse Sibire.

1917 m. gegužės mėn., žygyje palei frontą iš Voluinės į Galiciją, Radzvilov mieste netikėtai gavau J. Stakionio laišką, rašytą iš Tomsko miesto Sibire. Laiške rašė apie lietuvių veikimą ir savo gyvenimą. Parašė taip pat, kad iš Omsko į Tomską buvo atvykęs karininkas K. Škirpa, kuris lietuvių susirinkimuose darė pranešimus tautiniais reikalais ir apie Lietuvą. Pranešimai Jonui padarė gilų įspūdį. Tų pačių metų rudenį atvykęs į Tomską, Jono neberadau. Jis jau buvo išvykęs į Europos Rusiją.

Grižęs tėvynės kar. J. Stakionis stoji Lietuvos kariuomenės ir su 8 pėst. K. K. Vaidoto pulku dalyvavo kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės. Kovoms pasibaigus, jo pulkas užėmė barą Dubingiai-Joniškis-Labanoras palei demarkacinę liniją su Lenkija. Čia Jonas susipažino su jauna tos vietos mokytoja, kurią, pulkui 1921 m. pastoviai apsistojus Šiauliuose, po kelerių metų vedė.

Lietuviai kolchozininkai nuo žiemos šalčių ginasi malkomis

Pagal žemės reformos įstatymą J. Stakionis gavo 8 ha žemės Parovėjos dvare palei vieškelį Parovėja-Spalviškiai. Prie vieškelio Parovėja-Medeikiai pasistatė gražų medinį gyv. namą ir kitus trobesius. Aprūpinęs ūkį gyvuoju ir negyvuoju inventoriumi, pavėdė jį tvarkyti savo jaunesniam broliui Stanislovui.

Baigus J. Stakioniui aukštuosius karininkų kursus A. Panemunėje, 1926 m. rudenį jis buvo paskirtas į I pėstin. divizijos štabą Panevėžyje. Čia mudu susitikome, nes aš nuo 1926 m. sausio 1 d. ėjau Šaulių S-gos I apygardos vado pareigas. Keletą kartų lankiaus jo namuose. Augino dukrelę. Prisiminus mokyklos laikus, parodyčiau jam storoką, mano ranka prirašytą, sąsiuvinį su mūsų leidinio viršeliu. Ten tilpo visi ano meto Jono kūriniai. Jam buvo malonus netikėtumas. Kai ką iš savo kūrinių jis talpino "Kariškių Žodyje".

J. Stakionis, pakėlus jį į kapitono laipsnį, buvo paskirtas į 4 pėst. k. Mindaugo pulką, kur ėjo pulko adjutanto ir kuopos vado pareigas. 1935 m. jis buvo perkeltas į I-jo Lietuvos Prezidento Karo Mokyklą ir buvo paskirtas 2-os kadro kariūnų kuopos vadu. Čia Jonas gavo savo mėgiamą mokytojo ir auklėtojo darbą. Į tas atsakingas pareigas, -ruošti karininkus, jį atvedė jo pareigingumas, stropumas, darbštumas, sumanumas ir tėvynės meilė.

Apie J. Stakionį, savo mielą kuopos vadą, buvusį kariūnas ltn. L. Bileris, žurnalo "Karys" administratorius, taip atsiliepia: "Kapitonas Stakionis atvyko į I-o LP Karo Mokyklą 1935 m. vasaros pabaigoje. Jis buvo paskirtas 2-os kadro kuopos vadu XVIII laidos. Iš pirmos dienos kpt. Stakionis mums (kariūnams) padarė gerą įspūdį. Jis buvo labai rūpestingas, griežtokas (gal daugiau tėviškas) ir niekad be reikalo su bausmėmis nesišvaistė. Drausmę stengdavosi palaikyti ne bausmėmis, bet išašmoninimu, ir tas jam gerai sekėsi.

Jis buvo malonaus būdo, visada švariai ir tvarkingai apsirengęs. Geras pavyzdys kariūnams. Čia prisiminsiu vieną epizodą tik jam perėmus 2-ą k. kuopą. Ligi tol, norint išeiti į miestą, reikėdavo išlaikyti 3 egzaminus: pasisveikinimas, raportavimas ir šaudymas. Vieną šeštadienį, laikant "paskutinį egzaminą"-šaudymą, kariūnas Pabedinskas neišpildė sąlygų. Ltn. Sakalauskas ir sako jam: "Kariūnas Pabedinskas, kaip susitarta". Tai reiškė, kad neišeisi šiandien į miestą. Tą išgirdo toliau stovėjęs kpt. Stakionis. Jo paklaustas ltn. Sakalas paaiškino apie tuos susitarimus. Čia pat kpt. Stakionis pareiškė, kad įvykis su kariūnu yra kažkas panašus į neoficialų nubaudimą už šaudymą. Jo nuomone, kad už šaudymą negalima bausiti, nes karys niekad nesušaudys gerai, jei žinos būsiąs nubaustas. Nuo šiol įsakė už šaudymą daugiau kariūnų nebausti. Savaime aišku, kariūnams tai buvo labai gera žinia.

Mjr. Stakionis ypatingą dėmesį kreipė į taktinį mokymą lauke. Jo vadovavimo metu, skyriaus, būrio ir kuopos taktiniai pratimai būdavo pravedami metodingiau ir nuodugniau, negu anksčiau. Jis pats visada dalyvaudavo pratimuose, būdavo gerai pasiruošęs pratimui ir to reikalaujavo iš karininkų ir kariūnų. Baigiant mokyklą mes pasijutome gana stiprūs mažų dalinių taktikoje ir pakankamai parengti būrio vado pareigoms pulkuose. Tai buvo pasiekta mjr. Stakionio darbo ir rūpestingumo dėka".

Kai 1939 m. iš Rusijos komunistų malonės "Vilnius tapo mūsų, o mes rusų" ir kai lietingą rudens dieną Lietuvos kariuomenės daliniai įžengė į Vilnių, mjr. Stakionis 1939 m. lapkričio mėn. buvo paskirtas Tauragės aps. karo komendantu. 1940 m. vasario 16 d. jis buvo pakeltas į pulkininko leitenanto laipsnį. Karo komendanto pareigose išbuvo apie pusę metų.

1940 m. birželio 15 d. raudonajai armijai užgrobęs Lietuvą, komendantams reikėjo daug kantrybės ir sumanumo, kad nepatekti į rusų komunistines pinkles. Veik pusę visų karo komendantų rusai ištrėmė vergų darbams į Sibirą. Plk. ltn. J. Stakionis liko nepalietas. Panaikinus komendantūras, J. Stakionis buvo paskirtas į 29 raudonosios armijos korpuso 297 pulką štabo viršininku Vilniuje. Tose pareigose išbuvo iki Sov. Rusijos su Vokietija karo pradžios. Prasidėjus karui, kartu su kitais pulko karininkais lietuviais, jam pasisekė likti Vilniuje.

Vokiečių okupacijos metu J. Stakionis mokytojavo. Antrą kartą rusų bolševikams užgrobęs Lietuvą, po trumpo laiko, tęsė mokytojo darbą Medeikių vidurinėje mokykloje, pradžioje eidamas mokyklos vedėjo pareigas. Po kelių metų jis su šeima išvyko į Vilnių, kur ir mirė. Abejotina ar tas jo išvykimas buvo laisvanoriškas. Nei jo, nei mano artimieji, man prašant, nesuteikė net pačių elementarinių žinių: kada mirė, kur palaidotas ir mirties priežastis.

Po viso jo nueito nelengvo gyvenimo kelio, palinkėsiu jam amžino ir ramaus poilsio gimtojoje žemėje.

1863 M. SUKILIMO LEMIAMASIS MŪŠIS

Turtinga Biržų krašto istorija. Biržai yra perpinti įvairiais, visą Lietuvą liečiančiais, svarbios reikšmės įvykiais. Nedaug kas ir iš vyresniosios kartos žino, kad 1863 metų sukilimo didieji mūšiai su Rusijos kariuomene vyko ne kurioje kitoje Lietuvos vietoje, bet Biržų krašte.

SUKILIMO IŠSIVYSTYMAS

1863 m. sukilimas iškilo tuo laiku, kada gaivališkai ir nesulaukiamai vystėsi valstiečių pasipriešinimas 1861 m. baudžiavinei reformai. Rusijos caras Aleksandras II 1861. II. 19 (III. 3) manifestu paskelbė visoje Rusijos imperijoje baudžiavos panaikinimą ir pagrindinius principus valstiečių būviui sutvarkyti. Bendrieji nuostatai skelbė, jog visos Rusijos valstiečiai esą teisiškai laisvi, jiems sudaroma nauja administracija-savivalda ir kad ta žemė, kurią jie naudojo, lieka nuolatiniam naudojimui už nustatytas prievoles. Reforma turėjo būti pravesta per dvejus metus, o tų dvejų metų bėgyje valstiečiai privalėjo atlikinėti ir toliau dvarininkams visas buvusias baudžiavines prievoles. Įstatymai suteikė valstiečiams asmens laisvę, bet jie tapo laikiniais prievolinkais, negavo nuosavybės žemės ir jos išpirkimas buvo atidėtas.

Valstiečiai laukė visiškos laisvės, visų baudžiavos prievolių panaikinimo ir nemokamos skirtinės žemės. Paskelbtoji reforma nesuteikė jiems, kaip valstiečiai troško ir suprato, nei žadėtos laisvės, nei žemės. Viena iš svarbiausių valstiečių kovos priešasčių buvo žemė, kurią jie laikė nuo amžių sava. Sužinoję apie "laisvę", kuri jiems buvo paties caro paskelbta, nebenorėjo klausyti dvaro valdžios, norėjo tučtuojau nutraukti įkyrėjusius ryšius su dvarininkais. Vyriausybės paskelbtą įstatymą valstiečiai savaip išsiaiškino, kaip baudžiavos panaikinimą nuo paskelbimo dienos ir nustojo eiti lažą, atlikti inventorines prievoles, vykdyti reformos nuostatų reikalavimus.

Valstiečių bruzdėjimai prasidėjo daugiausia tuose dvaruose, kur buvo didelės inventorinės prievolės, kur vyravo lažas, kur buvo sunki padėtis ir iki reformos ir kur jų tarpe pasireiškė vadai ir plito agitacija. Jie rinkdavosi miniomis, eidavo iš dvaro į dvarą, kviesdavo prisidėti kitus valstiečius ir palaikydavo tarp savęs ryšius. Valstiečių nepaklusnumui sudrausti, jų pasipriešinimui palaužti, dvarai ėmė šauktis rusų valdžios pagalbos, kuri paklusniai vykdė dvarininkų norus ir siuntinėjo karinius dalinius egzekucijoms vykdyti. Neklusnieji valstiečiai būdavo išplakami rykštėmis, areš-

tuojami ir sodinami į kalėjimus, kai kurie net ištremiami į Rusijos gilumą. Neramiuose kaimuose būdavo apgyvendinami kareiviai, kuriuos gyventojai turėjo išlaikyti-maitinti. Vienok valstiečiai priešinosi netgi kareivių komandoms, vaduodami suimtuosius savo vadovus. Apsiginklavę lazdomis (pagaliais) valstiečiai slaptai rinkdavosi, pastatydavo keliuose sargybas, siųsdavo pasiuntinius į miestus ieškoti tikrosios teisybės. Baudžiauninkus malšinant buvo įvykdyta daug žiaurių egzekucijų.

Po manifesto paskelbimo prasidėjęs visoje Lietuvoje lokalinio pobūdžio valstiečių judėjimas, nukreiptas prieš vietinius dvarininkus ir administraciją, nebuvo lemiamuju veiksmu, skatinusiu juos jungtis sukilimui. Valstiečių kova už žemę ir laisvę ir po 1863 m. sukilimo dar ilgą laiką tęsėsi. Prasidėjęs valstiečių judėjimas tik paspartino sukilimo iššaukimą.

Lenkijoje, taip pat ir Lietuvoje, sukilimines nuotaikas išugdė policinis Rusijos režimas, emigrantų spaudos skelbiamoji krašto išsilaisvinimo idėja, besimokančios jaunuomenės revoliucinis sąjūdis, rengiamos religinės-politinės manifestacijos. Lenkijoje vykęs lenkų tautinis išsivadavimo judėjimas, nukreiptas prieš carizmą, veikė ir Lietuvos visuomenę. Visuomenės sukurstymui prieš Rusiją, platesnių masių įkaitinimui, lietuviškų gubernijų miestuose nuo 1861 m. pavasario buvo pradėtos rengti didelės prolenkiškos manifestacijos, skirtos Horodles ir Liublino unijoms ir kitokiems ryšiams su Lenkija paminėti. Manifestacijos vyko šūkiu: už Lenkijos nepriklausomybę ir jos atkūrimą su 1772 m. Žečpospolitos sienomis. Manifestacijose daugiausia dalyvaudavo lenkiškoji Lietuvos bajorija, iš jos kilusi valdininkija, inteligentija, miestų visuomenė, radikaliai nusiteikusi šlėkta, besimokantis jaunimas ir progresyvioji karininkija. Tūkstantinės manifestacijos gatvėse susidurdavo su policija ir kariuomene, kaip tai buvo 1861. VII. 31 Kaune ir 1861. VIII. 11 Vilniuje. Tokios religinės-politinės manifestacijos plačiai vyko 1861 m. ir Kauno gubernijoje: birželio 12 - Panevėžyje (Biržai tuo laiku priklausė Panevėžio aps.), liepos 2 - Utenoje, Raguvoje, Zarasuose, rugpiučio 20 - Raseiniuose, lapkričio 1 ir 30 - Telšiuose, gruodžio 18 - Šiauliuose.

Manifestacijų rengėjai ir jų šalininkai stengėsi valstiečių judėjimą palenkti į savo pusę. Kai kurie bajorai, dvarininkai stengėsi suartėti su liaudimi, rengdami valstiečiams puotas, prisitaikydami prie jų ir net persirengdami sermėgomis. Tačiau valstiečiai į tas manifestacijas žiūrėjo abejingai. Valstiečiai su nekantrumu laukė 1863. II. 19 d., t. y., naujo caro manifesto paskelbimo, kad žemė nemokamai atiduodama valstiečiams ir daugiau nebebus privalomų prievolių. Bet valstiečių viltys sulaukti naujo caro manifesto neišsipildė ir jų bruzdėjimai pasidarė grėsmingi.

Kad Lietuvos valstiečiai, ypač Kauno gubernijos, gausiau daly-

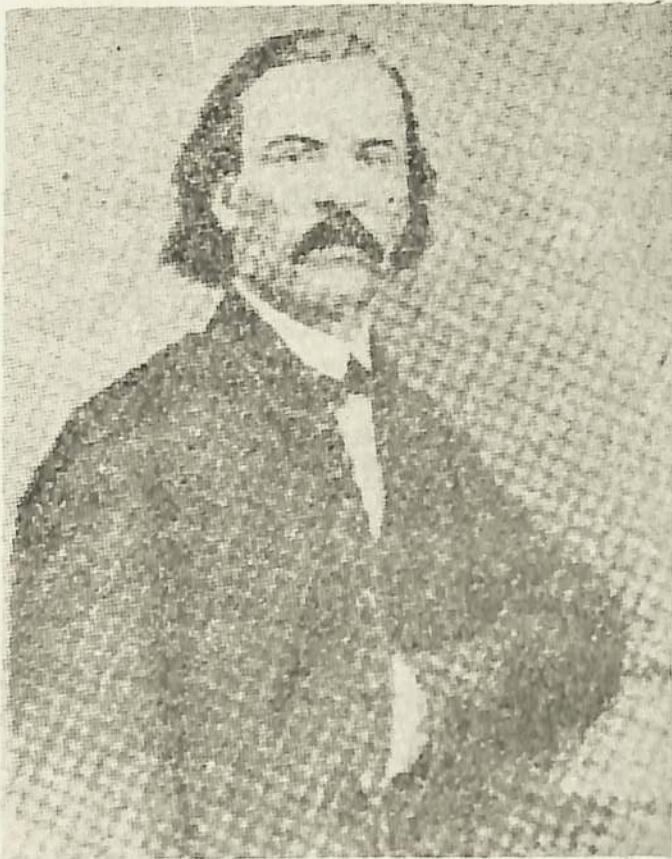
vavo 1863 m. sukilime, pagrindinę reikšmę turėjo katalikybė. Katalikų kunigai valdė lietuvių liaudies masių sielą. Valstiečiai didžiuoju buvo bemoksliai ir beraščiai, dievobaimingumu persunkti, sufanatizuoti ir didelėje kunigų įtakoje. Katalikų kunigija, gausiai sukilime dalyvaudama, įtraukė ir lietuvius valstiečius kovoti ne vien už katalikybę, bet ir už lietuvių tautai svetimą reikalą, - už lenkiškumą ir Lenkiją. Lietuvoje sukilimo siela buvo Romos katalikų dvasininkija.

Iškilusių neramumų greitesniam palaužimui rusų vyriausybė 1862 m. spalio 23 d. įsaku paskelbė jaunuomenės, ypač miestų, ėmimą ir rekrutus. Jaunimo ėmimas į rusų kariuomenę davė priešingus rezultatus ir sudarė postūmį pradėti sukilimą. Pasipriešinimas rekrutų ėmimui pasidarė visuotinis. Jauni vyrai pradėjo slapstytis miškuose ir priešintis vyriausybei su ginklu rankose. Taipgi pradėjo puldinėti dvarus, vyriausybės įstaigas, atėminėti iš policijos paimtus rekrutus. Atimtieji rekrutai papildė ginkluotas grupes, jų skaičius kasdien didėjo ir jie sudarė pirmuosius sukilėlių būrelius. Dvarų ir karinių dalinių užimtų pastatų padeginėjimai, dvarų užpuolimai ypač padažnėjo 1863 m. sausio-vasario mėnesiais. Šie reiškiniai iššaukė perankstyvą, nespėjus tinkamai parengti ir geriau suorganizuoti, sukilimo paskelbimą.

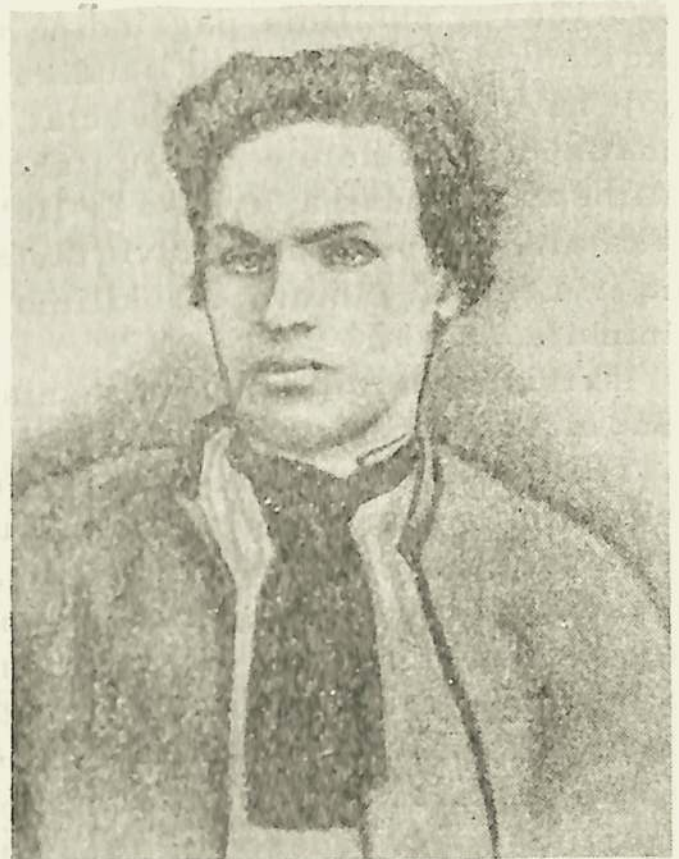
Neramumams plečiantis Vilniaus apygardos generalgubernatorius V. Nazimovas pašaukė į Lietuvą didelį kiekį rusų kariuomenės. Lietuvoje karo stovis buvo įvestas 1861 m. rugpiūčio 9 d., o karinis-policinis režimas - 1863 m. sausio 16 d.

1861 m. prasidėjęs prieš rusus sąjūdis buvo gaivališko pobūdžio. Pogrindyje Lietuvos Veiklos Komitetas sukilimui rengti buvo sudarytas Vilniuje tik 1862 m. vasarą iš radikaliosios srovės, taip vad. "raudonųjų" veikėjų. Jam vadovavo radikalusis bajoras, liaudies tribūnas, Kostas Kalinauskas (Kalinowski), baigęs juridinius mokslus Petrapilyje ir rašęs gudų kalba atsišaukimus "Mužyskaja Pravda". Kalinauskas kovojo už Lietuvos savarankiškumą, nenorėjo pripažinti Varšuvai vyresniškumo ir Lietuvos sukilimui rengti komiteto pavaldumo Varšuvai. Prasidėjęs sukilimui Lenkijoje, tuo pačiu laiku turėjo prasidėti sukilimas ir Lietuvoje, Baltgudijoje ir Ukrainoje.

1863 m. sukilimui Lenkijoje vadovavo Varšuvos Centrinis Komitetas, suorganizuotas irgi radikalios, t. y., "raudonųjų" srovės veikėjų. Vėliau šis komitetas, patekęs konservatyviųjų, t. y., "baltųjų" srovės įtakoje, persiorganizavo į Lenkijos Laikinąją Tautinę Vyriausybę. Varšuvos Centrinis Tautinis Komitetas sukilimą Lenkijoje paskelbė 1863. I. 22 (II. 3) manifestu. Manifestas reikalavo atstatyti Lenkiją su 1772 m. sienomis, t. y., reikalauta prijungti prie Lenkijos Lietuvą, Baltgudiją ir dalį Ukrainos žemių. Šio komiteto buvo priimti du dekretai skirti Lietuvos sukilimui. Dekretai lietu-

Jokūbas GEIŠTARAS
Lietuvos sukilimo komiteto vadovas
1827 - 1892

Kostas KALINAUSKAS
Lietuvos sukilimo komiteto vadovas
1836 - 1864

vių kalba: "Nuog tikras Lenkų aukszciausi wiresnibes wisas karalistes musu"-buvo išplatinti Lietuvoje. Dekretai skelbė, jog visi piliečiai bus lygūs prieš įstatymus, valstiečiai atleidžiami nuo visų prievolių dvarininkams, jie bus laikomi dirbamų žemių savininkais, sukilime dalyvavusieji bežemiai gaus mažiausia tris margus žemės ir nuo tos dienos niekas neturės klausyti rusų valdžios. Dekretai su šūkiu "Už Wiera ir Tewine" šaukė išvaduoti Lenkiją ir numesti rusų jungą.

Lietuvoje "raudonųjų" komitetas sukilimą paskelbė 1863.II.1(13). Lietuvos bajorai, įvykių užklupti, sudarė konservatorių srovės, t.y., "baltųjų" komitetą, kuris pripažino Lenkijos Laikinąją Tautos vyriausybę vyriausiuoju organu sukilimui vadovauti. Kalinauskas nors ir protestavo, vienok buvo priverstas paklusti Varšuvos įsakymui ir "raudonųjų" komitetas turėjo likviduotis. Lietuvos pagrindžio valdžią "baltieji" perėmė 1863 m. kovo 10-11 d. "Baltųjų" sudarytai bajoriškai Lietuvos provincijas valdančiai Vadybai vadovavo Kauno dvarininkas Jokūbas Geistaras (Gieysztor), aktyviausias konservatyviųjų srovės lyderis Lietuvoje. Lietuvos skyriuje vyravo unijinės nuotaikos ir jis buvo pavaldus Varšuvai.

Gubernijoms ir apskritims civiliniai komisarai, kariniai vadai, sukilėlių būrių vadai, daugiausia buvo bajorai. 1863 m. sausio-vasario mėn. sukilimas Lietuvoje nesulaikomai plėtėsi, apimdamas vis naujas vietas. Sukilėlių būrių skaičius greit augo. Daugelyje

Lietuvos vietų sukilimas prasidėjo vienu metu. Sukilėlių būriai spontaniškai pradėjo atvirą kovą su rusų kariuomene ir policija. Vasario-balandžio mėn. sukilimas jau buvo apėmęs beveik visą Lietuvą. Pradiniame sukilimo etape sukilėlių būriai veikė atskirai ir atkaklūs mūšiai vyko įvairiose Lietuvos vietose. Kauno gubernijoje sukilimas vystėsi sėkmingai.

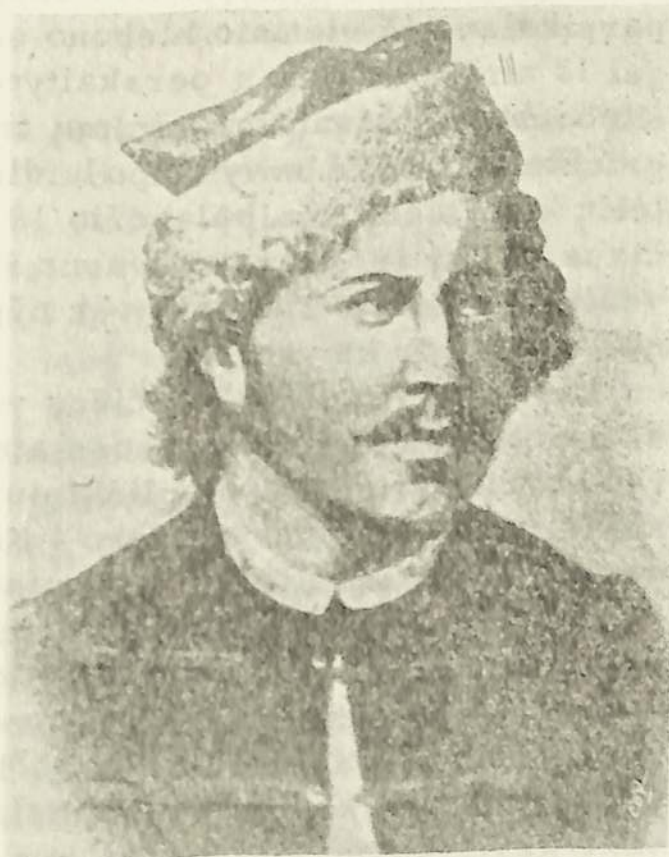
BIRŽŲ MŪŠIS

1863 m. kovo mėn. iš Petrapilio į Vilnių atvyko rusų kariuomenės generalinio štabo kapitonas Zigmantas Sierakauskas, kilęs iš Volinijos. Jis buvo paskirtas Kauno gubernijos sukilėlių vadu (vaidada). Z. Sierakauskas, radikalių pažiūrų ir pasivadinęs slapyvardžiu "Dolengo", su Lietuvos skyriaus atstovais sudarė Lietuvos sukilimo planą. Į planą pirmoje eilėje įėjo Daugpilio tvirtovės paėmimas ir Palangos užėmimas.

Sierakausko vadovybėje balandžio 6(18)-7(19) d. d. daugelis atskirų sukilėlių būrių susijungė į vieną, kariuomenės pavyzdžiu suorganizuotą, sukilėlių kariuomenę. Ši kariuomenė išaugo iki 2500 žmonių. Per Andrioniškio miškus sukilėlių būriai atvyko į Anykščių apylinkes. Čia, Terezboros palivarke, Sierakauskas drauge su kitais vadais tvarkė sukilėlių kariuomenę, paskirstė ją į devynis batalionus, maždaug po 300 vyrų į kiekvieną. Batalionų vadais daugumoje buvo karininkai. Batalionus padalijo į būrius, būrius į sky-

Zigmantas SIERAKAUSKAS
Sukilėlių kariuomenės karo vadas
1827 - 1863

Boleslovas KOLYŠKA
Sukilėlių kariuomenės grupės vadas
1838 - 1863

rius su atitinkamais vadais. Sukilėliai buvo kariškai apmokomi, ugdoma jų karinė drausmė. Dalgininkų būriuose, kuriuose išimtinai buvo valstiečiai, komanda vyko lietuvių kalba. Dalgininkai buvo vienodai aprenkti pilkomis sermėgomis, juodomis kepurėmis, odiniais diržais ir kuprinėmis (virvėmis pririšamas drobinis maišelis maisto atsargai laikyti). Sukilėlių tris ketvirčius sudarė valstiečiai, kiti daugumoje iš neturtingų šlėktų. Aštuoni batalionai buvo ginkluoti dalgiais, o devintas – šautuvais, jų tarpe vienvamzdžiais ir dvi-
vamzdžiais medžiokliniais.

Generalgubernatorius Nazimovas, sužinojęs apie Andrioniškio girioje esamą sukilėlių stovyklą, tuojau pasiuntė generolą Ivan Stepanovič Ganeckij, rusų kariuomenės Suomijos šaulių leibgvardijos pulko vadą. Jis savo dispozicijoje turėjo 3000 specialiai suformuotos ir gerai apginkluotos kariuomenės. Sužinojęs apie didesnio rusų kariuomenės dalinio artėjimą, Sierakauskas sukilėlių batalionus išskirstė į tris grupes ir nutarė žygiuoti gegužės 3 d. (n. st.). Visų grupių uždavinys buvo vėl susitelkti didžioje Biržų girioje prie Medeikių km., Biržų vls. Šis sukilėlių žygis galėjo reikšti apgaulingą žygiavimą Daugpilio tvirtovės link. Žygyje į Biržus centrinę grupę vedė Sierakauskas, kairiąją – karininkas Boleslovas Kolyška, o dešiniąją – radikalus kunigas Antanas Mackevičius.

Kairioji Kolyškos vora (1 ir 2-ras batalionas) žygiavo trumpiausiu keliu į Medeikius – pro Šimonis ir Kupiškį. Tad jis pirmas prie Medeikių atsirado ir pirmas susitiko su priešu. Šimonyse Kolyška pareikalavo iš vietinio klebono sušaukti parapijiečius ir iškilmingai iš ambonos jiems perskaityti šaukimą prisidėti prie sukilimo. Klebonas, nepaisant grasinimų ir jam į krūtinę atkišto pistoleto, griežtai atsisakė be vyskupo leidimo tą daryti. Vietinis Biržų sukilėlių būrys 1863 m. balandžio 18 d. buvo užpuolęs grafo Tiškevičiaus Biržų ir Astravo dvarus ir paėmė 11 šautuvų, 20 arklių ir 2 vežimus maisto. Taipgi buvęs užpultas dvarininko Puzino Gegužinės dvaras ir kt.

Dešinioji kun. Mackevičiaus vora (3 ir 6-tas batalionas), perėjusi Šventosios upę, Svedasuose atsiskyrė nuo vidurinėsios voros ir į paskyrimo vietą vyko aplinkiniu keliu pro Kamajus, Rokiškį. Mackevičius su savo vora atvyko į Kamajų miestelį gegužės 3 d. 9 val. vakaro. Čia sukilėliai suėmė pristavą, penkiašimtininką ir sunaikino pristavo būstinės bylas. Voros avangardas – 60 sukilėlių – atvykęs į Rokiškį taipgi sunaikino pristavo būstinės bylas. Išgirde keliant aliarmą ir skambinant visais varpais, gyventojai išėjo sutikti atvykstančios iš Kamajų Mackevičiaus voros. Mackevičiaus adjutantas įsakė Rokiškio pristavui apsirengti uniforminiais drabužiais ir vykti kartu su juo į bažnyčią, kur kun. Mackevičius pasistatęs jį šalia savęs, kurstė liaudį neklausyti rusų valdžios ir nevykdyti jokių jos potvarkių. Mackevičiaus vora, praėjusi pro Rokiškį, buvo gink-

Kauno gubernijos valstiečiai.
Dail. J. Falato piešinys, 1886 m.

Kun. Antanas MACKEVIČIUS
Sukilėlių kariuomenės grupės vadas
1826 - 1863

luota įvairių rūšių ginklais: turėjo iečių, dalgių, o kai kurie ir rusiškus štucerus su durtuvais. Iš Rokiškio pasuko pro Onuški, Suvainiškį ir Skrėbiškius į Medeikius. Prie sukilėlių prisijungė daug žmonių-valstiečių, miestiečių ir bajorų.

Sierakausko centrinė vora (4, 5, 7 ir 9-tas batalionas), apsaugota iš sparnų Kolyškos ir Mackevičiaus vorų, buvo nužygiavusi ligi Svedasų, bet staiga pasuko Biržų link. Sierakausko vadovaujama grupė žygiavo viešai ir pagrindiniais keliais per miestelius ir kaimus ir visur buvo gyventojų džiaugsmingai sutinkama. Ši vora žygiavo per Kamajus, Salas, Skapiškį, Pandėlį, Panemunį ir Papilį. Sierakausko trijų parų žygis iš Terezboros palivarke buvusios stovyklos į Biržus buvo triumfalinis. Pakeliui žmonės dideliu džiaugsmu sveikino sukilėlius. Šen ir ten, per miestelius einant, katalikų kunigai, apsivilkę kamžomis ir su bažnytinėmis vėliavomis bei procesijomis, pasitikdavo ir sveikindavo sukilėlius giedodami "Te Deum laudamus". Pandėlio gyventojai Sierakausko vorą sutiko su duona ir druska. Vėliau sukilėliai su procesija įėjo į bažnyčią. Tą dieną pasitaikęs turgus, tai miestelyje buvę daug įvairaus luomo ir tikėjimo žmonių. Bažnyčioje kunigas paskelbė, kad prasidėjo sukili-

mas, kad įvairių luomų žmonės einą išlaisvinti valstiečių iš valdinių luomo ir perskaitė lietuviškai sukilėlių manifestą. Sukilėlių kapelionas kun. Peža, kilęs iš Žemaitijos baudžiauninkų, perskaitė Varšuvos centrinio tautinio komiteto manifestą ir paskelbė apie imperatoriaus nuvertimą nuo sosto. Pandėlio miestelyje į būrį įstojo apie 100 žmonių. Sukilėlių avangardas iš visų miestelių policijos nuovadose ir valsčiaus raštinėse atiminėjo ginklus, naikino valstiečių prievolių dokumentus bei archyvus, kad neliktų įrodymo valstiečių priklausomumo nuo dvarininkų. Valstiečiams skelbė, jog jie gausią nemokamai žemės.

Gen. Ganeckis savo kariuomenę irgi padalino į tris grupes. Kairioji vora, vadovaujama majoro Merlino, žygiavo pro Šimonis. Pakelyje užtiko Kolyškos voros pražygiavimo pėdsakus ir, apie tai pranešdamas Ganeckiui, jais nusekė. 1863 m. gegužės 7 d. mjr. Merlinas prisivijęs užpuolė prie Medeikių km. miškelyje Kolyškos sukilėlių stovyklą. Tačiau į pagalbą spėjo atvykti Sierakausko batalionai ir sukilėliai, po pusantros valandos kautynių, pasiekė pergalę. Rusai pasitraukė į Medeikių km. Merlinas skubiai pasiuntė į Šimonis žinią gen. Ganeckiui. Iš Šimonių Ganeckis išžygiavo naktį. Pandėlyje kareivius susodino į vežimus ir be sustojimo, nukeliavęs apie 30 varstų, prieš pat pietus pasiekė Medeikius.

Sukilėliai neturėjo jokių žinių apie rusų kariuomenės judėjimą ir jos stiprumą. Sierakauskas, užuot puolęs besitraukiantį mjr. Merlino dalinį, nelaukdamas atvykstant Mackevičiaus grupės, kaip siūlė Kolyška, pasitraukė giliau į girią prie Gudiškių km. (Biržų vls.). Kad rusai neapeitų, apsistojo prie aikštės, kurios priešakį dengė balotas upelis, o šonus - miško tankmė.

Rusų žvalgai užtiko sukilėlių pėdsakus drėgnoje žemėje ir gegužės 8 d. sukilėliai, vieton lauktų Mackevičiaus batalionų, išvydo artėjančius Ganeckio gvardiečius. Ganeckis užpuolė Sierakausko ir Kolyškos batalionus su visa savo kariuomene. Maskoliai turėjo nemažų nuostolių kol jie persikėlė per upelio dumblynę, bet po to jau reikėsi gerai ginkluotų gvardiečių persvara. Tą šlapia, darganotą dieną pradėjo snigti. Temstant Ganeckis nesiryžo leistis giliau į mišką ir pasitraukė atgal į Medeikius. Apie 5 val. popiet po medžiuklūpojęs ir įsakymus davinėjęs Sierakauskas buvo sunkiai sužeistas kulkos, kuri kiaurai pervėrė jį per kryžiaus kaulą. Sukilėliams Sierakauskas nauju vadu paskyrė buvusį savo štabo viršininką Igną Laskauską, rusų artilerijos kapitoną. Nusiminusius ir verkiančius sukilėlius Sierakauskas, jiems dėkodamas, ramino ir ragino klausyti naujo vado. Tą darganotą dieną didžioje Biržų girioje ties Gudiškiais įvyko pats didžiausias 1863 m. sukilimo mūšis Lietuvoje, trukęs 4 valandas. Sukilėliai, lyginant su reguliaria rusų kariuomene, buvo menkai apsiginklavę, daugiausia dalgiais, vienok atkakliai, nesitraukdami kovėsi, bet visgi buvo nugalėti ir išblaškyti.

Šiose nuožmiose kautynėse krito du bataliono vadai, majorai: Antanevičius (4 batal.) ir Žarskis. Kartu žuvo ir apie 40 vyrų. Keliolika vyrų buvo sunkiai sužeisti, jų tarpe dalgininkų vadas Povilas Vivilskis (mirė 1864 m. Vilniaus kalėjime). Sukilėlių tarpe pasireiškė pakrikimas. Tos pat dienos vakare, praslinkus valandai po mūšio, atvyko kun. Mackevičius su savo vora. Mūšio metu Mackevičius girdėjo šaudymą, bet į pagalbą neskubėjo. Naujasis vadas Laskauskas, naktį surankiojęs sužeistuosius bei po mišką pasklidusius sukilėlius ir gurguolę, paryčiu pradėjo žygiuoti į šiaurę ir sustojo miške prie Šniurkiškių km. (Biržų vls.). Stovykla buvo parinkta pakilesnėje vietoje, iš abiejų pusių supama raistų, o kelias buvo siauras ir šlapias. Gegužės 9 d. išaušo skaistus rytas ir kelias valandas vyrai tvarkėsi: tvarstė sužeistus, gaminosi maistą. Naujo puolimo nelaukė.

Ganeckis Medeikiuose irgi turėjo daug sužeistų, vienok nepamiršo naktį pasiūsti kazokų žvalgytis. Žvalgas, jojęs keliu į Nem. Radviliškį, pačiupo per kelią bėgusį sukilėlių 9-to bataliono vadą, šlėktą Mykolą Staniševskį (rusų sušaudytas Ukmergėje), buv. rusų gvardijos karininką. Jis gen. Ganeckiui atvirai išpasakojo viską, ką apie sukilėlius žinojo. Kitas kazokų žvalgas atvedė girininką, kuris anksčiau rytą matė žygiavusius sukilėlius ir sutiko nurodyti žygiavimo vietas. Gen. Ganeckis nedelsdamas, gegužės 9 d. išžygiavo į girininko nurodomas sukilėlių pražygiuotas vietas. Ten buvo pagautas valstietis, kuris iš pradžių tylėjo, bet prispaustas nurodė sukilėlių postovio vietą. Rusai, sparčiai žygiuodami, prie Šniurkiškių kaimo užklupo beilsinčius sukilėlius. Maskoliai be vargo perėjo balotą vietą ir puolė stovyklą, siekdami sukilėlius apsupti ir visiškai sunaikinti. Čia buvo sutelktos visos trijų grupių sukilėlių jėgos. Prie Šniurkiškių km. sužeistas Sierakauskas iš vežimo davinėjo įsakymus, bet panikai sklindant, jo palydovai jį paslėpė miške. Nors ir čia sukilėliai narsiai gynė užimtąsias pozicijas, tačiau buvo nugalėti ir mūšį pralaimėjo. Mackevičiaus valstiečiai dar kurį laiką gynė vežimus su sužeistaisiais, bet ir jie turėjo bėgti. Daug žuvo, nemažai buvo sužeistų. Rusai paėmė visą sukilėlių gurguolę, išdą, dvi auksu ir šilku išsiuvinėtas vėliavas; nelaisvėn paėmė raitelių vadą Labanauską ir apie 60 kitų kovotojų. Sukilėlių rinktinė išbėgiojo. Dalis laikėsi vado Laskausko, kiti nusekė paskui Mackevičių.

Paimtus nelaisvėn sukilėlius rusai sušaudė Pabiržėje (Rastauskinėje), 8 km į pietvakarius nuo Biržų, kurios klebonas buvo palaiminęs sukilėlių vėliavas. Lavonus suvertė į ten pat iškastą duobę, užpylė žemėmis ir paleido per tą vietą keletą kartų raitelių būrį. Arkliai savo kanopomis žemę pavertė dumbliu, sulygino ir po to neliko nė ženklų, kuris primintų sukilėlių paskutinę prieglaudos ir poilsio vietą.

Palydovai (21 žmogus) naktį iš miško Sierakauską nugabeno į

buvusių dvarininkų Komarauskų Skrėbiškių dvarą (tada buv. Kvetkų, o vėliau Papilio vls.). Neradus arklių-reikėjo laukti. Čia juos užklupo rusų žvalgybos būrys. Po trumpo susišaudymo palyda sudėjo ginklus. Dalis palydos išbėgiojo, o kitus kartu su Sierakausku, grafu Jaroslavu Kosakovskiu (Sierakausko adjutantas) ir Kolyška buvo suimti ir nugabenti į Medeikius. Gen. Ganeckis triumfavo. Rytoriaus dieną su suimtais sukilėlių vyriausiais vadais išskubėjo į Vilnių. Muzikai grojant ir sukilėlių vėliavoms plevėsuojant iškilmingai įžygiavo į Vilnių. Gatvėse stovėjo išrikiuota rusų kariuomenė ir buvo perpildytos žmonių. Vilniaus aikštėje ta proga buvo atlaikytos stačiatikių iškilmingos pamaldos. Generalgubernatorius Nazimovas su šeima ir visu savo štabu sveikino gen. Ganeckį.

Prie Biržų sužlugo vienintelis plataus masto, strateginiai paruoštas, nepartizaninio karo sukilėlių veiksmas. Trijų parų Biržų mūšis, tokiu vardu istorijon įėjęs, buvo tragiškas sukilimo pralaimėjimas, liūdno galo pradžia, atsiliepęs visai tolimesnei sukilimo eigai ir sukėlęs Lietuvoje didelį ir slegiantį išpūdį. Prie Biržų žuvo rinktinis jaunimas, daug gabių, prityrusių ir sukilimo reikalui pasišventusių vadų. Vėliau jau nebepavyko sutelkti didesnių sukilėlių dalinių, vyko tik kruvinos demonstracijos prieš rusus. Tačiau likę nedideli sukilėlių būriai, perėję prie partizaninių kovos metodų, dar daug nuostolių padarė rusams.

SUKILIMO UŽGNIAUŽIMAS

Nepaisant patirtų sunkių smūgių, skaudaus pralaimėjimo prie Biržų, Lietuvoje sukilimas buvo tęsiamas ir sukilėlių mūšiai bei susirėmimai su rusų kariuomene vyko įvairiose Lietuvos vietose, nes dar vis buvo tikėta ir viltasi sulaukti iš Vakarų Europos karinės intervencijos. Kauno sukilėlių vaivados pareigas ėjo Laskauskas, kuris veikė drauge su Mackevičiumi. Jie palaikė ryšius su kitais Kauno gubernijos sukilėlių būrių vadais.

Rusų vyriausybė nutarė pakeisti sukilimo slopinimo vadovybę. Nuo 1863. V. 1 (13) Vilniaus generalgubernatoriumi, su neaprežta valdžia veikti, buvo paskirtas grafas M. N. Muravjovas-Korikas. Nuo 1863 m. gegužės 26 d. tapęs Lietuvos valdovu, griebėsi žiaurais, kruvino teroro ir kraštutinių represijų sukilimą užgniaužti. Muravjovas pagrindiniu uždaviniu laikė: Lietuvos krašte įtvirtinti rusų vėliavą ir panaikinti lenkų įtaką. Savo veiklą pradėjo nuo sukilimo vadų korimo. Jo įsakymu B. Kolyška buvo pakartas Vilniuje, Lukiškių turgavietės aikštėje, 1863 m. birželio 9 d., o Z. Sierakauskas ten pat tų pačių metų birželio 27 d. Apskrityse įvedė griežtą karinį-policinį valdymą. Įsakė sudaryti miestuose ir apskrityse gyventojų sąrašus-knygas, įsteigti kaimų sargybas, konfiskuoti sukilimo dalyvių ir rėmėjų dvarus, o miestuose-namus; kaimams įvedė kolektyvinę atsakomybę. Visi bajorai, dvarininkai, o taip pat ir kai-

Sena Lietuvos ūkininkų sodyba žiemos metu

mų valstiečiai buvo apdėti specialiu mokesčiu. Visiems gyventojams, kas tik galėjo būti kad ir mažiausiai įtartas pritariąs sukilimui, grėsė žiaurus teroras: kalėjimas, katonga, ištrėmimas į Sibirą, gyvenamųjų sodybų-kaimų deginimas, turto konfiskavimas, šaudymas, kartuvės.

Dvarininkija tokio didelio ir žiauraus teroro nepajėgė atlaikyti ir, rusų administracijos verčiami, nuo 1863 m. liepos mėn. didelė jų dalis pradėjo rašyti kolektyvinius carui ištikimybės pareiškimus. Katalikų gi vyskupai ganytojiškais laiškais kreipėsi į sukilėlius, ragindami juos mesti ginklus ir pasiduoti caro valdžios malonei. Sustiprėjus terorui ir dvarininkams bei aukštiesiems dvasininkams išdavus sukilimą, Vilniuje bajoriška pagrindžio Lietuvą Valdanti Vadyba, vadovaujama dvarininko J. Geištaro, suiro. J. Geištaras buvo suimtas 1863 m. rugpiučio 12 d. Tuoj po to Vilniuje buvo sudaryta Lietuvos Provincijas Valdanti Vadyba, bet irgi pavaldi Lenkijos Laikinajai Tautinei Vyriausybei, ir šį kartą vadovaujant K. Kalinauskui. Radikaliųjų vadovaujama vadyba stengėsi ir toliau sukilimą palaikyti ir jį stiprinti.

Į 1863 m. pabaigą sukilėlių padėtis tapo ypač sunki ir beviltiška. Muravjovas metė prieš sukilėlius visas savo turimas karines

jėgas. 1863 m. lapkričio mėn. kun. A. Mackevičius savo būrius išformavo ir valstiečius paleido namo. Tų metų gruodžio 17 d. Kauno aps., 5 km nuo Vilkijos, kun. A. Mackevičius su palydovais buvo suimtas ir gruodžio 28 d. viešai pakartas Kaune. Smulkūs sukilėlių būriai Biržų krašte dar 1863 m. gruodžio mėn. tęsė nelygią kovą Biržų, Pasvalio, Pumpėnų, Karsakiškio ir Vabalninko apylinkėse.

1864 m. kai kuriose Lietuvos vietose atskiri sukilėlių būriai dar tebekovojo su rusų kariuomenės daliniais ir policija, tačiau tai buvo paskutiniai, vienas nuo kito visiškai izoliuoti, didvyriško pasipriešinimo pasireiškimai, neturėję laimėjimo perspektyvos. 1864 m. vasario 10 d. buvo suimtas K. Kalinauskas ir kovo 10 d. pakartas Vilniuje, Lukiškių aikštėje.

Per visą 1863 m. sukilimą, sukilėliai nebuvo užėmę jokios vietovės ir niekur nebuvo užvaldę jokios teritorijos, -tebuvo pasišvaisyta po Lietuvos girias. Kauno gubernijoje sukilimas galutinai buvo likviduotas 1864 m. pavasarį. Dar kurį laiką sukilimo atminimą lydėjo Muravjovo (Koriko) represijos, taikytos visiems, kas tik buvo įtartas turėjęs bet kokių ryšių su sukilimu. Pagaliau tos represijos buvo nukreiptos prieš visą lietuvių tautą, uždraudžiant lietuvių spaudą lietuviškais (lotynų) rašmenimis, pašalinant lietuvių kalbą iš mokyklų, uždarinėjant mokyklas, Lietuvos kraštą kolonizuojant rusais ir t. t.

-----o0o-----

Lietuvos istorijoje 1863 m. sukilimas buvo pirmas tokio stambaus masto ir tokios reikšmės liaudies masių judėjimas. Kaip per 1831 m., taip ir per 1863 m., o taipgi ir per aktyvų pasipriešinimą antrajai bolševikų okupacijai 1944-1953 m. ("miško brolių" partizaninis karas), -iš užsienio, apart pažadų ir skatinimo sukilimą palaikyti, konkretnės paramos, nei taip reikalingais ginklais, nei karine intervencija, -nebuvo sulaukta. Gal dėl gilesnio pramatymo, realesnės išvalgos stokos, bereikalingai buvo sudėtos viltys į užsieninę pagalbą.

Laisvos Lietuvos laikais, ypač jos pradžioje, Biržų krašte dar buvo senelių, mačiusių ir pergyvenusių siaubinguosius sukilimo laikus. Biržai turėjo nemažai inteligentijos, bet iš jų tarpo neatsirado, kuris būtų pasirūpinęs gyvųjų liudininkų atsiminimus surašyti ar svarbių istorinių įvykių vietovių detales patikrinti.

Svarbesni šaltiniai:

LE XXIX tomas;

Kipras Bielinis "Dienojant", New Yorkas 1958;

Dr. Kostas R. Jurgela "Lietuvos sukilimas 1862-1864 metais", So. Boston 1970;

Lietuvos TSR istorija, II t., Vilnius 1963;

L. Bičkauskas-Gentvila "1863 metų sukilimas Lietuvoje", Vilnius 1958.

PAPILIEČIŲ PADAVIMAI

(Papilietis Jonas Jokubonis, kilęs iš Kubilių kaimo, į JAV atvyko 1914 m., turėdamas 18 metų. Iki šiai dienai jis gerai prisimena girdėtas vyresniųjų kaimo pasakorių-Motiejaus Naujiko ir Krisiaus Paprudimio-Kvedaravičių šnekas apie baudžiavos laikus ir Jono Raganiaus-Tumoso pasakojimus apie Papilio praeitį. Jo parašyti padavimai turi nemažai istorinės tiesos. Redakcija).

APIE PAPILIO ĮSIKŪRIMĄ

Ankstyvesni Papilio apylinkės gyventojai buvo bastūnai. Gyveno vien tik iš medžioklės. Kitokio užsiėmimo neturėjo.

Kartą atplūdo gana didelis bastūnų būrys. Pasistatė palapines visai netoli nuo Rovėjos upės ištakos. Tyro vandens ištekliai buvo begaliniai. Šaltinių vanduo apskritą metų veržėsi iš žemės: žiemą neužšaldamas, vasarą neišdžiūdamas. Vanduo-krištolinis, be pūvančių lapų ir šakų kvapo, be jokio prieskonio. Iš tokių šaltinių prasideda Rovėjos upė.

Medžioklei vieta buvo labai paranki. Gyvunijaėjo gerti tyro vandens. Medžiokliams nereikėjo ieškoti žvėrelių; reikėjo tik padėti spąstus ir laukti. Radę gerą vietą gyvenimui, sumanė likti ilgesniam laikui. Vietovė-mišku apaugusi lyguma be kalvų, didelių akmenų ar urvų. Apsisaugojimui nuo žiaurių žiemos orų, plėšrių žvėrių, vietovę aptvėrė aukšta tvora, pasidarė pastogė ir kitus būtiniausias apsaugos įrengimus.

Bastūnas nešasi visą savo mantą su savimi, -jis yra laisvas, su vieta nesurištas. Visas pasaulis yra jo; jam nereikia kitų patvarkymų laikytis. Jie laikėsi nusistatymo: saugokis tvirtesnio, imk viską nuo silpnesnio.

Sėšlių gyvenimo pradžia buvo sunki. Jiems reikėjo priprasti prie skirtingos gyvenimo tvarkos. Reikėjo sugebėti apgyventą vietovę apginti nuo priešų. Tvirtesniam priešui užpuolus, negalėjo pabėgti, reikėjo gintis iki galo. Iš kilo reikalas stiprinti gyvenvietę. Apie visą sodybą buvo iškasti gilūs ir platūs ravai. Ant vidujinio ravo krašto buvo supiltas aukštas, platus volas, o ant volo užtvirta tvirta sieninė tvora. Didžiuosius vartus darė aukštus ir tvirtus, kad priešas lengvai negalėtų išlaužti. Tai tokia buvo pilių pradžia. Nuo supilto volo vietovė buvo vadinama pilimi. Tokia tvirtovė tebuvo tik gyvenamoji vieta, apsaugota nuo įsiveržėlių. Ją turėjo ginti ginkluoti medžiokliai-sargybiniai. Ypatingai turėjo saugotis bastūnų, kad jie neišsikurtų jų teritorijoje.

Pastoviems gyventojams įsigalint ir užimant didesnius žemės

plotus, bastūnams pasidarė per ankšta ir su laiku jie pasidarė plėšikų gaujomis. Įvykdavo visokių susikirtimų, kaip su bastūnais, taip ir su pastoviais gyventojais, nes dar nebuvo pripratę pripažinti viens kito nuosavybės.

Iš medžioklių tarpo drąsesni, sumanesni pasidarė valdovais ir jie sukūrė savo valdžią. Gyventojų prieaugliui padidėjus, o mėšinių gyvūnų skaičiui mažėjant, grėšiančio bado akivaizdoje, vyriausybė pradėjo savo gyventojus versti užsiimti žemdirbyste. Žemdirbystės niekas nemėgo. Save gerbiąs vyras negalėjo daleisti, kad jis eitų draskyti žemę. Medžioklis jautėsi labai galingas ir išdidus, kai jis buvo apsiginklavęs saidoku, ietimi bei muštuku. Tokiai esybei eiti ir kasinėti žemę, kęsti tokį nusižeminimą, -tai jau geriau mirti. Prie žemdirbystės buvo išvaryti visi vyrai, kurie buvo fiziniai silpni, kurių klausa nebuvo užtektinai jautri, kurių akys negalėjo gerai įžiūrėti, kurie buvo pasenę medžioklei, kurių jaunuoliai neturėjo tvirto tėvo, kurių moterys neturėjo vyro, šeimos, kurios neturėjo tėvo. Šiuo keliu gyvenvietė-pilis buvo išvalyta nuo nepageidaujamų gyventojų.

Žemdirbiai turėjo sunkiai dirbti pragyvenimui. Žemdirbystei išbuojus, pasidarė ir tvirtiems vyrams šis darbas nebebaisus. Įsi-steigusias žemdirbystės vietas pradėjo vadinti skirtingais vardais. Arčiausią vietovę prie pilies pradėjo vadinti Priešpiliu, Šalia-piliu, Papiliu ir kt.

Iki tol visa valdžia buvo pilyje, kuri valdė gana didelius žemės plotus. Vyriausybei sumanius pilį paversti grynai į militarinę, -skirtą apylinkei ginti, tuomet asmenys, nereikalingi karinei tarnybai buvo iškraustyti iš pilies. Žemės ūkio reikalų tvarkymui buvo pastatyti atskiri rūmai bei kiti reikalingi pastatai.

Su laiku Papilio pilies-tvirtovės reikšmė sunyko ir iš jos iki šiai dienai bėra išlikę pamatai, kurie liudija apie jos buvusią praeitį. Papilio dvaras išsilaikė iki Lietuvos atgimimo. Šalia pilies pradėjusi kurtis gyvenvietė išaugo į nemažą Papilio miestelį.

APIE SENĄJĄ RELIGIJĄ

Žiloje senovėje dvasinis žmonių gyvenimas buvo beveik neorganizuotas. Kiekvienos srities tikėjimo aiškintojai dėstė tikėjimą savaip. Senovėje žmonės gerbė ir garbino Perkūną ir jam degino šventą ugnį. Papilio pilies šventovė buvo įkurta ant kalno, į šiaurvakarius nuo pilies, ant aukšto Rovėjos upės šiaurinio šlaito.

Išskirtą medžius, nulygino kalno aukštumą, padarė altorių iš ten stovėjusio didesnio akmens. Kitus akmenis nuritino į pašlaitę. Iš nukirstų medžių pastatė patalpas Krivių Krivaičiui, vaidiloms ir vaidilutėms. Užkūrę ugnį, pradėjo ugnies garbinimo apeigas, kurios tęsėsi iki krikščionijos įvedimo.

Krivių Krivaitis perduodavo dievų valią ir mokė paprotinės tei-

sės ir doros. Vaidilos-tai krivio pagalbininkai. Ką krivis sugalvodavo, tą įsakydavo visiems vaidiloms paskleisti ir vykdyti. Vaidilutė-šventosios ugnies saugotoja. Ji rūpinosi ją išlaikyti. Iš vaidilučių buvo reikalaujama skaistybės ir nusikaltusias baudavo mirtimi.

Pradžioje prie ugnies garbinimo apeigų galėjo dalyvauti tik aukštasis luomas. Paprasti žemdirbiai buvo laikomi aukštojo luomo savastimi. Jei žemdirbys yra kieno nors savastis, tai jis yra daiktas, ne žmogus, o tokių negalima leisti į šventovę.

Dėl reikalaujamų vis didesnių duoklių, žemdirbiai pradėjo nerimauti, vienas kitam skųstis, bruzdėti. Skundai pasiekė dvasiškių ausis ir pilies įgulą. Pilies ginkluota įgula norėjo tuojau eiti ir padaryti tvarką, bet dvasiškiai perkalbėjo sakydami, kad pirma reikia pasitarti su Kriviu Krivaičiu. Krivis nutarė duoti kaimiečiams daugiau teisių prie ugnies garbinimo: įsteigti kiekvienoje vietovėje altoriuką, kurią prižiūrėtų vaidilutė ir pravestų ugnies garbinimo apeigas. Vaidilutė turėjo viską matyti ir girdėti, kas darosi kaime. Vaidilutės po poros savaičių buvo keičiamos. Jos, grįžusios į butnamį prie šventovės, išpasakodavo Krivių Krivaičiui visas patirtis kaime. Po to ir vėl jos būdavo siunčiamos į kitą kaimą darbu. Krivių Krivaitis, surinkęs visas žinias ir nusikaltimus, žinojo ką ir už ką bausti.

Ugnis buvo laikoma šventa ir neižeidžiama, taip pat neliečiamas ugniakuras, nes Ugnelė gali supykti ir sudeginti. Ugnies įstatus visi turėjo griežtai pildyti, nes ugnis galėjo juos nubausti be pasigailėjimo. Ugnies nebuvo galima imti nuo kito, -svetima ugnis gali išeiti ir išeidama gali namus uždegti. Tokią pat baudą gali gauti ir ugnies davėjas; ugnis gali jaustis, kad ji yra nebemylima ir atiduodama kitiems. Rastos ugnies taip pat nebuvo galima nešti į namus, ji buvo skaitoma laukinė ir namuose gal nepanorės būti ir iš jų bėgdama gali juos uždegti. Didžiausia nelaimė buvo tam, kuris pasiimdavo Perkūno uždegtą ugnį. Perkūnas, matydamas, kad jam ugnis yra reikalinga, pradeda ugnies tiek daug duoti, kad sudegina visus jo pastatus. Anksčiau paminėtos baudos būdavo teikiamos per pačią ugnį, ne per žmogų. Tokių baudų išvengimui, reikėdavo ugnį gauti iš vaidilutės, -ar tai būtų reikalinga naujam pastatui, ar senam židiniui užgesus.

Sukūriant naują ugnį vaidilutė surengdavo tam tikras apeigas. Jei gu per tris dienas nebūdavo įteikiama vaidilutei reikiama duoklė, tada ugnis jausdavosi labai pažeminta, neturinti reikiamos vertės ir iš to susigraudinimo ji galėjo išeiti iš namų, o išeidama galėjo juos uždegti. Jei gu visai nieko neduodavo, tai tokie namai būdavo sudeginti, kaip už didžiausią ugnies paniekimą.

Kalėjimų tada dar nebuvo. Prasikaltėliai buvo baudžiami įvairiopai: plakimu, atėmimu dalies, ar visos savasties, išvarymu iš

Lietuvis ūkininkas, paverstas rusišku kolchozininku, prisimena buvusias baudžiavos laikus prie senos žagrės

apylinkės. Didžiausia bauda buvo sudeginimas. Ši bausmė buvo vykdoma maždaug taip: ant sausų žabų krūvos paguldytą prasikaltėlių apklodavo žabais ir surišdavo į didelį kūlį. Kai uždegtas kūlys gerokai įsidegdavo, tuomet jį paleisdavo riedėti pašlaite Rovėjos link. Buvo neleidžiama žiūrėti, kas atsitiks su nubaustuoju. Visi turėjo tuojau vykti prie ugnies aukuro ir, sustoję ratu, garbinti ugnį ir džiaugtis, kad prasikaltėlis buvo reikiamai nubaustas.

Nubaustųjų likimas nebuvo visų vienodas. Kurių ryšulys užkliū-

davo už krūmo ar akmens, tas sudegdavo vietoje. Kurių ryšulys nusirisdavo iki Rovėjos ir įkrisdavo į vandenį, tas turėjo progos gyvastį išgelbėti, jei nebuvo per daug sužalotas, kad pajėgtų prasišalinti iš apylinkės. Kuris buvo sunkiai sužeistas, tas būdavo atiduodamas žiauriam likimui. Pagalba buvo griežtai uždrausta. Pagalbos davėjas buvo baudžiamas tokia pat bauda.

Iš nubaustųjų laimingiausias buvo tas, kurio žabų kūlys suirdavo pirma, negu visas įsidegdavo. Tokiam likimas duodavo progos dar pagyventi, jei spėdavo prasišalinti iš apylinkės. Jeigu būdavo pagautas, tai buvo įsakyta tokį užmušti akmenimis. Pasitaikydavo, kad kaimynas priglausdavo nelaimingąjį. Išaiškėjus, kad nusikaltėliui buvo suteikta prieglauda, tada jį namai užsidegdavo vidurnaktį, kai visi miegodavo. Visada užsidegdavo iš karto tarpduryse, languose ir kitose vietose, pro kur būtų galima išbėgti. Jeigu kuriam pasisekdavo išsigelbėti nuo sudegimo, tai jis turėjo slėptis ir kuogreičiausiai bėgti, kad nebūtų suimtas, nes jis buvo pasmerktas mirti.

Būnant ugnies garbintojų labai griežtai tvarkai ir žiaurioms bausmėms, žmonės įsitikino, kad šventos ugnies negalima aplenkti, nes ji viską mato ir viską girdi. Su laiku žmonės pasidarė ugnies garbinimo griežti fanatikai. Jie patys pradėjo bausti tuos, kurie turėjo nors mažiausią abejonę.

Krivių Krivaičiai, turėdami tokius gerus ugnies tikėjimo išpažintojus ir dar vaidilutes, kurios viską matė ir viską girdėjo, turėjo didelę galią ant kaimiečių. Ugnies garbintojų aukštuomenė darė didelę paslaugą dvarui pranešdama viską, ką žmonės mąsto, ką rengiasi daryti. Ugnies garbintojų aukštuomenė, būdama pranešėju ir kaimiečių skundiku urėdijai, nejučiomis uždėjo savo valią ir ant dvaro, nes jis buvo bejėgis prieš sufanatizuotus kaimiečius. Urėdija buvo priversta dirbti išvien su ja. Tokia tvarka tęsėsi labai ilgą laiką, - iki krikščionijos atėjimo.

APIE KRIKŠČIONIJOS ĮVEDIMĄ

Atėjus krikščionijai, nebuvo įmanoma iškart visos šalies gyventojus padaryti krikščionimis. Statė tiek bažnyčių, kiek pajėgė, kiek turėjo paruoštų žmonių joms aptarnauti. Senąjį tikėjimą pradėjo persekioti, varžyti. Papilio apylinkėje buvo giliai įsišaknijęs ugnies garbinimo tikėjimas, turėjęs labai tvirtą įtaką į kaimiečius, o taipgi ir į dvaro urėdiją.

Vyriausybė atsiuntė tam tikrą misiją, kad nuviliojus urėdiją nuo ugnies garbintojų tikybos. Krivaičiai apie tai sužinoję, įsakė misijai tuojuo išsinešdinti ir daugiau negrįžti, arba su ja būsią pasielgta labai griežtai. Vyriausybė suprato, kad reikės pavartoti jėgą.

Aišku buvo, kad veltui būtų laukti paramos iš pilies ar vietinės jos įgulos. Netrukus vyriausybė atsiuntė kelis šimtus raitelių su įsakymu sunaikinti ugnies garbintojus. Krivaičiai griebėsi visu

spartumu paslėpti viską, kas buvo vertinga, o patys pasislėpė miške, palikdami tik kelias vaidilutes ugniai prižiūrėti. Ginkluotoji jėga, neradusi pasipriešinimo, įsakė vaidilutėms pasišalinti. Jie sunaikino ugnies altorių. Didįjį altoriaus akmenį nuritino pašlaite Rovėjos link, sudegino visus pastatus ir kitus įrengimus. Po to, išsiskirstę po kaimus, sunaikino juose esančius ugnies altorius. Vaidilutėms buvo įsakyta pasišalinti iš apylinkės, arba likti žemdirbėmis kaimuose. Kariška įgula, kiek laiko pabuvusi ir nematydama jokių ženklų, kad ugnies garbintojai reikštųsi-išvyko.

Praslinkus kelioms dienoms po ginkluotos įgulos pasitraukimo, prie sudegintos ugnies šventovės prasidėjo skubūs atkūrimo darbai. Senojo altoriaus akmens nebuvo įmanoma atnešti iš pašlaitės. Pasisėkė surasti kitą akmenį, gulintį po labai plonu žemės klodu. Jis labai tiko altoriui. Bematant buvo užkurta ugnis, atsirado krivaičiai, vaidylos ir vaidilutės. Buvo atliktos didžiausios ugnies garbinimo pamaldos, užsitęsusios net keletą dienų. Po šių iškilmingų pamaldų, krivaičiai, vaidylos ir vaidilutės ėjo į kaimus atkurti amžinosios ugnies židinių. Kaimiečiai, pamatę juos ateinant, puolė kniūpsti prieš juos maldaudami, kad jų nebaustų dėl ugnies užgesinimo. Krivaičiai ramino, kad jie neateiną jų bausti už nuodėmes, nes nuodėmės buvo padarytos tų žmonių, kurie juos privertė taip pasielgti. Krivaičiai aiškino, kad jie atėję atsteigti ugnies garbę. Kaimiečiams įsakė ginti ugnies didybę ir ginant ugnies garbę, aukoti savo gyvybes. Taip jie prisiekdino kaimiečius, kurie prižadėjo viską išpildyti iki paskutinio žodžio.

Ugnies garbintojai pasijautė daug galingesni esą, negu buvo pirma. Bet jie nežinojo dvaro urėdijos klastos, kurie jau buvo pasiuntę pasiuntinį pranešti vyriausybei, kad ugnies garbintojai vėl pradėjo savo veiksmus. Vyriausybė prisiuntė apie penkiasdešimt ginkluotų pėstininkų su keliais aukštesnio rango raiteliais ir su įsakymu: sustabdyti ugnies garbinimą toje vietoje, kur buvo ugnies garbinimo šventovė; stovėti sargyboje ir neleisti ugnies garbinimo veiksmų, o kaimus palikti ramybėje.

Sargyba, pabuvusi tam tikrą laiką, įsitikino, kad ugnies garbintojai yra gana tvirti ir, kad sargybai pasišalinus, vėl būtų atkurta ugnis. Tada vyriausybė nusprendė, kad reikia statyti bažnyčią, nes suprato, kad be dvasinio peno žmogus negali gyventi.

Vyriausybė atsiuntė pareigūną, kuris pasirūpino prikirsti tam tikrą kiekį sienojų, gegnių ir kitokių statybai medžių. Juos suvežė prie buvusios ugnies šventovės. Po to atvyko lentpiūviai ir prasidėjo medžiagos paruošimas statybai. Žmonės spėliojo, kas bus statoma. Tuom tarpu, dvariškiai viską žinojo, bet niekam neprasitarė. Ugnies garbintojai suprato reikalą, bet taipgi niekam nieko nesakė, tik planavo trukdymo veiksmus.

Nesant trukdymų, statyba vyko pusėtinu spartumu. Atrodė, kad

ugnies garbintojai visiškai aprimo ir nesirengia daryti kokį nors užpuolimą. Sargybiniai išėjo, palikdami apie dešimt vyrų tvarkai prižiūrėti. Visi džiaugėsi, kad suirutė jau buvo praėjusi.

Praėjus kelioms dienoms, vidurnakty, didelis vyrų būrys, apsiginklavę kas ką turėjo, sargybinius nugalėjo ir, pasigriebę kirvius, pradėjo pastatą griauti. Sugriovė sienas, sugadino didžiumą parengtų siėnojų, lentų ir kitokios statybinės medžiagos. Apyaušry visi pasišalino, išsinešdami kirvius, piūklus ir kitus statybai reikalingus įrankius. Išaušus diėnai paaiškėjo, kiek žalos padaryta. Po apžiūrėjimo, buvo atsiklausta vyriausybės, kas daryti: tęsti statybą, ar apšleisti? Jeigu tęsti, -tai reikėtų tvirtos sargybos visam laikui ir visų įrankių statybai.

Greitu laiku pribuvo sargyba ne vien su įrankiais, bet ir su įsakymu tęsti statybą visu spartumu. Vėl prasidėjo spartus darbas: kirto egles, vežė prie statybos vietos, lentas piové, sienojus tašė ir kitus prisirengimo darbus darė. Darbui einant į priekį, po pusantrų metų bažnyčios sienos buvo baigtos. Stogo darbai ėjo sklandžiai. Buvo manyta, kad išorinis statybos darbas greit pasibaigs.

Per pusantrų metų saugojimo, o per tą laiką nieko neįvykstant, sargybiniai pasidarė nebebudrūs. Miėliau jie snaudė, negu vaikštinėjo apie statybą. Rudens tamsios naktys, šaltas šiaurės véjas, drėgmė einanti per kaulus vertė sargybinius susikurti ugnį ir šildytis. Tokią naktį nuo Rovėjos pašlaitės pasigirdo klaikus riksmas, klyksmas bei staugimas. Sargybiniai nustebę pašoko iš vietos. Nuo paupio atbėgo keletas vyrų šaukdami: "Mes jus sunaikinsime!" Sargybiniai, pasigriebę ginklus, pradėjo vytis užpuolikus. Tuom tarpu, likusieji sargybiniai nė nepajuto, kaip jie buvo nutrenkti užpuoliku iš kitos pusės. Kada atbėgo nuo pašlaitės sargybiniai, jie rado užpuolėjus jau bekūriančius ugnį bažnyčioje. Kilo aršios grumtynės. Nemaža sargybinių žuvo, arba buvo sunkiai sužeisti. Mūšio triukšmas pažadino toliau miegojusius sargybinius. Šie, netikėtai užpuolę iš užpakalio, bematant beveik visus užpuolėjus paklojo ant žemės. Išlikusieji bėgdami į mišką šaukė: "Mūsų Dievas yra tvirtesnis už jūsų Dievą!"

Kovos įkarštyje, niekas neturėjo laiko gelbėti degančios bažnyčios. Ji bematant sudegė ligi pat pamatų. Ir vėl buvo kreiptasi į vyriausybę, klausiant kas daryti. Vyriausybė davė įsakymą sargybai pasilikti ir saugoti, kad ugnies garbintojai neatgaivintų šventovės ant to paties kalnelio, bet neliesti ugnies garbintojų kaimuose. Jeigu įsikurtų centrinė šventovė kitoje vietoje, -jos neliesti.

Ugnies garbintojai, matydami, kad sargyba liekasi ilgesniam laikui senoje vietoje, pradėjo rengti ugnies altorių ant kalnelio, esančio apie kilometrą į vakarus. Bet jiems nebesisekė, nes buvo praradę daug savo gerų šalininkų kovoje sudeginant statomą bažnyčią, o likusieji pasidarė nebeveiklūs, be entuziazmo, nors pats

Nuostabiai žavi Trakų apskrities Aukštadvario vietovė. Čia 1972 m. Lietuvą lankantis lietuvis rusų valdininkų buvo sulaikytas. Plačiau savo gimtąją šalį pamatyti Maskva draudžia

tikėjimas dar nebuvo miręs.

Vyriausybė, matydama, kad ugnies garbinimo idėja yra tvirta, nutarė vėl statyti bažnyčią iš naujo, bet jau iš nedegamos medžiagos. Plytų šioje apylinkėje dar nebuvo, būtų reikėję jas vežti iš labai toli, bet akmenų buvo visur pilna. Nutarta statyti iš akmenų. Akmens skaldytojai buvo atvežti iš paprūsės, o gal ir iš Prūsų. Darbas prasidėjo lėtai, bet rimtai. Suskaldyti akmens buvo suvežami prie statybos. Pirmiausia buvo sutvarkytas kelias, kurio kaip ir nebuvo. Kuomet statybai medžiaga buvo parengta, darbas ėjo gana sklandžiai. Per kelioliką metų bažnyčia buvo baigta statyti.

Ugnies garbintojai išėjo į atviras varžybas su krikščionimis. Jie pradėjo skelbti lygybės idėją, -kad visi esą lygūs. Ne tik visus leido į ugnies garbinimo pamaldas, bet ir savuosius ragino dalyvauti ir krikščionių pamaldose. Vienok toks pakrypimas neišgelbėjo ugnies garbintojų nuo nykimo. Žmonės atsiminė jų žiaurumus. Iš kitos pusės, žmonės norėjo pamatyti tas grožybes, kuriomis bažnyčia buvo papuošta. Baigus darbus, bažnyčioje įvyko didelės pašventinimo iškilmės. Žmonės ją tuojau pradėjo vadinti Papilio bažnyčia, nes ji buvo visai netoli nuo Papilio dvaro. Pradėjus apie bažnyčią kurti miesteliui, ir miestas buvo vadinamas Papilys.

APIE PRAŠMATNIAJĄ PAPILIO KARČIAMĄ

Papilys pradėjo sparčiai augti, pritraukdamas įvairius amatininkus bei vertelgas. Miestelis pasidarė ypatingai gyvas, kuomet buvo sutvarkytas kelias, kuris ėjo nuo Vilniaus į Latviją pro Daugpilį. Kelias, ėjęs pro Papilį, buvo taip pat tiesioginis susisiekimasis tarp Vilniaus ir Rygos. Pirkkliai važinėdavo didžiulėmis kariatomis pirk-

lybos reikalais. Nakvynei nebuvo tinkamų patalpų, kur galėtų pernakvoti keliaują didžiūnai ar pirkliai. Dvaro urėdija, matydama šį trūkumą, sumanė pastatyti puošnią užėigą Papilio miestelyje.

Užėiga buvo pastatyta visai neįprastu toje apylinkėje būdu. Tai buvo dviejų aukštų pastatas ir mūrinis (plytų). Pastatas buvo modernus ir su patogumais. Vakarinis pastato galas buvo skirtas vežimams, arkliams, pašarui ir vežikams. Pirmame aukšte buvo arklidės, kuriose pagal abi sienas tilpo apie trisdešimt arklių. Ten buvo įrengti loviai ir édžios pašarui. Viduryje buvo užtektinai vietos pastatyti keturioms didelėms kariatoms, kurias traukdavo ketvertas arklių. Antrame aukšte buvo pašaro sandėlys: šienas, avižos, miltai ir vežimų tepalas. Be sandėlio pašarui, ten buvo dar didelis kambarys, kuriame tilpo keletas ilgų stalų ir nemaža apyilgių-plačių suolų. Tas kambarys buvo skirtas vežikams ir jų pagalbininkams.

Rytiniame pastato gale buvo gana didelis kambarys smuklei, pilnas vidutinio didžio stalų su daugybe taburečių. Čia buvo galima gauti paprastų gėrimų, paprasto prasčiokų maisto ir arbatos. Daugumoje vežikai čia praleisdavo vakarus-valgydami ir gerdami. Užėidavo čia ir vietiniai gyventojai pasmaguriauti. Prie smuklės, pirmame aukšte, buvo didelis butas su didele virtuve, kur gyveno savininkas ir gamino maistą pravažiuojantiems ponams.

Antrojo aukšto rytiniame gale buvo įrengta virš pusės tuzino miegamųjų kambarių. Kiekvieną miegamąjį sudarė du kambariai: prie įėjimo buvo mažas su kuklia lova tarnui ir didelis kambarys ponui. Šis kambarys buvo apstatytas véliausios mados baldais. Tokių miegamųjų galėjai rasti tik turtinguose dvaruose ir brangiausiose didmiesčių viešbučiuose. Šiame aukšte taip pat buvo įrengtas valgomasis kambarys ir salionas. Abu kambariai buvo apstatyti prancūziškais baldais, atgabentais iš Prancūzijos.

Virėjas buvo prancūzas, kuris kalbėjo ne vien prancūziškai, bet ir lietuviškai, rusiškai ir lenkiškai. Maistas buvo gaminamas daugiausia prancūziškas, bet buvo gaminamas ir pagal užsakymą ir kitų tautų patiekalai. Gėrimų buvo galima gauti kokių tik Europoje buvo.

Vos keleriems metams praėjus po užėigos (karčiamos) atidarymo, apie šią stebėtiną užėigą jau žinojo visi turtingieji pareigūnai. Užėiga virte virė. Visada buvo čia pilna žmonių. Per naktis vyko gėrimai ir kortavimas.

Buvo ir daugiau dalykų, kurie traukė pravažiuojančius sustoti Papilyje. Čia buvo galima gauti įvairūs reikalingi važiuojantiems patarnavimai: kalvio, staliaus, rimoriaus darbai ir maistas žmonėms bei arkliams. Papilys bujojo, plėtėsi. Buvo manyta, kad išaugs į gerą susisiekimo bei pirklybos centrą.

(Bus daugiau)

NEŽYMI PAŽANGA

Anais Rusijos caro laikais, atgavus 1904 m. spaudą, Seinuose katalikų kunigų buvo leidžiamas savaitraštis "Šaltinis".

Kipras Bielinis savo knygoje "Dienojant" rašo, kad tuo laiku Pabiržėje kunigavo katalikų kun. J. Šnapštys. Štai ištrauka iš tos knygos: "... Kunigaudamas Pabiržėje kun. Šnapštys susirado kitą priešą-lietuvius reformatus. Kovodamas Seinų "Šaltinyje" prieš atskalūnus, kun. Šnapštys reikalavo, kad reformatų kunigai nesivadintų kunigais, bet tituluotųsi "pastoriais", kad savo dievnamius vadintų ne bažnyčiomis, bet "kirkėmis". Laikraštis "Naujoji Gadynė" duodavo vietos savo skiltyse reformatų kun. J. Šepečiui į tuos užpuolimus atsakinėti. Prasadėjo dviejų tikybių kunigų polemika. Reformatai tvirtino, kad ir jie tokie pat lietuviai. Tad jie savo bažnyčias ir jų tarnus vadina, kaip šioje kalboje vadinti dera" (298-299 psl.).

Virš 65 metams praėjus nuo kun. Šnapščio puldinėjimų prieš reformatus, dr. Kazys Sruoga 1972 m. rugpiučio 10 d. "Draugo" dienraštyje, straipsnyje "Ligos ir nesutarimas McGovern pastogėje", įdėjo skyrelį: "Du litai už naują religiją Apaščioje-Biržuose".

Skyrelis pradedamas taip: "Šiaurės Lietuvos apskrities miestas Biržai buvo savotiškai žinomas, kaip įvairių skirtingų religijų susikoncentravimas. Ten buvo katalikų bažnyčia, dvi ar trys sinagogos, reformatų ir liuteronų maldos namai, cerkvė ir dar keletas silpnesnių religinių sektų maldos namų". Toliau tęsiama pasakėlė, kad kam tai už įstojimą į naują religiją buvo siūloma du litai, jei sutiks apsikrikštyti Apaščios upėje. Vėliau, kada po krikšto buvo paprašyta dviejų litų, buvo jam atsakyta: "... pats Dangus duos daug daugiau laimės ir turtų, negu tie du litai".

Aiški intencija-pasišaipyti iš protestantų ir juos pažeminti. Dalykus privalome vadinti tikrais vardais. Biržuose reformatai ir liuteronai turėjo bažnyčias, kaip ir R.katalikai. Lietuviai žodį bažnyčia (božnica), kas reiškia maldos namai, dievnamis, yra pasiskolinę iš gudų. Šį kartą skirtumas, lyginant su praeitimi, yra jau toks, kad vieton žodžio "kirkė", pavartotas "maldos namai". Dr.K. Sruoga nevadindamas evangelikų dievnamių bažnyčiomis, sąmoningai daro pažeminantį skirtumą. Kam to reikia ir kam iš to nauda?

Biržuose buvo ir baptistų, kurie krikštija tik suaugusius. Kuo gi blogesnis Apaščios upės vanduo už Jordano upės vandenį? Dr. K. Sruoga gerai žino, kad Jėzus Kristus Jordano upėje apaštalo Jono Krikštytojo buvo apkrikštytas. Amerikoje baptistų yra apie 20 milijonų. O tas savaime liudija, kad baptistų tikyba nėra prasta ir iš jos šaipytis nederėtų.

Reikia pastebėti, kad nuo kun. Šnapščio puldinėjimų "Šaltinyje" ir dr. K. Sruogos pasišaipymo pasakėlės "Drauge" visgi yra skirtumas, kurį tektų priskirti prie šiokios tokios pažangos. Vienok tikros krikščioniškos meilės, tolerancijos, solidarumo kitų tikybų Bažnyčioms dar vis nesimato. Propaguojuamas ekumenizmas, tokiu keliu žygiuodamas, prie susipratimo ir dvasinės vienybės neprives.

SARVAPALLI RADHAKRIŠNAN MINTYS

Mūsų dienų indų filosofo, politiko, buvusio Oxfordo universiteto palyginamosios religijos istorijos profesoriaus, mintys paimtos iš jo knygos "Tikėjimo atnaujinimas iš dvasios".

* Dideli dvasiniai judėjimai gimsta, kai nusiminimas dėl kultūros žlugimo paaštrina mintį apie esamos tvarkos trūkumus ir būtinumą jos pamatus iš naujo patikrinti ir pakeisti.

* Žmonių giminė gali žlugti pati save sunaikindama, arba jos dvasinis gyvybingumas gali sustiprėti ir atidaryti vartus į naują amžių, kuris galėtų padaryti šią žemę tikra žmonijos tėvyne.

* Ateitis priklauso nuo to, ką mes galvojame ir ko norime. Žmonės yra kintami, nepastovūs ir retai kada vidujiniai ramūs. Tie, kurie gyvena patogumuose, kuriuos mums yra davusi technikos pažanga, retai savimi tesirūpina. Juo labiau mes priklausome nuo technikos, kuri mums teikia patogų materialinį gyvenimą, tuo labiau mes patys tolstame nuo savęs.

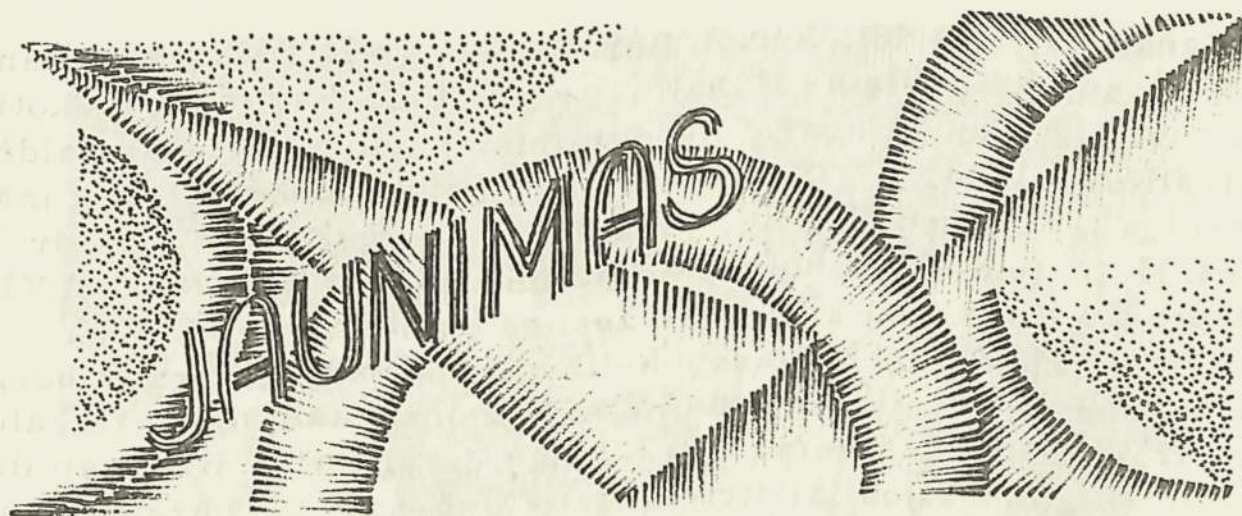
* Didelis masių pavojus yra ne teisingame arba neteisingame galvoje, bet, aplamai, galvojimo trūkume. Tai yra priežastimi mūsų gyvenime didėjančio neveiklumo, nusileidimo ir prisitaikymo. Dvasia yra prislėgta ir valia suparalyžuota. Vietoj drąsaus ir savistovaus mąstymo, kyla tik jautrumas žodžiams ir primityvių jausmų simboliams.

* Visos religijos savo tikslu skelbia žmonijos suvienijimą. Fiziškai ir geografinė prasme tai yra jau atsiekta, tačiau mūsų galvose ir mūsų širdys dar turi būti paruoštos tai žmonijos vienybei.

* Reikia naujos orientacijos, kad būtų galima iš daugybės rasių ir tautų, iš varžymosi tarp valstybių ir ginčų tarp religijų, sukurti vienybę. Tai reikalauja drąsaus pasiryžimo ir radikalaus mūsų pažiūrų pakeitimo.

* Mes privalome išsaugoti tą brangią religinės tiesos esmę, ją išvaduoti iš praeitų laikų aplinkybių bei mąstymo ir pritaikyti mūsų laiko ir kartos sąlygoms ir reikalavimams.

* Tikėjimas ir elgesys turi eiti kartu. Jei mes tikėsime į rasę, kraują ir žemę, tai mūsų pasaulis turės daugelį naikinimo stovyklų, kaip Belsenas ir Buchenwaldas. Jei mes elgsimės kaip laukiniai žvėrys, tai mūsų bendruomenė bus džiunglės. Jei mes tikėsime į universalines dvasines vertybes, tada taika ir supratimas klestės.

Fr. SKĖRYŠ

VASARIO 16 GIMNAZIJA

PAŠVENTINTAS NAUJAS BENDRABUTIS

Naujojo bendrabučio pašventinimas įvyko 1972 m. birželio 17 d. Šventino katalikų vysk. dr. A. L. Deksnys ir evangelikų senj. kun. A. Keleris.

Archit. K. Hutter iš Heppenheim prie Bergstrasse pasidžiaugė, kad pirmoji statybos dalis baigta. Išreiškė viltį, kad tolimesnės statybos finansavimas bus užtikrintas ir darbai galės būti tęsiami. Namas turi 780 kv. m naudojamo ploto, kuri sudaro gyvenamieji mokinių kambariai, ligonių ir poilsio patalpos, virtuvėlės, prausyklos, vedėjų gyvenamieji butai ir kt.

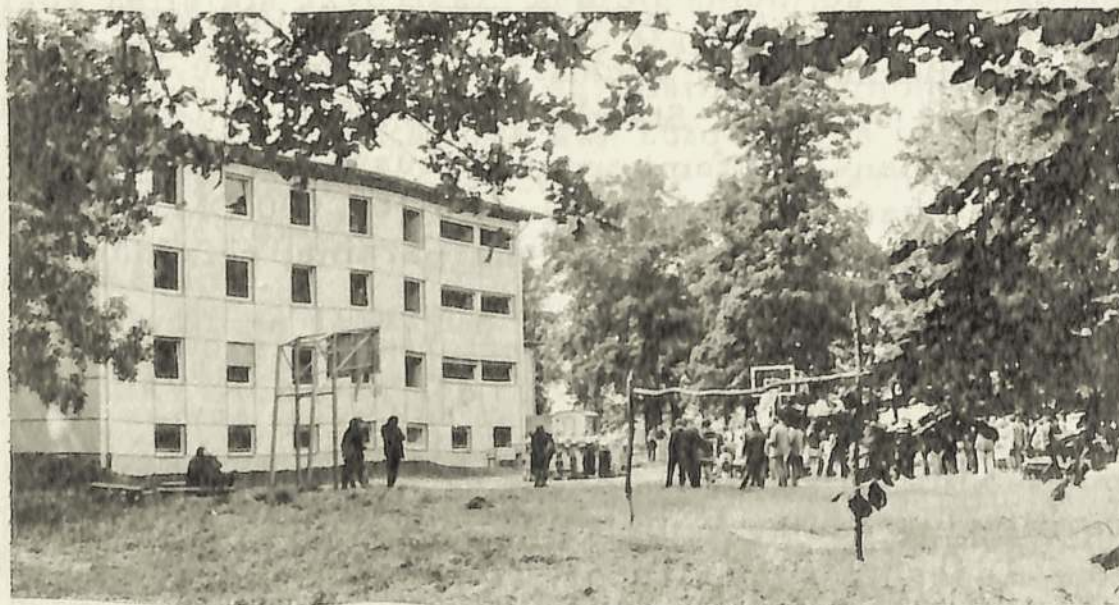
Gimnazijos dir. V. Natkevičius pasveikino garbinguosius svečius: Baden-Württembergo vyriausybės atstovą ministerialdirigentą A. Hasenöhrl iš Stuttgarto, vysk. dr. A. L. Deksnį, liet. ev. liuter. išei-
vijoje Bažnyčios Vyr. Tarybos pirm. senj. kun. A. Kelerį, Nordbade-
deno mokyklų priežiūros įstaigos atstovą dir. Leonhardt, Vokietijos LB vald. pirm. maj. J. K. Valiūną, bendrabučio statybai vajaus vedėją kun. A. Bernatonį ir archit. Hutter. Pranešė, kad naujame bendrabutyje bus 55 lovos. Statyba kainavo 560,000 DM. Vokiečių federalinė ir Baden-Württembergo vyriausybės skyrė po 200,000 DM, o laisvojo pasaulio lietuviai sudėjo 160,000 DM. Direktorius padėjo vokiečiams ir lietuviams už paramą, reikšdamas viltį, kad ir būsimajai statybai jos nestokos.

Aukų vajaus vedėjas kun. A. Bernatonis, kuris buvo nuvykęs į JAV bei Kanadą, surinko virš 18,000 dol. Maj. J. K. Valiūno vadovaujamos 8591 LS lietuvių kuopos Schwetzingene vyrai su amerikiečių mašinomis atliko žemės darbų už keletą tūkstančių DM. Kuratorijos reikalų vedėjas V. Bartusevičius uoliai prižiūrėjo statybos darbus. Didesnes sumas bendrabučio statybai aukojo: Lietuvių Fondas (JAV)-2,000 dol., a. a. A. Mikalauskas-4,400 DM, Šveicarijos lietuvių bendruomenė-3,911.89 DM, "Talkos" bankelis Hamil-

tone(Canada)-1, 100 dol., kun. A. Bernatonis-3, 091 DM. Po tūkstančių dolerių aukėjo: prelatas Karalius ir kun. Puidokas iš JAV, Škotijos lietuviai-200 anglų svarų, Akademiniškas skautų sąjūdis Adelaidėj (Australijoje) -1, 241. 37 DM. Aukotojai tūkstantininkai DM-is: maj. J. Černius iš Mainzo (1, 050), vysk. dr. A. L. Deksnys ir kun. dr. P. Celiešius iš Bad Wörishofen, V. Sutkienė iš Bad Kreuznacho, VLB Bochoolto apylinkė. Kiti aukėjo mažesnes sumas.

Ministerialdirigent A. Hasenöhrl sveikino Baden-Württembergo vyriausybės vardu. Jis lietuviams pažįstamas, kaip mūsų reikalus žinąs ir atjaučiąs vokiečių pareigūnas. Ir šį kartą jis prisiminė Vasario 16 gimnazijos įsikūrimą Hüttenfelde ir jos pažangą. Anot jo, lietuviai turėtų didžiūotis savo mokykla, kuri yra vienintelė šios rūsies laisvajame pasaulyje. Tegul ji ir toliau ištikimai tarnauja lietuvių kultūrai, papročiams ir lietuvybei išlaikyti, o Baden-Württembergo kraštas ir ateity paramos jai neatsakys. Kun. A. Bernatonis priminė mokiniams, kad šiuos namus visi turi mylėti ir prižiūrėti, kaip savo nuosavybę, juos gražiai užlaikyti. Muzikos mkt. K. Motgabio vadovaujamas mišrus mokinių choras padainavo keturias dainas. Mkt. Eglės Pauliukonytės vadovaujama tautinių šokių grupė, pasiruošusi vykti į IV lietuvių tautinių šokių šventę Chicagoje, pašoko 5 šokius. Mkt. A. Krivickas paaikškino visiems Joninių papročius. Vėliau vyko bendri šokiai krepšinio aikštėje kun. Dėdino įrengtai muzikai grojant. Uždegtiems laužams šviečiant, visi linkminosi dainuodami ir šokdami iki išnaktų. Ištroškusiems ir išalkusiems atsigaiivinti ir užkąsti, skautai buvo įrengę palapinę su dešrelėmis, ledais ir lengvaisiais gėrimais.

Naujo bendrabučio statytojai ir rėmėjai iš viso laisvojo pasaulio tesėjo. Dabar turi tesėti lietuviai tėvai, pripildydami patalpas savo atžalynu. Jei iki šiol kai kurie mūsų tautiečiai atsisakinėjo savo vaikus leisti į Vasario 16 gimnaziją, teisindamiesi prastomis

Vasario 16 gimnazijos naujasis bendrabutis

Naujo mergaičių bendrabučio šventinimas (iš d. į k.): kun. A. BERNATONIS, vysk. dr. A. L. DEKSNYS, senj. kun. A. KELERIS, gimn. dir. V. NATKEVIČIUS (giliau)

bendrabučio patalpomis, tai nuo ateinančių mokslo metų pradžios ir šitas pasiteisinimas atkris. Naujasis bendrabutis labai gerai įrengtas ir bus apstatytas naujais baldais. Ta mokinių dalis, kuri pasiliks gyventi pilyje, galės patogiai įsikurti pačiose geriausiose patalpose.

Šiuo metu mokykloje yra 77 mokiniai, o reikia virš šimto. Vietos yra dabar pakankamai ir galima net iki 150 mokinių sutalpinti. Šimto skaičiaus reikalauja gimnaziją remiančios vokiečių įstaigos.

Vasario 16 gimnaziją žino viso laisv. pasaulio lietuviai. Ji laikosi jų idealizmu ir aukos dvasia. Iki šiol ji išleido 80 abiturientų. Jų daugumas, baigę mokslus, neša didelės naudos lietuviams, ypač tie, kurie pasiekė įtakingų ir aukštų vietų. Štai, vien JAV keli yra universiteto profesoriai. Tie, kurie liko Vokietijoje, taip pat yra pasiekę reikšmingų postų savo specialybėse. Daugybė gimnazijos auklėtinių (arti 300) baigė 4 ar 6 klases ir įsigijo profesijas. Jie ne tik užtikrino sau egzistenciją, bet gimnazijos dėka paliko lietuviams. Be jos įtakos jie vargu galvotų ir jaustų lietuviškai. Tokiu būdu gimnazija per savo mokinius, tiek ją baigusius, tiek išėjusius iš jos sukeliomis klasėmis, yra suvaidinusi sunkiame jaunimo lietuvinimo darbe reikšmingą vaidmenį. Be jos lietuvių bendruomenės V. Vokietijoje merdėtų.

Šiuo metu gimnazijoje moko 12 lietuvių mokytojų ir 7 vokiečiai. Mokiniai yra susiorganizavę į 3 organizacijas: skautus, ateitininkus ir evangelikų jaunimo ratelį. Organizacijos labai daug prisideda prie mokinių tautinio sąmoninimo.

Vasario 16 gimnazijoje, kaip ir vokiečių gimnazijose, yra 9 kla-

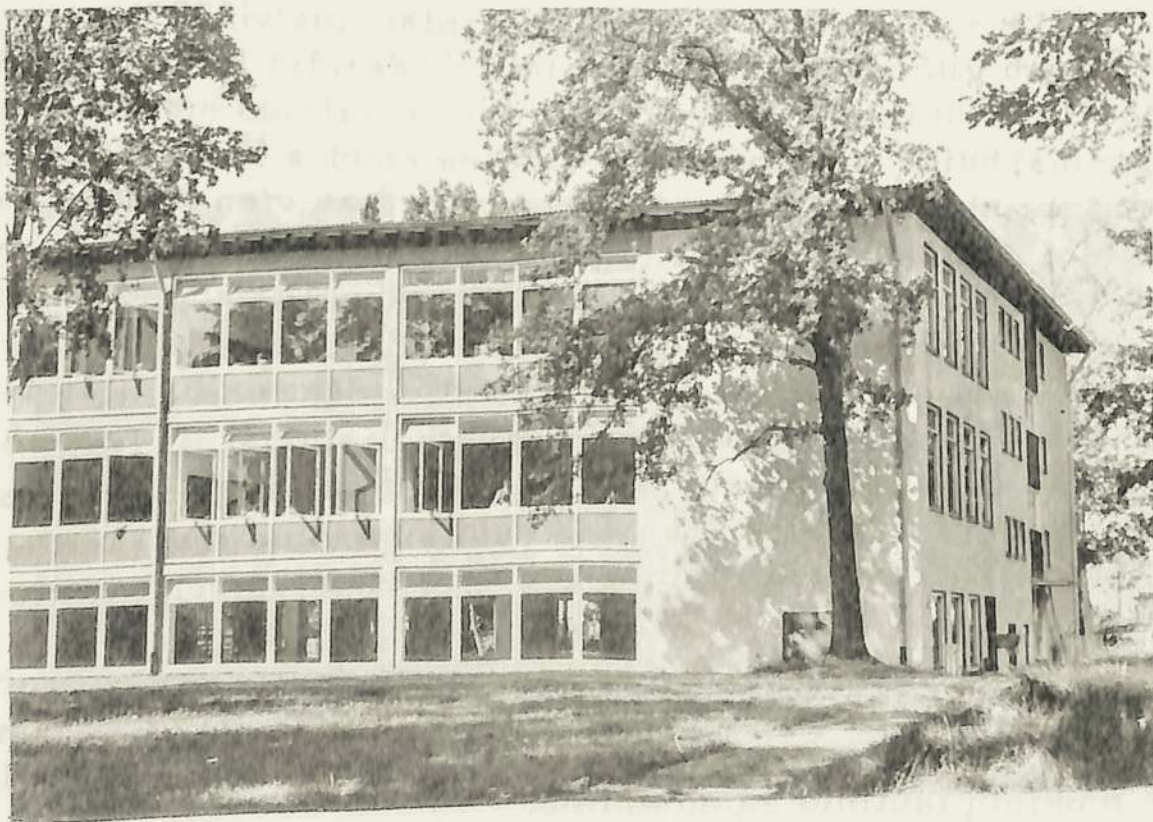
sės. Mokiniai iš JAV ir Canados į pirmą klasę priimami po 4 pradinės (elementary school) skyrių. Iš aukštesnių prad. mokyklos skyrių ar high school priimami į atitinkamas klases. Užjūrio mokiniai anglų kalbos mokomi pagal Amerikos mokyklų reikalavimus ir programą. Baigę 9 klases, tokie mokiniai po abituros egzaminų gauna brandos atestatą, kuris juos įgalina stoti į Amerikos ar Canados universitetus, peršokant vad. junior college.

Už pragyvenimą (maistą ir kambarį bendrabutyje) reikia per mėnesį mokėti 32 dol. (US); už specialias vokiečių kalbos pamokas dar po 10 dol. mėnesiui. Vasaros atostogų metu (nuo liepos 10 iki rugsėjo 6 ar 9 d.) bei per Kalėdų ir Velykų atostogas (po dvi savaites) vyresnieji mokiniai turi progos pažinti Europos kraštus, po juos keliaudami.

Vokietijos lietuviai yra nepaprastai dėkingi užjūrio lietuviams už broliškai ištiestą ranką, be kurios gimnazija negalėtų išsilaikyti. Jos ateitis priklauso didele dalimi nuo to, kiek bus rodoma noropadėti šiam lietuvių židiniui ir toliau.

EVANGELIKŲ JAUNIMO RATELIO EKSKURSIJA PO ODENWALD

1972 m. gegužės 28 d. Evang. Jaunimo Ratelio vadovas mkt. Fr. Skėrys suruošė ekskursiją į gražųjį Odenwaldą. Evang. mokinių ekskursijoje, be jų, dalyvavo dar skaučių atstovė J. Dirgelaitė (IV kl.), skautų - V. Narbutas (VIII kl.), gimnazijos mokinių komiteto pirm. R. Žaliukas (VII kl.), ateitininkų pirm. P. Dauknys ir Pabaltiečių krikščionių studentų s-gos lietuvių sekcijos sekr. P. Veršelis, iš viso 27 asmens. Kelionė buvo ilga ir įvairi: Romuva-Heidelberg-Eber-

Vasario 16 gimnazijos naujieji rūmai iš parko pusės

Vasario 16 gimnazijos evangelikų jaunimo ratelio ekskursantai prie Heidelbergo pilies rūmų.
Nuotrauka — mkt. Fr. SKĖRIO

bach-Amorbach-Miltenberg-Michelstadt-Lindenfels-Bensheim-Hüttenfeld, iš viso 250 km.

Rytas nieko gero nežadėjo. Pilki debesys niūriai gaubė dangų. Šiais metais Vakarų Vokietijoje pavasaris lietingas ir šaltas. Tą dieną Odenwaldo kalnai, važiuojant Bergstrasse, atrodė ramūs, kiek susirūstinę ir ūkanoti. Jie rūko, lyg tukstančiai kalvių dumplių pūstų balzganas miglas į dangų. Miglos kilo iš slėnių, kabinosi į šlaitus, kopė ligi debesų susiliedamos į vienumą.

Patvinusi Neckaro upė tyliai, bet skubiai, tekėjo, plaudama suvirtintus krantus. Nuo Neckaro tilto jau matėsi Heidelbergo pilis. Pilis buvo statyta nuo 1400-1500 m. Čia ligi XIX-jo šimtmečio buvo Pfalco kunigaikščių bei grafų rezidencija. Prancūzų karo vadas Melac, Liudvigo XIV įsakymu, 1689 ir 1693 m. pilį sunaikino. Vėliau pilis buvo šiek tiek atstatyta. Pilies rūsy randasi didžiulė vyno statinė, talpinanti 220,000 litrų vyno.

Visame pasaulyje žinomame Heidelbergo un-te studijuoja ir keletas lietuvių studentų. Un-tas įsteigtas 1386 m. ir yra seniausias Vokietijoje. Europoje dar senesni yra tik Vienos ir Pragos un-tai. Heidelbergas šiuo metu turi apie 150,000 gyv., kurių kas penktas yra studentas. 30,000 studentų gyvena šiame mieste. Pagrindinėje gatvėje lankėme gotikos stiliaus ev. Šv. Dvasios bažnyčią, statytą 1436 m. Prieš reformaciją ji priklausė katalikams. Po reformacijos ja naudojami katalikai ir evangelikai, -viduryje buvo pertverta

siena. Nuo 1936 m. bažnyčia priklauso tik evangelikams. Joje vyksta kelis kartus per metus dideli bažnytiniai koncertai, nes bažnyčia turi puikius vargonus. Apžiūrėjome ir jėzuitų bažnyčia, statytą 1712 m. Vaikščiojome po senamiestį ir perėjome seniausią tiltą per Neckarą (1786 m.), vadinamą Raudonu tiltu. Jis tebėra toks, koks buvo prieš beveik 200 metų.

Iš Heidelbergo Neckaro pakrante važiuojame aukštyn. Plentas vadinasi Pilių gatvė. Beveik kiekvienas kaimelis yra pasipuošęs pilaitės griuvėsiais, kurie savo senumu vienas su kitu lenktyniauja. Čia senovėje karaliai ir kunigaikščiai leisdavo savo atostogas. Dabar vienas prie kito susispaudę viešbučiai laukia vasarotojų.

Odenwaldo gilumoje kaimeliai dar ankščiau spiečiasi ir grakštūs miesteliai snaudžia kalnų prieglobstyje. Amorbacho miestelis nedidelis (4,000 gyv.). Amorbache benediktinų vienuoliai įsikūrė 734 m. Išskyrus keletą užsilikusių senienų, iš tų laikų nieko nebėra. Amorbach sutraukia turistus iš viso pasaulio savo baroko stiliaus bažnyčia, statyta 1742-1747 m. H. Maksimiliano von Welsch. Uždarius vienuolyną 1804 m., jis pateko į kunigaikščio Leiningen rankas, kurio tėvai reformacijos laikais perėjo į evang. tikėjimą. Dabar kiekvieną sekmadienį šioje buv. vienuolyno bažnyčioje laikomos evangelikų pamaldos. Viduje bažnyčia yra labai puikiai išpuošta garsių menininkų darbais, kuriais ir šiandien tenka grožėtis. Tiesiog nuostabu, kad tie meniški paveikslai ir skulptūros dar iki šiol išliko. Atrodo, tartum jie būtų prieš keletą dešimtmečių sukurti. Apžiūrinėjome senąją biblioteką, žaliąją koncertų salę ir kitas įdomesnes vienuolyno įžymybes.

Patekę į Miltenbergo miesto centrą, pasijutome lyg būtume nukelti į XIV-XV šimtmetį. Tik žmonių drabužiai primena dabartį. Iš Mildenburgio pilies atsiveria puiki panorama į miestą. Maino upė daro čia didelę kilpą. Odenwaldo miesteliai ir kaimai, būdami atstu nuo didesniųjų pramonės ir prekybos centrų, liko karo nepalieti. Jie iki šiol išlaikė savo viduramžišką veidą.

Iš Miltenbergo prasidėjo kelionė atgal per Michelstadt, Lindenfels, Bensheim. Michelstadt apžiūrėjome originaliausią Vokietijos rotušę, statytą 1484 m. ant medinių stulpų. Pats namas prasideda tik maždaug trijų metrų aukštyje, apačioje galima vaikščioti. Po rotušę anksčiau vykdavo turgus. Iš tų laikų dar yra išlikusios svars-tyklės ir audeklams spausti (velti) mašina.

Lindenfels yra labai gražus kurortas, vadinamas Odenwaldo širdimi ar perlu. Miestelį supa iš XI šimtmečio išlikę griuvėsiai. Iš pilies atsiskleidžia labai puiki panorama-matyti pusė Odenwaldo. Žiūronais buvo galima apžvelgti apie 20 km spinduliu Odenwaldą.

Mokiniai, nors truputi pavargę, galėjo drąsiai sakyti, kad tas sekmadienis labai gražiai pajavairino kasdieninį gimnazijos gyvenimą ir suteikė neišdildomų įspūdžių.

KONFIRMACIJOS

Tėviškės ev. liuteronų p-jos konfirmantai (iš k. į d.): senj. kun. A. TRAKIS, Rosvita Meyerytė, Kristina Sinickaitė, Renė Adamskaitė, Endrius Kasiulis, Rymantas Paulikaitis, Tomas Jonušaitis, Valteris Jurkutaitis. Chicago, 1972. V.28

Ziono ev. liuteronų p-jos konfirmantai (iš k. į d.), I-je eilėje: Kristina Sedaitis, Albertas Lill, Renata Schlischat, Jonas Bikneris, Darius Murauskas, Robertas Balandis, Ingrida Wittlieb, Sigfridas Leschkies, Anita Young, Frankas Pechulis; II-je eilėje: Karl - Heinz Meyer, Astridė Held, Eddie Kubilius, kun. Jonas JUOZUPAITIS, Danica Bosnic, Jonas Sperlingas, Loretta Fettingis. Chicago, 1972. V.21

AKADEMINIS JAUNIMAS

Angelė SINICKAITĖ, g. 1955 m. Chicagoje. Marija aukšt. m-lą baigė pirmąja mokine 1972 m. Priklausė National Honor Society Thespian, buvo dramos prezidentė, vokiečių klubo sekretorė. Southwest Lions klubo apdovanota prizų. Taipgi priklausė Tėviškės jaunimo rateliui, chorui. Skautė ir sekmadieninės m-los mokytoja. Studijuoja Illinois u-te

Laimutis GRAŽYS, g. 1954 m. Morgan Park aukšt. m-lą baigė 1972 m. Priklausė Checker ir Vokiečių klubams ir Tėviškės jaunimo rateliui. Lankė dail. A. Rūkštelės meno studiją. Southwest College studijuoja komercinį meną

Viktoras MIELIULIS, g. 1952 m. Chicagoje. Luther South aukšt. m-lą baigė 1971 m. Priklausė Bažnyčių ir Pirmyn chorams. Illinois u-te studijuoja pedagogiką

Benjaminas MIELIULIS, g. 1954 m. Chicagoje. Luther South aukšt. m-lą baigė 1972 m. Loyolos u-te studijuoja mediciną. Studijoms gauna stipendiją

Ed BLOCK baigė John F. Kennedy aukštesniąją mokyklą 1969 m. Priklausė beisbolo komandai bei orkestrui. Studijuoja Valparaiso u-te

Marija MALINAUSKAITĖ baigė Thomas Kelly aukštesniąją mokyklą 1966 m. Lankė Zyers College. Carbondale u-tą baigė 1971 m. laipsniu BA

Eduardas PILMENAS, g. 1949 m. Chicagoje. Liuteronų aukštesniąją mokyklą baigė 1967 m. Concordia mokytojų College baigė 1972.VI.25 laipsniu BA. Buvo futbolo komandos kapitonu. Mokytojauja indijonų rezervate So-Dakotoje

Henry HERMANAS, g. 1950.IV.24. Liuteronų aukštesniąją mokyklą baigė 1968 m. Chicago u-te vienus metus studijavo architektūrą. Šiuo metu karinę prievolę atlieka V. Vokietijoje

Silvija UPENIEKS, g. 1954 m. Waukegan. Aukšt. m-lą baigė 1972 m. Priklausė dramos, muzikos, vokiečių klubams. Dalyvavo talentų pasirodymuose ir buvo akompanuotoja. Mergaičių skautų vadove. Taipgi priklauso Tėviškės jaunimo rateliui, — vargonininkė, choro dirigentė ir sekmadieninės m-los mokytoja. Urbanos u-te studijuoja biologiją ir priklauso įvairiems klubams

Kornelija BAKSYTĖ, g. 1955 m. Chicagoje. Hubbard aukšt. m-lą septintąją baigė 1972 m. Priklausė National Honor Society ir Matematikos klubui. Tėviškės jaunimo ratelio sekretorė ir choristė. Velbasio ir Puodžiūno baletu studijas lankė apie 10 m. Gage Parko aukšt. m-loje laimėjo Good Posture karalienės titulą. Lankė aukšt. lituanistikos m-lą. Pakelta į Neo-Lithuanų senjores. Illinois u-te studijuoja farmaciją

Edvardas LEIPUS, g. 1954 m. Montrealyje. Chicagos liuteronų aukšt. m-lą baigė 1972 m. Akordeonų m-lą lankė apie 4 m. Mokyklų sporto pasirodyme laimėjo aukso medalį už bėgimą ir sidabro medalį už šokį į tolį. Baigė aukšt. Kr. Donelaičio lituanistinę m-lą. Priklausė Tėviškės jaunimo rateliui ir chorui. Illinois u-te studijuoja veterinariją ir lituanistiką

Rimas DAGYS, g. 1954 m. Chicagoje. Gage Park aukštesniąją mokyklą baigė 1972 m. Southwest College studijuoja architektūrą. Į skautus įstojo 11 metų. Šiuo metu Vydūno d-vės draugininko pavaduotojas ir vadovauja vilkiukams

1972.VI.5 Vasario 16 gimnazijoje lankėsi iš
 Chicagos studijų patarėjas Jurgis PĖTERAITIS.
 Nuotraukoje — prie E. Simonaičio kapo
 Huettenfeldo kapinėse

Tėviškės Jaunimo Ratelio tautinių šokių grupės
 vadovė Elena SINICKIENĖ

Tėviškės Jaunimo Ratelio tautinių šokių grupė dalyvavusi IV - je Tautinių Šokių Šventėje (iš k. į
 d.). Sėdi: Kornelija Bakšytė, Silvija Jurkšaitytė, Kristina Preikšaitytė; stovi mergaitės: Melita
 Preikšaitytė, Kornelija Vencelytė, Kristina Sinickaitė, Irena Kasparaitytė, Angelė Sinickaitė;
 berniukai: Arūnas Kaminskas, Arvydas Zaunaitis, Vilius Galinaitis, Raimundas Kirkus, Benjaminas
 Mielius, Martynas Trakis, Elmeris Galinaitis, Viktoras Mielius. Chicago, 1972.VII.2

TRAGIŠKAI ŽUVO MYKOLAS DAGYS

Mykolas ir Antanina DAGIAI. Parovėja, 1968 m.

Mykolas Dagys, savo dukters namuose okup. Lietuvoje, Parovėjoje, Biržų vals. ir aps., 1970 m. balandžio 10 d. ramiai sau plėšė paukščių plunksnas. Staiga išbrovęs iškrypėlis rusas, civilinis naftos įmonių tarnautojas, mirtinai jį kirviu sužalojo. Kraujuose paplūdęs Dagys, nuvežtas Biržų ligoninėn, sekančią dieną mirė sąmonės neatgavęs.

Tą dieną žudikas gėrė pas savo seserį. Dagys jokių nesusipratimų su žudiku nei jo seserimi ne-

turėjo. Nuteistas 15 metų kalėjimo, žudikas per tardymą teisinis, kad jis nieko neatsimenaš.

M. Dagys buvo palaidotas Vinkšninių kapinėse, dalyvaujant artimiesiems ir gausiai susirinkusiems apylinkės gyventojams. Laidojimo apeigas atliko suprint. kun. P. Jašinskas.

M. Dagys buvo darbštus, nagingas, blaivus ir doras reformatas. Gimė apie 1876 m. Čepukų km., Biržų vls. Caro priespaudos laikais kaimiečių gyvenimas buvo

Prie tragiškai žuvusio Mykolo DAGIO karsto

gana sunkus. Negalėdamas lankyti mokyklos, pats iš savęs pramoko lietuviškai skaityti ir rašyti. Apie 1910 m. buvo atvykęs į JAV. Neilgai pagyvenęs, grįžo tėviškėn globoti senstančių tėvų ir prižiūrėti ūkio. Čia vedė savo kaimo artimą kaimynę Antaniną Klybaitę.

Išskirsčius Čepukų kaimą į vienkiemius, savo 21 ha ūkį vedė tvarkingai ir sumaniai. Buvo Biržų Žemės Ūkio kooperatyvo nariu ir vienas iš steigėjų, kartais ir valdybos nariu bei pirmininku Klausučių Pieno Perdirbimo būvės. Nuomodavo ir apdirbdavo Reformatų Sinodo pievas, kurios rubežiavosi su Klausučių km. žė-

mėmis.

Okupavus Lietuvą Sovietų Sąjungai, M. Dagys buvo priverstas nuo savo ūkio atsisakyti ir tapti kolchozininku. Kurį laiką dar buvo jam leista gyventi savo sodyboje, bet vėliau ir sodyba iš jo buvo atimta. Po to jis persikėlė gyventi pas savo dukterį Parovėjoje.

Velionis paliko giliame skausme žmoną, dukras-Marę ir Genovaitę okup. Lietuvoje, seserį Marę Briedenę ir sūnų Joną Rockforde, Ill., JAV.

Liūdintiems artimiesiems ir kurt. Jonui Dagiui-giliausia mūsų visų užuojauta.

Redakcija

ORENTAI ATŠVENTĖ AUKSINES VESTUVES

Brocktono ir Bostono lietuviai evangelikai 1972 m. gegužės 28 d. paminėjo Augusto ir Onos Orentų bendro gyvenimo auksinę sukaktį.

Jie yra kilę iš Raseinių aps., Jurbarko vls., Pašvenčio km. Ten turėjo gražų ūkį ir augino sūnų, kuris žuvo karo metu. Sovietams

okupavus Lietuvą, jis pasitraukė į Vakarus, o po karo emigravo į JAV ir apsistojo Bostone, vėliau Brocktone. Kaip ir visiems poka- riniams emigrantams, pradžia nebuvo lengva. Taupiai gyvendami, nusipirko Brocktone gražų namą, kuriame ir dabar tebegyvena.

Ona ir AUGUSTAS ORENTAI su dr. kun. A. JURĖNU

Augustas ir Ona Orentai yra vienamečiai ir jau sulaukė 74 metų. Sveikata tarnauja jiems neblogai. Orentas yra veiklus evangelikas ir yra Bostono bei Brocktono evangelikų parapijos pirmininkas. Kad ir nedaug čia esama liet. evangelikų, bet retkarčiais būna kviečiamas kunigas laikyti pamaldas.

Gegužės 28 d., kuomet minėjome Orentų auksinę vedybų sukaktį, pakviestas kun. A. Jurėnas (iš Main) laikė lietuvių kalba pamaldas Brocktono liuteronų Getsemany bažnyčioje, kurių metu palaimino ir abu sukaktuvininkus.

Giminės ir pažįstami buvo pavaišinti pietumis tos pačios bažnyčios patalpose. Visi svečiai, padainavę "ilgiausių metų", palinkėjo Orentams sulaukti ir atšvęsti deimantines vestuves.

J. Valiūnas

JONAS VARIAKOJIS

Jonas Warekois (Variakojis), kilęs iš Auliųkm., Biržų vls. Į Ameriką atvyko prieš 70 m. - 1903 m. Pradžioje apsigyveno Connecticut valst., vėliau persikėlė į Chicagą, kur išmoko namų statybos amato ir ilgus metus dirbo kontraktorium, pastatydamas daugelį šimtų mažesnių ir didesnių namų, daugiausia Roselande ir kitose Chicagos apylinkėse. Praradęs viską depresijos metu, nenuleido rankų, bet sąlygoms pagerėjus, vėl stojo į pamėgtą darbą.

Šiuo laiku J. Variakojis jau senokai pensininkas, gyvena su savo dukra Milda ir anūkėmis Susan ir Vicky.

J. Variakojis yra "Mūsų Sparnų"

Jonas VARIAKOJIS su dukra Milda

Nuotrauka R. DAGIO

skaitytojas ir rėmėjas. Žurnalo Redakcija J. Variakojui, jo 88 m. sukakties proga, linki daug laimės,

geros sveikatos ir gražių-saulėtų dienų.

J. P.

REIKŠMINGA IR GRAŽI ŠVENTĖ

Iš k. į d.: St. ŠENFERAS, jn. su žmona, V. ŠTREITAS, jubilatai — Marija, Stasys ŠENFERAI

1972 m. spalio 14 d. buvęs Biržų miškų urėdas Stasys Šenferas ir jo žmona Marija Štreitaitė-Šenferienė atšventė savo vedybinio gyvenimo 50 m. sukaktį-auksinį jubiliejų. Ta proga jubilatai sukvietė į Prisikėlimo parapijos salę Toronte puikioms vaišėms gausų draugų būrį. Jubilatų sūnaus Stasio paprašytas kun. Placidas, pradėdamas vaišes, sukalbėjo maldą, o pobūvio programą pravedė suprnt. kun. P. Dilys.

Pagrindinę sveikinimo kalbą pasakė dail. Dagys. Jis įdomiai ir sąmojingai papasakojo, kaip Stasys ir Marija susipažino Biržuose Prekybos ir Pramonės banke, kur p. Štreitaitė tuo laiku dirbo. Nušvietė S. Šenfero nepaprastą sąžiningumą darbe, pavyzdinę tvarką Biržų urėdijoje. Papasako-

jo abiejų Šenferų sunkius išgyvenimus bolševikams okupavus Lietuvą ir besibastant po DP stovyklas Vokietijoje. Jubilatus sveikino jų daktaras ir geras bičiulis Jonas Yčas, buvęs Biržų pašto viršininkas Mykolas Ramanauskas ir Halina Dilienė, kuriai teko dalyvauti Šenferų vestuvėse. Buvo gauta daug sveikinimų iš įvairių pasaulio kraštų. Ypatingai sujaudino visus keli sveikinimo laišakai ir dvi telegramos iš okup. Lietuvos.

Ponia Šenferienė šiltais, nuoširdžiais žodžiais padėkojo svečiams už atsilankymą ir gražias dovanas. Ypatingai dėkojo sūnui Stasiui su šeima, broliui Viktorui ir kun. P. Diliui su žmona, prisidėjusiems prie šios šventės suorganizavimo. Ji prisiminė savo vestuves, kurias būtų galima pavadinti ekumeniš-

komis; susituokę katalikų bažnyčioje, jaunieji nuvyko vestuvių puotai į reformatų kleboniją, pas kun. P. Jakubėną, kur maršu iš Lohengrino juos sutiko Vladas Jakubėnas, tuomet dar gimnazistas. Jakubėnų ir Štreitų šeimas riša ilgametė, artima draugystė. Ponas Šenferas t.p. tarė trumpą padėkos žodį. Po to, dalyviams plojant, jaunieji pradėjo šokius valsu.

Kitą dieną, sekmadienį, Šenferų

intencija Prisikėlimo bažnyčioje kun. Placidas atlaikė mišias, kurių metu perskaitė popiežiaus Povilo VI palaiminimą auksinio jubiliejaus sulaukusiems Marijai ir Stasiui.

Be suminėtų, svečių tarpe dar buvo dr. M. Anysas su šeima, Elzė Jankūtė ir kt.

M. ir S. Šemferai yra uolūs "M. Sp." skaitytojai.

H. D.

REFORMACIJOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

Veteranas prof. dail. Adomas VARNAS pasakoja iš savo gyvenimo reikšmingus įvykius. Nuo jo į kairę — mkt. Marija VARNIENĖ, mkt. Palmyra LAMPSATIENĖ. Dešinėje — kurt. agr. Viktoras KAROSAS. Nuotrauka — M. PUODŽIŪNO

Reformacijos šv-tės minėjimas įvyko 1972 m. spalio 29 d. Pamaldose dalyvavo ir veteranas prof. dail. Adomas Varnas su ponia Marija Varniene. Pamaldas pravedė gener. suprnt. St. Neimanas. Pasakytame pamoksle jis iškėlė Reformacijos šventės prasmingumą ir jos minėjimo reikšmę šių dienų šviesoje.

Parapijos salėje stalai jau buvo padengti užkandžiams, kuriuos paruošė Moterų D-ja. Stalus papuošė dr. V. Kregždienė gėlėmis

iš nuosavo darželio. Laike kavos / suprnt. P. Dilys, tik ką grįžęs iš LB Švietimo Komisijos posėdžio Clevelande, OH, padarė pranešimą apie ten svarstytus klausimus. Prof. dail. A. Varnas papasakojo atsiminimus iš gyvenimo Voroneže kartu su broliais Jonu ir Martynu Yčais, apie jo sukurtų politinių šaržų išleidimą ir apie Montessori auklėjimo principų veiksmingumą.

Po užkandžių kurt. E. Gerulis parodė filmą, darytą jo žmonos ir

Suprt. kun. P. DILYS daro pranešimą apie Lietuvių Bendruomenės švietimo komisijoje svarstytus klausimus. Nuotrauka — M. PUODŽIŪNO

jo paties, iš ekskursijos po Europą: Maskva, Lietuva, Roma, Paryžius. Filme pavaizduoti, didžiumoje, architektūrinių pastatų, ypač bažnyčių, meniški fragmentai bei įvairūs paminklai. Iš Lietuvoje darytų vaizdų, krinta į akis Vilniuje prie krautuvės stovinti žmonių eilutė—"uodega". Įspūdingai atrodo Pirčiupio 1944 m. įvykdytomis masinėms žudynių aukoms

paminklas ir žavūs Vilniaus apylinkės gamtos vaizdai. Šis filmas, padarius neaiškių vaizdų iškarpymus, vertas būtų parodyti platesnei lietuvių visuomenei.

Parapijos salė buvo pripildyta dalyviais. Be didžiai gerbiamų Varnų, dar buvo pagerbti pobūvyje dalyvavę svečiai: Ramovės S-gos pirm. A. Juškevičius su ponia, inž. Jankus iš Lemonto ir kt. J. Kr.

000

Pagerbdami mirusią 1971 m. Lietuvoje Olgą KARAŠIENĘ aukojame žurnalui "Mūsų Sparnai" 10 dol.

Ėmilija ir Martynas Railos

---o---

GERBIAMAS REDAKTORIAU,

Su šiuo laišku siunčiu čekį sumoje 40 dol., išrašytą Jūsų vardu, bet skirtą žurnalui "Mūsų Sparnai". Tą sumą sudėjo: New Yorko Liet. Prot. Parapija 20 dol. ir Parapijos Moterų Ratelis 20 dol.

Norėdami paremti Jūsų redaguojamą ir Kolegijos leidžiamą taip idomų, gražų, reikšmingą ir prasmingą žurnalą "Mūsų Sparnai", siunčiame minėtą mūsų auką, linkėdami geriausios sėkmės bei gražiausios ateities žurnalui.

Kartu mes visi nuoširdžiausiai sveikiname visą "Mūsų Sparnai" štabą ir linkime visiems džiaugsmingų Kalėdų bei palaimintų visų ateinančių metų.

New Yorko Liet. Prot. Parapijos ir Moterų Ratelio vardu, Jūsų kun. P. Dagys

VILIAUS VARIAKOJO MAKETŲ PARODA

Pasaulio lietuvių jaunimo II kongreso proga surengtoje dailės parodoje Jaunimo Centre, Chicagoje (nuo birž. 24 iki liepos 4 d., 1972 m.) dalyvavo ir kurt. inž. Vilnius Variakojis su savo eksponatais, užimdamas II aukšte visą kambarį.

Iš V. Variakojo padarytų modelių-maketų buvo eksponuota: biržėnų ūkininko tipinga sodyba su vėjo malūnu; Likėnų kurorto sanatorija su mažu pušynėliu ir su vandens malūnu, kurio ratą suka iš Smardonės gydomojo šaltinio išsiveržiantis vanduo; Biržų pilies kng. Radvilų rezidenciniai rūmai (pilis) iš 1704 m.; vyties, aro, kovų už laisvę skydai; retė-

žis iš vieno gabalo medžio; medinė spyna su raktu; lietuviško stiliaus lempa su Gedimino stulpais; 5 lietuvių senoviški metaliniai diržai su pagražinimais.

Maketai daro pasigerėtiną įspūdį. Jie padaryti labai kruopščiai, su smulkiausiomis detalėmis, kas sukelia tikrą-buvusių tikrovės vaizdą. Visi V. Variakojo darbai yra įdomūs istoriniu atžvilgiu ir vertingi. Šiems darbams padaryti buvo pašvęsta nemažai laiko.

Apie V. Variakojo parodą trumpai paminėjo "Draugas" II dal. Nr. 154(26), 1972.VII.1, "Laisvoji Lietuva" Nr. 14, 1972.VII.6 ir kiek plačiau "Naujienos" Nr. 157, 1972.VII.5.

J. Kr.

Biržų - Dubingių kunigaikščių Radvilų Biržų piliakalnyje, statytų 1704 m. rezidencinių rūmų, maketas sukurtas kurt. inž. Viliaus VARIAKOJO.

Nuotrauka — M. PUODZIUNO

Dr. Paulina VAITAITIENĖ įteikia Vilniaus verbų puokštę Gėlių meno m-los dir. W. KISTLER

CHICAGO. Visame pasaulyje žinoma American Floral Art School, kurios direktoriumi yra William Kistler. Čia mokytojauja lietuvaitė Lorraine Rogers. Kartu su iš kitų kraštų atvažiavusiais studentais, šią mokyklą lankė ir ją baigė dantų gydytoja Paulina Vaitaitienė. Supažindindama direktorių ir studentus su lietuviškomis gėlėmis, P. Vaitaitienė klasėje įteikė direktoriui spalvingą Vilniaus "Verbų" puokštę. Tokios jie niekada nebuvo matę ir ja visi liko si sužavėti.

* Dr. P. Vaitaitienė su M. Kraučiušiene, Lietuvos Gener. Konsulo vardu, jau treči metai iš eilės, įrengia gražią lietuvišką parodėlę Berwyno Olympic Savings and Loan banko languose. Parodėlė patraukia lankytojų, praeivių dėmesį ir reklamuoja lietuvių kraštą.

* Dr. P. Vaitaitienė jau kelis kartus yra papuošusi Sinodo metu mūsų bažnyčią ir salę.

Už Lietuvos ir lietuvių vardo reklamavimą, dr. P. Vaitaitienei priklauso mūsų visų padėka. j. kr.

BALTRAMIEJAUS NAKTIS

1972 m. rugpiūčio 24 d. suėjo 400 metų nuo baisių skerdynių, surengtų Paryžiuje 1572 m., naktį prieš Baltramiejaus dieną.

Hugenotai-prancūzų reformatai-buvo įtakingi savo visuomeninė padėtimi. Kai į Paryžių, į Navaros karaliaus hugenoto Henriko vestuves, suvažiavo daug hugenotų, tai Prancūzijos karaliaus Karolio IX motina, karaliui sutikus, įsakė Paryžiaus gyventojams juos miegančius išpiauti. Pagal LE nurodymą, Paryžiuje buvo išpiauta ligi 2000, o visoje Prancūzijoje-ligi 20,000. Tai buvo vien tikybinės neapykantos, netolerancijos žiaurus aktas, įvykdytas sufanatizuotos katalikų masės.

S. N.

OLANDIJA. Pasaulio Bažnyčių Tarybai, kuriai priklauso 255 Bažnyčios iš 92 kraštų, nuo 1966 m. pirmininkavo dr. E. C. Blake, bet sulaukęs 65 metų išėjo į pensiją. Pirmininko pareigas perėmė negras iš Vakarų Indijos, metodistas dr. Philip A. Potter, gimęs Dominiko saloje, mokslus ėjęs Jamajkoje ir Anglijoje. Jis yra "Trečiojo Pasaulio" sąjūdžio iniciatorius. Šis terminas taikomas mažoms, neturtingoms tautoms, kurios nesišlieja nei prie Sov. Rusijos, nei prie JAV.

j. kr.

ŠVEDIJA. 1972 m. liepos 1 d. suėjo 25 metai nuo Pasaulio Liuteronų S-gos (LWF) įsteigimo Lunde, Švedijoje, 1946 m. Kontaktai tarp įvairių liuteronų tautinių Bažnyčių buvo ir prieš tai palaikomi. LWF aktyviai dalyvauja PBT-os veikloje. S-gos prezidentu šiuo

metu yra prof. dr. M. Juva. Nuo 1965 m. gener. sekretoriaus pareigas eina kun. dr. A. Appel.

S. N.

PORTUGALIJA. Assento de Vassende kaime, Bragas vyskupijoje, kilo nesutarimas tarp klebono ir 300 parapijiečių. Kunigas pakartotinai, per kelis metus, skatino statyti naują bažnyčią. Tačiau ūkininkai prašė dar palaukti, kol kaime bus įvesta elektros šviesa ir bus pastatytas mokyklai tinkamas pastatas. Nesusitarus, visa parapija prisirašė prie evangelikų Bažnyčios.

Tokią mintį davė buvęs jų apylinkėje seminaristas, kuris baigęs evangelikų teologiją buvo ordinuotas kunigu. Jis paaiškino, kad protestantams ir nepapuošta, kukli patalpa tinka pamaldoms ir parapijiečiai galės sutaupyti pinigų, susilaikydami nuo šventųjų stovyklų pirkimo ir bažnyčios papuošalų, o trūkstant pinigus mokyklai statyti, duosianti protestantų Bažnyčia.

S. N.

SOVIETŲ SAJUNGOS seminarijose ir akademijose šiuo laiku teologijos mokosi apie 1000 studentų. Norinčių gijstoti į dvasiškiams skirtas mokyklas esą apie 3 ar 4 kartus daugiau.

Po Chruščiovo pravesių reformų (valymo), Sovietų Sąjungoje beliko tik trys stačiatikių dvasininkų seminarijos: Leningrade, Zagorske ir Odesoje, - ir dvi dvasininkų akademijos - Leningrade ir Zagorske.

S. N.

VATIKANAS. Ekumeninio sąjūdžio entuziastai tikėjosi greitai

laiku įsteigti Pasaulio Krikščionių Bažnyčia, Romos Kat. Bažnyčiai išstojus į Pasaulio Bažnyčių Sąjungą. Priešininkai tokiam susivienijimui pramatė lyg Evangelijos išdavystę. Nei vieni, nei kiti kol kas neturi pagrindo džiaugtis ar nusiminti, nes dar pertoli iki tokio žingsnio.

Vatikanas pageidauja, kad bendri tarpkonfesiniai pokalbiai būtų tęsiami, kurie vestų prie geresnio iškeltų tikybinių klausimų supratimo, ką ir kard. Willebrand, vokiečių katalikų Bažnyčios vienybės sekretoriato sekretorius, palaiko. Išskyrus stačiatikius, tarpkonfesiniai kontaktai esą sustiprėję. Ateityje numatoma ryšius užmegzti ir su sekminininkais bei adventistais.

Ekumenizmui dar reikalinga rūpestinga globa. Kritiškai reikėtų žiūrėti į pasaulio ekumenizmą, nes jis gali sužaloti ir suklastoti specifinį krikščionių liudijimą. Antrasis ekumeninės veiklos dešimtmetis bus nauja fazė krikščionių Bažnyčių santykiuose. Dr. August Hasler, buvęs Romos kurijos ir katalikų Bažnyčios vienybės sekretoriato narys, paskaitoje apie ekumenizmą pastebėjo: "Bažnyčios vienybės siekimas šiandien yra žymiai sunkesnėje padėtyje, negu prieš 6 metus. Tuomet dar viešpatavo lyg atgimimo nuotaika. Atrodė, kad ir pati kurija buvo tos nuotaikos paveikta. Bet prieš 2-3 metus žymiai pasireiškė priešinga srovė. Įvairios srovės tarpusavyje rungtiniauja, kur reiškiama reakcija".

Katalikų Bažnyčios Vienybės sekretoriatas buvo įsteigtas 1953 m.

Tuomet jį, paprastai, vadindavo jo vedėjo kard. Bea sekretoriatu. Nuo 1966 m. tas sekretoriatas buvo žymiai praplėstas. Šiuo metu jame dirba 14 teologų, 30 kardinolų, 70 patarėjų bei bendradarbių. Nuo 1968 m. tas Vienybės sekretoriatas priskirtas prie kurijos, kas rodo, kad sekretoriatas turi glaudžiai su kurija veikti, kad jo pažangesnė veikla būtų lengviau kurijos pristabdoma.

S. N.

CHICAGO. Ev. Reformatų Moterų D-jos rengtas 1972 m. rugpiučio 6 d. pobūvis-piknikas, dėl nepalankaus oro, įvyko ne Marquette Parke, bet reformatų parapijos salėje. Nemažas dalyvių skaičius, vaisingamiesi skaniais užkandžiais, smagiai besišnekučiuodami, geroje nuotaikoje praleido keletą valandų. Loterija pasižymėjo fantų gausumu, įvairumu ir vertingumu. Pobūvyje dalyvavo svečių iš Tėviškės parapijos ir Jonė Šernienė su dukrele Monika iš New Jersey.

j. kr.

LOS ANGELES. Kurt. assoc. prof. dr. Valentinas Šernas su šeima persikėlė gyventi vieneriems metams iš New Jersey į Pasadena, Calif. Ten dirbs erdvės tyrimų laboratorijoje.

* Kurt. H. Petkienė 1972 m. vasarą lankėsi Chicagoje. Dalyvavo Kolegijos posėdyje ir padarė pranešimą apie Los Angelės Lietuvių Protestantų S-gos veiklą bei užmojus. Gražiai įvertino "M. Sp." žurnalą.

j. kr.

CHICAGO. Kurt. dr. Daina Variakojytė-Fricke iš University of Chicago patologijos departamento

yra bendraautorė pranešimo apie transkatetro biopsiją kvėpavimo vamzdžio ligų diagnozėje. Tai septynerių metų patirties įvertinimas su 650 pacientų. Pranešimas darytas The Radiological Society of North America 58-me metiniame suvažiavime, Chicago, 1972 m. gruodžio gale.

j. kr.

SKAITYTOJŲ ŽODIS

BALTIMORE. Gavau nekantraujant laukimą š. m. "M. Sp." Nr. 32. Skaitydamas straipsnius ir žinias apie Biržus ir biržiečius pasijuntu besąs Biržuose ir biržiečių tarpe. Chicaga yra Biržų antrininkė. Čia Baltimorėje esame tik keli biržiečiai jau gerokai sensitelėję. Dažniausiai susitinku su kurt. Emilija Railiene. Ji su savo vyru, draugų ir prietelių tarpe, 1972 m. birželio 18 d. atšventė jų auksinę vedybinę sukaktį.

Straipsnyje "Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia Laisvoje Lietuvoje" pastebėtas netikslumas aprašant iškilmes Kėdainiuose. Ten dalyvavęs Radvilų palikuonis kunigaikštis K. Radvila valdo ne Airiogalos, bet Taujėnų dvarą, Ukmergės aps., pusė km nuo Taujėnų miestelio.

Kun. K. Radvilą pažinojau. Teko kurią laiką gyventi jo namuose Ukmergėje ir dalyvauti vaišėse. Kunigaikštis buvo ne tik tvirtas, bet ir ypatingai taiklus šaulys. Iš revolverio per 10 žingsnių nušaudavo pastatytą degtuką arba perskrodavo vizitinę kortelę. Mėgdavo parodyti savo raumenų kietumą: mestas iš kelių žingsnių smailus peilis apnuogintos šlaunies raumenų nesužeisdavo.

Kunigaikštis valdė Taujėnų dvarą kaip pavyzdinę ūkį. Ūkis buvo vienas iš didžiausių Lietuvoje ir gerai vedamas. Eilę metų jo dvare vasarą ganydavosi eskadronas gusarų pulko iš Kau-no.

M. Karaša

ARGENTINA. "Mūsų Sparnų" Redaktoriui. Sveikinu Tamstą ir linkiu daug laimės ir pasisekimo Jūsų gyvenime. Noriu per šį trumpą laiškelių padėkoti Jums asmeniškai ir "M. Sp." redakcijai už žurnalą, kurį Jūs taip maloniai man prisiunčiate. Labai džiugu skaityti Jūsų žurnalą, kuris pilnas meilės, prisiminimų ir per jį galiu sužinoti apie tėviškę paliktus gimines ir draugus. Be to, visos žinios yra labai įdomios, kultūringos ir pilnos meilės žmonėms. Linkiu Jums kuo geriausio.

Adela Tunkūnas

TORONTO. Dail. Dagys rengiasi atvykti į Chicagą ir čia suruošti individualinę savo darbų parodą Jaunimo Centre 1973 m. balandžio 14-22 d. d. Numato eksponuoti medines ir bronzines skulptūras; reljefus (medyje, nemažo formato), vaizduojančius istorines, buitines bei mitologines lietuvių tautos išgyventas bei sukurtas scenas. Dail. Dagys jau rūpinasi kūrinių atgabenimu į Chicagą, o tai nelengva problema, nes skulptūros, tai ne paveikslai. Kai kurie darbai jau yra pasiekę Chicagą.

Be išstatytų kūrinių, lankytojai galės pamatyti ir kai ką daugiau, nes per parodos atidarymą dailininkas planuoja rodyti kai kurių savo kūrinių skaidres. Lankytojai turės progą pamatyti realybėje

visai parodoje nesamų darbų vaizdus. Bus eksponuoti originalūs dail. Dagio bandymai.

SVEIKINIMAS

TORONTO. Kurt. Petras Šernas, buvęs Žemės Banko Klaipėdos skyriaus direktorius, 1972. VI. 6 sulaukė garbingų 75 metų amžiaus. "Mūsų Sparnų" Redakcija nuoširdžiai sveikina Jubiliatą ir linki kuo tvirčiausios sveikatos ir dieviškos palaimos. Redakcija

PATAISYMAI

"M. Sp." Nr. 32, psl. 23, kun. M. Franko paminklinis akmuo patalpintas aukštyn kojomis.

"M. Sp." Nr. 19, psl. 86 pirmoje skiltyje parašyta: "Kuratoriai Kazimiera ir Motiejus Tamulėnai,..." Turi būti: "Mkt. Karolina Tamulėnienė ir kuratorius Motiejus Tamulėnas,..."

Paliestus gerb. asmenis ir mielus skaitytojus atsiprašome. Red.

NUO 1972 M. BIRŽELIO 1 D. IKI 1972 M. GRUODŽIO 1 D.

GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

Dr. M. Devenis, Santa Monica-50 dol.; dr. Variakojytė-Fricke, Chicago-50 dol.; M. Sabas, Anglija-42 dol.; J. Baufeldas, Chicago-30 dol.; R. ir K. Klybai, N. York-25 dol.; E. Balceris, Los Angeles-25 dol.; E. Tunkūnas, Gardner-25 dol.; V. Karosas, Cicero-20 dol.; A. Orentas, Brockton-20 dol.; E. ir M. Railos, Baltimore-18 dol.; J. Šeštokas, Australia-16.52 dol.; P. Kuginys, Nebraska-15 dol.; P. Kutra, Cheltenham-15 dol.

Po 10 dol.:

J. Dagys, D. Evans ir O. Dubraitė, visi iš Rockford; P. ir O. Mekai ir O. Šlepavičienė, visi iš Cape Code; M. Tamulėnas, Palm Beach; K. Burbulyš, Forth Smith; kun. F. Barnehl, Vokietija; V. Vambutienė, N. York; A. ir M. Kuolai, Toronto; dr. A. Kertelertas, Brookfield; M. Tamulėnas, Racine; J. Trečiokas, J. Tatoris, G. Borchert, A. Šliakys, A. Linga, H. Dilienė, J. Variakojis, visi iš Chicagos.

Po 5.90 dol.:

Paul Kezelis, Australia.

Po 5 dol.:

Clifford & Birutė Carlson ir A.

Šernas, visi iš Rockford; A. Michuraitė, N. York; P. Jaunius, Canada; D. ir J. Kregždės, Cincinnati; H. Petkus, kun. M. Preikšaitis ir J. Kutra, visi iš Los Angeles; J. Jašinskas, Boston; M. Stonie, Lawrence; V. Nastopka, Baltimore; A. Švalbonienė, Richm. Hills; C. Meškauskas, Cleveland; A. Gečas, Rochester; Z. Jablonskienė, Hickory Hills; St. Palshis, Oak Brook; D. Plepys, Cheltenham; A. Wallenis, Philadelphia; P. Vaitaitienė, A. Kuras, M. Puodžiūnas, L. Leipienė, E. Šleiterienė, E. Gudaitienė, P. Lampsatienė, E. Sinickienė, E. Holenderienė, prof. Vl. Jakubėnas, V. Uznys, M. Nordėnas, St. Dagys, dr. M. Jankus, O. Budėjienė ir A. Pilmonas, visi iš Chicagos.

Po 4 dol.:

M. Pauperas, J. Hofmanas ir P. Variakojis, visi iš Chicagos.

Svetima valiuta:

J. Pipynė, Anglija-2 svarai.

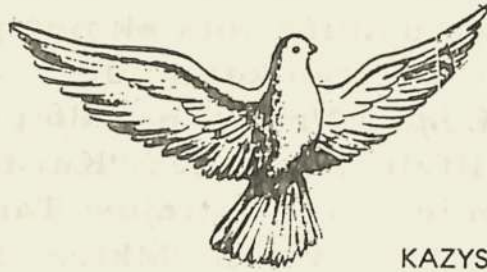
Po 3.14 dol.:

E. Lukošaitis, Vokietija.

Po 3 dol.:

Fr. Skėrys, Vokietija; V. Mieželis, Phoenix; A. Gedgaudas, Kenosha;

Phone: PR 6-3140

K. J. MACKE REALTY CO.

Established in 1924

Complete Insurance Services

KAZYS J. MACKE

2549 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60629

M. Bundelis, J. Jurkšaitis, M. Idze-
lienė, Hilde, E. Pušneraitienė, V.
Girdauskas, visi iš Chicagos.

Po 2.50 dol.:

Jurgis Padagas, Chicago.

Po 2 dol.:

R. Slavėnas, Genoa; J. A. Urbonas,
Dayton; A. Džiuvienė, Baltimore;
F. Jurewitsch, Eganville; O. Kregž-
dienė, O. Kapteinienė, N. Žibas, J.
Galinaitis, M. Švarkšlienė, P. Klei-
naitis, O. Šulmistriėnė, K. Vaišvi-
la, K. Bakšytė, I. Jonušaitienė, E.
Kaminskienė, A. Buntinaitė, M. Jur-
gaitienė, V. Trumpjonas, M. Nau-
jokienė, J. Skvirblys, M. Žvilienė,
E. Noreikienė, E. Juodienė, M. Pet-
raitis, F. Zavist, Lekšas, visi iš
Chicagos.

Po 1.50 dol.:

M. Kujus, Chicago.

Po 1 dol.:

A. Kinka, Rockford; J. Kaseliūnas,
Colombia; J. Tendis, P. Chesna, M.

Nagis, J. Peteraitis, E. Simaitis,
visi iš Chicagos.

Per "M. Sp." atstovą Canadoje
kurt. K. Kregždę gauta aukų: Mr. G.
Šturmas- 5 dol., L. Vaštokas- 3 dol.
ir iš 14-os asmenų po 1 dol., viso
22 dol.

REMKIME EVANGELIŠKAJĄ SPAUDAJĄ

Aukotojas, kuris nerastų savo
pavardės aukų sąrašė, prašomas
susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"

5718 So. Richmond Str.

Chicago, Ill. 60629

Mielas skaitytojai, tik Tavo
duosnios aukos dėka ir bendra-
darbių pasišventimu žurnalas
pajėgia tobulėti ir gyventi. Tiki-
mės ir ateityje mus nepamiršite,
leisite ir toliau viltingai žvelgti
į ateitį. Nuoširdus ačiū Jums!

Administracija

TELEVIZIJOS

Spalvotos ir paprastos, radijal stereo.

Krautuvė Marquette Parke. Pardavimas ir taisymas.

MIGLINAS TV

2946 W. 69th St.

tel. 776-1486

Chicago Savings and Loan Association

5 1/4%

CERTIFICATES
SĄSKAITOMS

6%

5%

Ant visų
knygelių
sąskaitų

MRS. PHILOMENA PAKEL, President

6245 SO. WESTERN AVE.

TEL. GR 6 - 7575

Nuo 1914 metų

Midland Savings aptar naują taupymo ir namų paskolų reikalus visos mūsų apylinkės. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtume būti Jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki
\$20,000

Frank Zogas

Frank Zogas, President

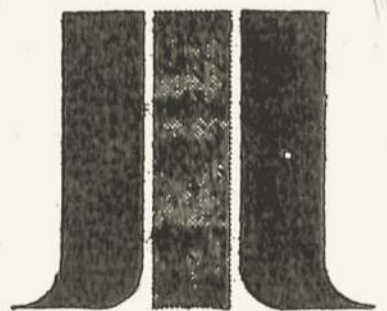
5%

Passbook Savings
All accounts com-
pounded daily —
paid quarterly

6%

2 Years Savings
Certificate
• (Minimum \$5,000)

**MIDLAND
SAVINGS**

AND LOAN ASSOCIATION

4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4470

PETKUS

LAIDOJIMO ISTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO
2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6

CICERO ILLINOIS
1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2108-9

T.RYS MODERNIOS KOPLYČIOS